

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

BUDDHIST GOVERNANCE OF SANGHA ADMINISTRATORS AT
DON SAK DISTRICT IN SURAT THANI PROVINCE

พระอร่าม ธรรมโร (โพธิญาณ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระอร่าม ธมมโร (โพธิญาณ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๗

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhist Governance of Sangha Administrators at Don Sak
District in Surat Thani Province

Phra Aram Dhammadharo (Phothiyan)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2024

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการปกครองตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด สุราษฎร์ธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร.นิกร ศรีราช)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ. ดร.นิกร ศรีราช

กรรมการ

(พระอร่าม ธรรมธโร)

ชื่อผู้วิจัย

ชื่อสารนิพนธ์ : การปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัย : พระอร่าม ธมฺมธโร (โพธิญาณ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: พระอุดมสิทธินายก, รศ. ดร., ป.ธ.๙,

พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),

พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ),

พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

: ผศ. ดร.นิกร ศรีราช, ป.ธ.๙,

พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ),

พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ เมษายน ๒๕๖๘

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๑๒ รูป ซึ่งเป็นพระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$, $S.D. = ๐.๘๑$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ๑) ด้านมูทิตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$, $S.D. = ๐.๘๗$) ๒) ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$, $S.D. = ๐.๘๖$) ๓) ด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, $S.D. = ๐.๘๕$) และ ๔) ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$, $S.D. = ๐.๘๘$) ตามลำดับ และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$, $S.D. = ๐.๖๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$, S.D.= ๐.๕๖) ๒) ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D.= ๐.๙๐) ๓) ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$, S.D.= ๐.๘๒) ตามลำดับ

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ๑) ด้านเมตตา คือ ความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎระเบียบ ซึ่งอาจเกิดจากความยืดหยุ่นเกินไป ๒) ด้านกรุณา คือ การจัดการความขัดแย้งที่ไม่เป็นระบบหรือการตัดสินใจที่ชะลอ ๓) ด้านมุทิตา คือ การถูกมองว่าแสส้างหรือทำดีเพื่อผลตอบแทน ๔) ด้านอุเบกขา คือ ปัญหาที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างรวดเร็วหรือมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ๑) ด้านเมตตา คือ ควรมีการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการแสดงความรักปรารถนาดีและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเมตตา ๒) ด้านกรุณา คือ ควรส่งเสริมการรับฟังปัญหาอย่างใกล้ชิดและให้คำปรึกษาที่เหมาะสม ๓) ด้านมุทิตา คือ ควรเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยินดีและไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ๔) ด้านอุเบกขา คือ ควรใช้หลักความเป็นกลางและความยุติธรรมในการตัดสินใจ พร้อมทั้งฝึกฝนจิตใจและการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ

Research Paper Title: Buddhist Governance of Sangha Administrators at Don Sak District in Surat Thani Province

Researcher: Phra Aram Thammatharo (Phothiyan)

Degree: Master of Buddhism (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee:

PhraUdomsittinayok, Assof. Prof. Dr., Pali IX,

B.A. (Buddhist Management),

M.A. (Buddhist Management),

Ph.D. (Buddhist Management)

Asst. Prof. Dr. Nikorn Srirach, Pali IX,

M.A. (Buddhist Management),

Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation:

Abstract

The objectives of this research were: 1. To study the opinions of monks regarding the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province. 2. To compare monks' views on the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province, and 3. To examine the problems, obstacles, and suggestions related to the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province. The methodology employed a mixed research approach. Quantitative research was conducted with a sample of 112 monks in Don Sak District, Surat Thani Province. The tools used in the research included a 5-level rating scale questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, percentages, means, standard deviations, and inferential statistics. The qualitative research comprised document analysis and in-depth interviews to collect field data from key informants. The data were analyzed using contextual content analysis Techniques.

Findings were as follows:

1. The level of monks' opinions on the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province, was overall high ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.81). Each aspect, when considered individually, was found to be at a high level in descending order as follows: 1) Mudita was at a high level ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.87), 2) Upekka was at a high level ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.86), 3) Metta was at a high level ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.85), and 4) Karuna was at a high level ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.88). The overall

level of monks' opinions on the development of sangha administration in Don Sak District, Surat Thani Province, was also high ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.69). Each aspect, when considered individually, showed a high level in descending order as follows: 1) Training aspect was at a high level ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.56), 2) Development aspect was at a high level ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.90), and 3) Education aspect was at a high level ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.82).

2. Comparing monks' opinions on the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province, classified by personal factors was found that monks with different ages, lents, educational levels, and sangha administrative positions, by overall, did not have different opinions on the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province, rejected the set hypothesis.

3. Problems, obstacles, and suggestions on the Buddhist governance of sangha administrators in Don Sak District, Surat Thani Province were found that the problems and obstacles were: 1) Metta: Ambiguities in rule enforcement, possibly due to excessive leniency; 2) Karuna: Ineffective or delayed conflict resolution due to lack of systematic approaches; 3) Mudita: Perceptions of insincerity or self-serving behavior in acts of goodness; 4) Upekkha: Inefficient or delayed Problem management. The suggestions are as follows: 1) Metta: Implement training. Programs to enhance skills in demonstrating goodwill and organizing activities that promote loving-kindness; 2) Karuna: Encourage attentive listening to problems and provide appropriate advice; 3) Mudita: Emphasize performing duties with genuine joy. And without seeking personal gain, 4) Upekkha: Apply principles of neutrality and justice in decision-making, alongside regular mental training and practice.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ พระอุดมสิทธินายก, รศ. ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ ผศ.ดร.นิกร ศรีราช คณะกรรมการที่ปรึกษา ตลอดจนคณาจารย์ กรรมการสอบและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่านที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณและขอ เจริญพรไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสังฆวิริยกิจ, รศ. ดร. พระครูสุตวุฒิคุณบัณฑิต, ผศ. ดร. และ ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.สุมาลี บุญเรือง ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว และ ผศ.ดร.นิกร ศรีราช ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถามและให้คำปรึกษา ดร.กรกต ขาบัณฑิต ที่ได้เอื้อเพื่อข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การทาสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสิริวัชรกร พระครูไพโรจน์ธรรมรุจิ พระครูสุจิตธรรมวัตร พระครูรัตนธารารักษ์ พระปลัดนพรัตน์ ติสโสโร พระมหาดิถีกรัศมี จิตจาโร พระครูภาวนาจันทร์คุณ, วิ. ผศ. ดร. และขอเจริญพรขอบคุณ ผศ. ดร.ภัชลดา สุวรรณนวล นายพิศาล พร้อมสุวรรณ และ นายประพาสน์ ศรีทองกุล ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิที่คอยให้การช่วยเหลือชี้แนะทักษะ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ขอขอบคุณเพื่อนสหธรรมิกทุกรูปและญาติโยมผู้อุปถัมภ์ทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนนิสิตพุทธ ศาสตร์มหาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่น ๑๕ ทุกรูปหรือคน ที่คอยให้การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้กำลังใจที่ดีตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณ แก่ บิดา มารดา พระอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหายทั้งหลาย และผู้มีคุณูปการทุกท่าน ผู้วิจัย ขอเจริญพรขอบคุณ กัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้รับการ ศึกษาเพิ่มเติมองค์ความรู้ และกำลังใจจากทุกท่านดังกล่าว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอื้อเฟื้อเป็น อย่างยิ่ง ที่ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระอร่าม ธรรมโร (โพธิญาณ)

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ หลักพรหมวิหารธรรม	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์	๑๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๔๒
๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๓
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบวิธีการวิจัย	๖๗
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๖๘
๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๘
๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๙
๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๑
๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๒
๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๒
๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๓
๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๗๕
๔.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธ ธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๕
๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๙๒
๔.๔ องค์ความรู้	๑๑๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๒๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๙
บรรณานุกรม	๑๓๐
ภาคผนวก	๑๓๗
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๓๘
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๔๘
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ค่า IOC และ ค่า CVI	๑๕๑
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม (Try out)	๑๕๘
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	๑๖๐
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ	๑๖๓
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	๑๖๕
ภาคผนวก ซ ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๖๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ ความหมายของพรหมวิหาร	๑๐
๒.๒ องค์ประกอบของพรหมวิหาร	๑๕
๒.๓ ความหมายของการปกครองคณะสงฆ์	๑๗
๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน	๓๒
๒.๕ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ	๔๐
๒.๖ ความหมายของพระสังฆาธิการ	๔๕
๒.๗ ความสำคัญ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ	๕๒
๒.๘ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก	๕๔
๒.๙ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก	๕๔
๒.๑๐ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก	๕๔
๒.๑๑ พระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๕
๒.๑๒ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม	๕๘
๒.๑๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์	๖๑
๒.๑๔ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๖๕
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๖๙
๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๕
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม	๗๖
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม	๗๗
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา	๗๘
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา	๗๙
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม	๘๐
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	๘๑
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	๘๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี)	๘๓
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๘๔
๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอายุ	๘๕
๔.๑๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามพรรษา	๘๖
๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๘๗
๔.๑๔ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์	๘๘
๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ด้านมูทิตา (มีความยินดี)	๘๙
๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๙๐
๔.๑๗ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๔	๙๑
๔.๑๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	๙๒
๔.๑๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	๙๒
๔.๒๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี)	๙๓
๔.๒๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๙๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๒ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม	๙๕
๔.๒๓ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา	๙๘
๔.๒๔ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา	๑๐๑
๔.๒๕ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด สุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	๑๐๔
๔.๒๖ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด สุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	๑๐๗
๔.๒๗ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด สุราษฎร์ธานี ด้านมุทิตา (มีความยินดี)	๑๑๐
๔.๒๘ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด สุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๑๑๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๖
๔.๑ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม	๙๖
๔.๒ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา	๙๙
๔.๓ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา	๑๐๒
๔.๔ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	๑๐๕
๔.๕ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	๑๐๘
๔.๖ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุทิตา (มีความยินดี)	๑๑๑
๔.๗ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๑๑๔
๔.๘ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๑๕
๔.๙ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๑๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎก ได้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๕. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๑๘ หน้า ๒๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ		พระวินัยปิฎก	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิภังค์		(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค		(ภาษาไทย)
วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก	จุฬวรรค		(ภาษาไทย)

คำย่อ		พระสุตตันตปิฎก	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

คำย่อ		พระอภิธรรมปิฎก	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภ.สง. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี		(ภาษาไทย)

๒. คำอธิบายคำย่อในภาษาอังกฤษ

บัญชีคำย่อที่สำคัญเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ

คำย่อ	คำเต็ม	ความหมาย	หมายเหตุ
ed.	Editor	บรรณาธิการ, ผู้จัดพิมพ์	พหูพจน์ใช้ eds.
	edited by	จัดพิมพ์โดย	
no. (s)	number(s)	ฉบับที่	
p.	page	หน้า	พหูพจน์ใช้ pp.
vol.	volume	เล่มที่	พหูพจน์ใช้ vols.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

การปกครองคณะสงฆ์ในช่วงต้นพุทธกาลนั้น เริ่มต้นจากการที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ และท่านอัญญาโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทด้วยพุทธดำรัสว่า เธอจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด^๑ ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบวชที่ชัดเจน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ คือ มีจักขุมา แปลว่า มีสายตาวีไกล หรือมองการณ์ไกล พระพุทธเจ้าทรงกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการประพฤติปฏิบัติธรรมเพียงประการเดียว คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ หรือ วิมุตติ ดังพุทธพจน์ที่ว่า ธรรมวินัยนี้มีรสเดียวคือ วิมุตติรส (ความหลุดพ้น) เหมือนมหาสมุทรมีรสเดียว คือ รสเค็ม^๒ พระพุทธเจ้าทรงวางแผนเพื่อประกาศพระศาสนาไปในทิศทางต่าง ๆ ด้วยพระดำรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หยาบเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป แม้เราก็จักไปยังตำบลอรุเวลาเสนาณิคมเพื่อแสดงธรรม^๓ แนวทางปฏิบัติธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว^๔

ช่วงต้นพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้ายังไม่ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์ชุดแรก ๆ ที่เข้ามาบวช ล้วนมีจิตใจที่เลื่อมใส และตั้งใจประพฤติปฏิบัติ นอกจากนั้น จำนวนของพระสงฆ์ก็ยังไม่มีมาก แต่มาช่วงระยะหลัง เมื่อพระสงฆ์มีมากขึ้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงต้องมี เพื่อให้ภิกษุแต่ละรูปได้ถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน^๕ พระองค์ทรงเป็นเหมือนพุทธบิดาที่มีความห่วงใยต่อพุทธบุตร เมื่อคณะสงฆ์เติบโตพอที่จะดูแลกันเองได้แล้ว ก็มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ปกครองกัน แล้วทรงคอยกำกับดูแลคณะสงฆ์อยู่ห่าง ๆ^๖ การปกครองคณะสงฆ์นั้น แก่นแท้คือการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ ยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐ

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๑/๑๘/๒๕.

^๒ วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๘๕/๒๘๔.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๔ ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓/๙๐.

^๕ วิ.ม. (ไทย) ๑/๙/๗.

^๖ พระปลัดพิชิต ธีรภทโท และคณะ, “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖) : ๑๒๓-๑๓๗.

และจารีตเป็นหลักอุดหนุน คราวใดเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องอาศัยอำนาจรัฐเข้าช่วยจัดการแก้ไขขัดข้อง ดังเช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินมาได้ด้วยลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อก้าวถึงในประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก ๑๒๑ ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น^๗

การปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๖๑ กำหนดให้การปกครองคณะสงฆ์ไทยอยู่ภายใต้มหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรกลางของคณะสงฆ์ที่มีคณะสงฆ์มหานิกายและธรรมยุตบริหารร่วมกัน การปกครองคณะสงฆ์ได้แบ่งออกเป็น ๖ ระดับตามเขตพื้นที่ เรียงจากระดับใหญ่สุดไปหาเล็กสุดคือ หน ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด พระผู้ทำหน้าที่บริหารงานปกครองแต่ละระดับมีชื่อตำแหน่งเรียกเป็นการเฉพาะว่า เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัด ทุกตำแหน่งเรียกชื่อรวม ๆ ว่าเป็นพระสังฆาธิการ ซึ่งมีสถานภาพเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา พระสังฆาธิการแต่ละระดับมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ ตามกฎหมายอาญา ยกเว้น ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัด ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ไว้ในมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๖๑^๘ เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจำเป็นต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งมีการกักทั้งหมด ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ

คณะสงฆ์อำเภอคอนสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เห็นความสำคัญของการปกครอง เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการคณะสงฆ์และพระศาสนาทำให้มีความเจริญก้าวหน้าและความตั้งมั่นของพระศาสนา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นจึงกำหนดนโยบายด้านการศึกษาให้พระสังฆาธิการเรียนรู้ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจตามระเบียบรูปแบบของพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่าง ๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการปกครองคณะสงฆ์

^๗ พระพิพิธพัชรโธม (อานวย อินทวนโณ), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี”, *คฤณินพนธ์พุทธศาสตร์คฤณินบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^๘ “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕”, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๗๙ ตอนที่ ๑๕ (๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕) : ๔๐-๔๑.

ให้มีความสงบเรียบร้อยเป็นแบบอย่างการปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล หลังจากที่พระพุทธองค์มอบคุณเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ หลักที่ใช้คือ พระธรรมวินัย เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ต่อมาเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้มีการทำปฐมสังคายนาขึ้นที่เมืองราชคฤห์ โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน การบริหารคณะสงฆ์ก็เรียบร้อยมาได้ระยะหนึ่ง ต่อมาก็เกิดการถือลัทธิต่างกัน เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นอีกเป็นเช่นนี้ตลอดมา จึงต้องมีการสังคายนาพระธรรมวินัยเรื่อยมาตามลำดับ การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าวางไว้นั้น ด้วยความหลากหลายของความคิดเห็น ข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ที่มีมากมายอาจเป็นปัจจัยนำไปสู่ความเสียหายทางพระพุทธศาสนา จึงได้ตรากฎระเบียบที่เรียกว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ถูกตราขึ้นก็เพื่อจะดูแลกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความมั่นคง เพื่อความสะดวกในการเข้าช่วยเหลือดูแลจากฝ่ายราชอาณาจักร โดยได้มอบให้คณะสงฆ์ได้ดูแลกันเองเป็นลำดับ^๙ แม้จะมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้น แต่ปัญหาอุปสรรคการปกครองคณะสงฆ์ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครองแต่ละพื้นที่แต่ละวัดมีปัญหาทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกัน รวมถึงการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึงกัน บางครั้งก็ยังมีกรณีงานล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงกัน และเห็นได้ชัด คือ การขาดความร่วมมือระหว่างวัดต่าง ๆ มีความขัดแย้งกันในเรื่องการบริหารภายในวัด เช่น ลามสัการะ ตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษาปริยัติธรรม การเผยแผ่ การส่งเสริมทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณร ญาติโยมผู้ให้ความอุปถัมภ์และปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการ^{๑๐} ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า พระสังฆาธิการควรจะมีแนวทางการพัฒนาตน พัฒนาคณะ พัฒนางาน และส่งเสริมวิธีการปกครองให้แก่บุคลากรด้านการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล

ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตามลำดับ แต่ก็ยังพบปัญหาในหลายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการสุพิศ อัสสิโล เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย” พบว่า พระภิกษุสงฆ์และสามเณรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายที่ทางคณะสงฆ์บังคับใช้ ซึ่งบางรูปเป็นพระภิกษุสามเณรที่บวชใหม่มีพรรษาน้อยยังไม่ได้ศึกษากฎระเบียบต่าง ๆ จารึตประเพณีสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควรหรือไม่เหมาะสมกับสมณสาธูปอย่างดีพอ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติด้านการปกครองได้อย่างเหมาะสม เช่น ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนและไม่ค่อยท่องบ่นสวดมนต์^{๑๑} ทั้งที่มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังคงมี

^๙ พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จนทวโร), “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๑๐} กองแผนงาน, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๙.

^{๑๑} พระอธิการสุพิศ อัสสิโล และคณะ, “การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย”, **วารสารพุทธมณฑล**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๓๔-๑๓๕.

การพัฒนาตามศักยภาพของตน เพราะการพัฒนาไปคนละทิศทาง หรือคนละแนวทาง ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงควรมีการศึกษาในการพัฒนาพระสังฆาธิการให้ครอบคลุมในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เพื่อที่จะมีทิศทางหรือแนวทางในการพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปในทางเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ทราบถึงการปกครองของพระสังฆาธิการในแต่ละพื้นที่ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และสอดคล้องกันตรงไหนบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิด รูปแบบ วิธีการปกครองและการพัฒนาพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาจจะเป็นแนวทางที่คณะสงฆ์ในเขตปกครองภาคอื่น ๆ สามารถนำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ และการทำวิจัยเรื่องนี้อาจเป็นผลดีต่อวงการคณะสงฆ์ไทยที่จะได้แนวคิดหรือวิธีการที่จะปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองที่ดีได้ เพื่อพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดังตามพระธรรมวินัย สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

๑.๒ คำถามงานวิจัย

๑.๒.๑ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสังเคราะห์จากทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลีโอนาร์ด แนด์เลอร์ (Leonard Nadler) ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการศึกษา (Education) และ ๓) ด้านการพัฒนา (Development)^{๑๒} และแนวคิดการปกครองตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) เมตตา (มีความปรารถนาดี) ๒) กรุณา (มีความสงสาร) ๓) มุทิตา (มีความยินดี) และ ๔) อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)^{๑๓}

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๕๔ รูป^{๑๔} โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane)^{๑๕} ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๑๒ รูป

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๑๐ รูปหรือคน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และได้แบ่งกลุ่มออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

- (๑) กลุ่มพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๕ รูป
- (๒) นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ จำนวน ๓ รูปหรือคน
- (๓) กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วัดในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๕ วัด ๑๖ ที่พักสงฆ์

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงเดือน สิงหาคม ๒๕๖๗ รวมเป็นระยะเวลา ๑๕ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

^{๑๒} นิสตาร์ก เวชยานนท์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๒.

^{๑๓} อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๙๐/๗๕.

^{๑๔} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, สถิติพระภิกษุประจำพรรษา ๒๕๖๕, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, ๒๕๖๖), (อัดสำเนา).

^{๑๕} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การดูแลและการบริหารกิจการงานองค์กรของคณะสงฆ์อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระสังฆาธิการ ประกอบด้วย ๓ วิธี ดังนี้

๑) การฝึกอบรม (Training) หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายคือยกระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงาน

๒) การศึกษา (Education) หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุก ๆ ด้าน โดยมุ่งเน้นการเตรียมตัวให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรคณะสงฆ์

๓) การพัฒนา (Development) หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน แต่มีจุดเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามท้องถื่นองค์กรคณะสงฆ์ต้องการ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

๑.๖.๒ หลักพุทธธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ และการควบคุมดูแลกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือ ความเป็นธรรม เป็นที่เคารพศรัทธา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งในที่นี้ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย ๔ ด้าน ดังนี้

๑) เมตตา หมายถึง พฤติกรรมมีความหวังดีต่อผู้ใต้การปกครองหรือบุคลากรในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขมีจิตใจแผ่เมตตาจิตสนิทสนมกับผู้น้อยหวังความดีงามแก่เขาปรารถนาให้เขาเหล่านั้นมีความสุข

๒) กรุณา หมายถึง พฤติกรรมหวังดีเมื่อเห็นผู้ใต้การปกครองหรือบุคลากรในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความทุกข์ร้อนตกทุกข์ได้ยากก็รู้สึกสงสารห่วงใยไปตามเมื่อเห็นเขามีความทุกข์

๓) มุทิตา หมายถึง ความชื่นบานในเวลาที่ได้ผู้ใต้การปกครอง หรือบุคลากรในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับความดี ประสพหน้าที่การทำงาน และเมื่อเขามีความเจริญด้วยความรู้ความสามารถ เจริญด้วย ลาภ ยศ และชื่อเสียง พลอยชื่นชมยินดีด้วยคุณธรรม

๔) อุเบกขา หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่เจ้าคณะปกครอง วางตนเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตใจเรียบตรงเที่ยง มีความวางเฉย ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ แสดงพฤติกรรมตามคุณธรรมความมีเมตตา กรุณา และมุทิตา

๑.๖.๓ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เป็นต้น ประกอบด้วย ๓ ตำบล คือ ตำบลดอนสัก ตำบลชลคราม และตำบลปากแพรก

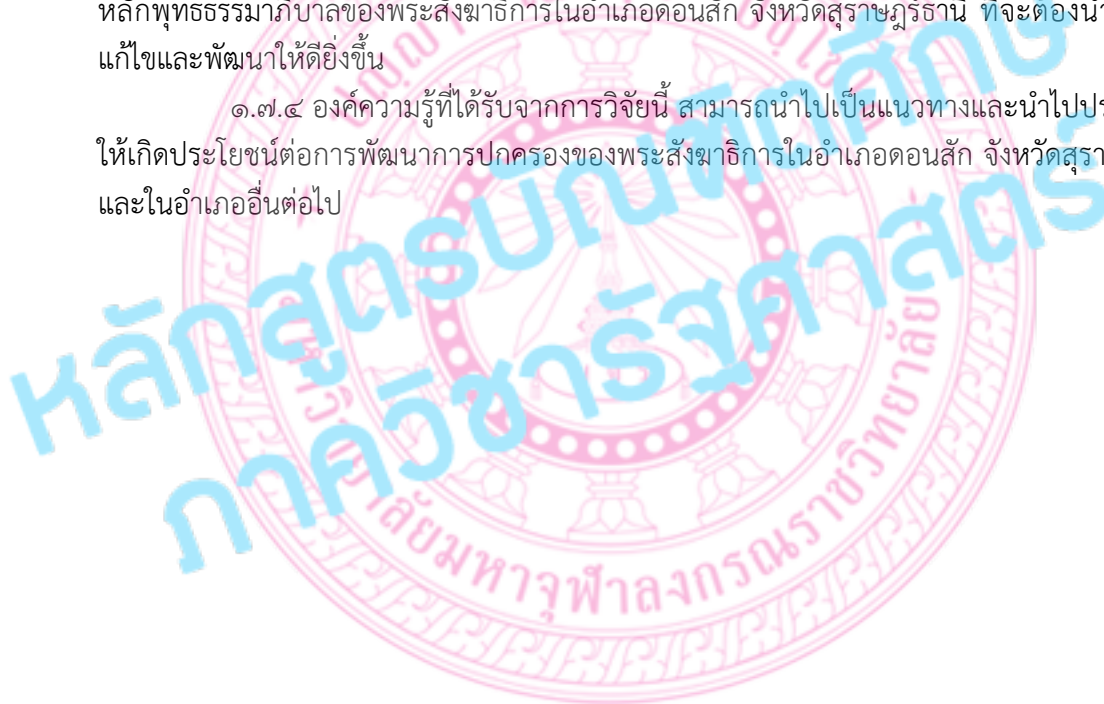
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นแนวทางในบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดียิ่งขึ้น

๑.๗.๒ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อนำผลการเปรียบเทียบที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการต่อไป

๑.๗.๓ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่จะต้องนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี และในอำเภออื่นต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้ทำศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ หลักพรหมวิหารธรรม
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักพรหมวิหารธรรม

พรหมวิหาร ๔ ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานทางจิตใจของชนชั้นผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้เป็นหัวหน้าและในที่ยังหมายความว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมผู้ปกครองคณะสงฆ์จะเห็นว่า พรหมวิหาร ๔ นั้นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งผู้นำจะต้องมีและในนี้ก็มีผู้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ ไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของพรหมวิหาร

ในพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี ฉบับภาษาไทย อธิบายถึงพรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติจึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ^๑

ในมหาอริยมรรคตั้งศกฐิก้า ได้อธิบายความหมายของ พรหมวิหาร ไว้ว่า “เทวดาทั้งหลายที่มีความเจริญด้วยคุณพิเศษ มีมาน อันเป็นสิ่งที่ประณีตมาก ฉะนั้นเทวดาเหล่านั้น ชื่อว่า พรหม”^๒ เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับว่า บุคคลใดก็ตาม เมื่อสามารถประพฤติตามหรือดำรงอยู่ในหลักพรหมวิหารนั้นเท่ากับว่า บุคคลนั้นคือ ผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นพรหม เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ควรแก่ การกระทำหน้าที่ในสังคม

^๑ อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๙๐/๗๕.

^๒ พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยปรมัตถโชติกะ, มหาอริยมรรคตั้งศกฐิก้า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๖.

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำว่า “พรหมวิหาร” เป็นภาษาบาลี แปลความหมายไว้ว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างพรหม หรือของท่านผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ๒ อย่าง คือ

๑) พรหม หมายถึง พรหม หรือท่านผู้ใหญ่

๒) วิหาร หมายถึง เป็นเครื่องอยู่^๓

เมื่อนำ ๒ ศัพท์มารวมกันตามหลักทางภาษา “พรหมวิหาร” จึงหมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือธรรมประจำใจของพรหม กล่าวคือ พรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์ที่สร้างโลกและอภิบาลโลกตามทัศนะของพราหมณ์ เพราะถือว่ามนุษย์เมื่ออยู่กันไป พอถึงกับหนึ่งโลกจะพินาศ และพระพรหมจะสร้างโลกขึ้นมาใหม่และจะลิขิตชีวิตมนุษย์ว่าจะเป็นอย่างใด แต่ทัศนะของพระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในการสร้างสรรค์และอภิบาลสังคม ด้วยเหตุนี้ทุกคนต้องทำตัวให้เป็นพรหม^๔ หรือคุณธรรมความเป็นพรหม และในการปฏิบัติในลักษณะนี้ เป็นการสร้างสรรค์ตนเองด้วยหลักพรหมวิหารและพรหมวิหารเมื่อนำมาใช้กับมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์สามารถสร้างสรรค์และอภิบาลโลกได้ด้วยตัวมนุษย์เอง

พรหมวิหารธรรม คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตแบบหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ นอกจากนี้ พรหมวิหารยังมีความหมายที่สามารถแปลอีกในหนึ่งว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างพรหม หรือธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหมหรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้มีความยิ่งใหญ่^๕

พรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ผู้ไม่มัวหมองในศีล ในธรรม ในวินัย คือ พรหมวิหาร เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จะให้เกิดผลเป็นประโยชน์ได้จริงจะต้องทำให้คุ้นใจ คือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจด้วย^๖

พรหมวิหารธรรม หมายถึง บุคคลผู้มีความดีครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น^๗ พรหมวิหาร ๔ ในหนังสือการพัฒนา จิต สามารถสรุปความได้ว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน เป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นธรรมสำหรับบิดามารดาเป็นธรรมสำหรับพระพรหม เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นกรรมฐาน การเจริญหรือการบำเพ็ญพรหมวิหาร ๔ แม้ในกรณี

^๓ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๓๒๑.

^๔ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, รวมคำบรรยายหลักวิชานักกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๓), หน้า ๖๖.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔-๑๒๕.

^๖ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), พรหมวิหารธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท สหการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๔.

^๗ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระในบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

ที่ผู้ปฏิบัติ ไม่อาจบรรลุถึงขั้นอัปนาสมาธิหรือชั้นฌาน ก็สามารถนำความสุข ความสงบมาให้แก่ผู้บำเพ็ญได้มาก รวมทั้งทำสังคมส่วนรวมให้สงบสุขด้วย^๙

หลักพรหมวิหาร ๔ คือ การเจริญจิตภาวนาโดยธรรม ที่แผ่ออกไปในสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยมีสตยอย่างสม่ำเสมอไม่ประมาณ ไม่จำกัดขอบเขตโดยมากเรียกว่า พรหมวิหาร ๔ แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง ประเสริฐหรือคุณธรรมประจำตัวของท่านผู้มีจิตใจกว้างขวางยิ่งใหญ่อ^๙

พรหมวิหารธรรม คือธรรมเป็นหลักประจำใจ กำกับ พฤติกรรมคนในองค์การ ในสังคมให้เป็นไปโดยชอบธรรม ถูกต้องทำนองคลองธรรม^{๑๐} ดังนั้น จึงได้ชื่อว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ^{๑๑}

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือธรรมประจำใจ ของพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักของจิตใจและกำกับความประพฤติ หรือเป็นธรรมที่ใช้ ในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปกครอง ท่านผู้ใหญ่ ถ้าปฏิบัติตนโดยใช้พรหมวิหารเป็นเครื่องมือใน การดำเนินชีวิตแล้ว จึงจะชื่อว่า ได้ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์ทั้งหลายโดยชอบ ดังนั้น การปฏิบัติตามพรหมวิหารอาจส่งผลให้เกิดคุณค่าในทางด้านจิตวิญญาณและจิตใจ เนื่องจากมันช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มคนนั้นมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนและความมั่นคงในความเชื่อของตนเอง โดยพวกเขาอาจพบความสงบและความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง และมีความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบสุขอย่างยั่งยืน

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของพรหมวิหาร

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๙๐/๗๕.	พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจด ปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ
พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยปรมัตถ	พรหมวิหาร เทวดาทั้งหลายที่เจริญด้วยคุณพิเศษ มีมาน อันเป็นที่ประณีตมาก ฉะนั้นเทวดาเหล่านั้น ชื่อว่า พรหม

^๙ พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร รัตนโณ), การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๑-๑๕๖.

^{๑๐} พระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์), “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

^{๑๑} พิสิฐ เจริญสุข, ปกิณกรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๐.

^{๑๒} ไสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๔.

ตารางที่ ๒.๔ ความหมายของพรหมวิหาร (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส	ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง พรหมหรือของท่านผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ๒ อย่าง คือ ๑) พรหม หมายถึง พรหม หรือ ท่านผู้ใหญ่ ๒) วิหารหมายถึง เป็นเครื่องอยู่
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)	เครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่า ดำเนินชีวิตแบบหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ
แสวง บุญเฉลิมวิภาส	พรหมวิหาร หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือ ธรรมประจำใจของพรหม
สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน)	ธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ผู้ไม่มัวหมองในศีล ในธรรมในวินัย คือพรหมวิหาร เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)	บุคคลผู้มีคุณธรรมครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น
พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ)	เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน เป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นธรรมสำหรับบิดามารดา เป็นธรรมสำหรับพระพรหม
พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์)	ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐหรือคุณธรรมประจำตัวของท่านผู้มีจิตใจกว้างขวางยิ่งใหญ่
พิสิฐ เจริญสุข	ธรรมเป็นหลักประจำใจ กำกับ พฤติกรรมคนในองค์กร ในสังคม ให้เป็นไปโดยชอบธรรม ถูกต้อง ทำนองคลองธรรม
ไสว มาลาทอง	ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ธรรมประจำใจอันประเสริฐ

๒.๑.๒ องค์ประกอบของพรหมวิหาร

ก่อนที่จะกล่าวถึงองค์ประกอบของพรหมวิหาร ๔ ควรทราบถึง คุณสมบัติของพระพรหม และคุณสมบัติของมนุษย์ที่ปฏิบัติแล้ว ก็สามารถทำให้มนุษย์มีคุณสมบัติเทียบเท่า พรหม คุณสมบัติของพระพรหม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา คุณสมบัติอันเป็นหลักธรรม ทั้ง ๔ ประการนี้รวมกันเข้ากลายเป็น พระพรหม คุณสมบัติของมนุษย์ที่ปฏิบัติได้แล้วก็ เทียบเท่ากับพรหม ก็คือพรหมวิหาร ๔ การที่มุ่งศึกษานี้ จะเห็นได้ว่า ปัจเจกชนที่ประพฤติตาม พรหมวิหาร ถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่มีส่วนในการสร้างสรรค์โลกและอภิบาลโลก อย่างไรก็ตาม เมื่อ ทราบถึงคุณสมบัติอันเป็นหลักธรรมของพระพรหม

และคุณสมบัติของมนุษย์ที่ทำให้เป็น "พรหม" แล้วควรเข้าใจองค์ประกอบของพรหมได้ง่ายขึ้น และองค์ประกอบของพรหมวิหารแบ่งออกเป็น ๔ อย่าง คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา^{๑๒}

พรหมวิหาร มีองค์ประกอบอยู่ ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา มีความรักความปรารถนาดีต่อประชาชนหรือผู้ใดบังคับบัญชา ตลอดถึงคนทุก ๆ คน อยากให้เขามีความสุขและประสบประโยชน์ทั่วหน้ากัน

๒) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โศกที่พลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

๓) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นประชาชนหรือผู้ใดปกครองตลอดจนถึงคนทุก ๆ คน ประสบความสำเร็จ งามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีอนุโมทนาด้วย

๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ไม่พลอยทับถมซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ มีโทษที่ประกอบขึ้นเอง เพราะการกระทำ (กรรม) ของตนเองและได้ช่วยแก้ไขโดยธรรมแล้ว ไม่สามารถที่จะช่วย ได้ เพราะสุตวิสัยที่จะแก้ไข ก็ต้องวางใจเป็นกลาง สม่ำเสมอมั่นคงดุจดาวซึ่ง พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและ วางตนปฏิบัติตนไปตามความเที่ยงธรรม^{๑๓}

พรหมวิหาร ประกอบด้วย ๔ อย่าง คือ

๑) เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข คำว่า “เมตตา” หมายถึง ความสนิทสนม คือ ความรักใคร่ที่เว้นจากราคะ ความกำหนัด ได้แก่ ความปรารถนาให้เกิดความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น ความปรารถนาดีอยากให้มีความสุข ความมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ และสัตว์ทั้งหน้า

๒) กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ คำว่า “กรุณา” หมายถึง ความห่วงใย เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ร้อน ได้แก่ ปรารถนาเพื่อจะปลดเปลื้องความทุกข์ร้อนของเขา หรือ ความสงสาร คิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ความไม่ใจอันอื่นที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ เดือดร้อนของปวงสัตว์

๓) มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า “มุทิตา” หมายถึง ความชื่นบาน ได้แก่ ความพลอยยินดีในเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีหรือความยินดีในเมื่อผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจผ่องใสบันเทิงประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสรรพสัตว์ผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ คำว่า “อุเบกขา” หมายถึง ความวางเฉย ได้แก่ วางตนเป็นกลาง หรือความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจดาวซึ่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจ มองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ

^{๑๒} ประคัลภ์ จันทโรชา, “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕.

เพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีเขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาได้รับผลอันสมควรกับความรับผิดชอบของเขา^{๑๔}

องค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหาร มี ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา เป็นเรื่องของจิตใจ เพราะเป็นความปรารถนา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ไม่มีอะไรแตกต่างในความเป็นชีวิต ทั้งผู้อื่น สัตว์อื่นและตนเอง คือ ผู้ใดจะให้อะไรใคร ผู้นั้น จะต้องมิเสียก่อน ผู้ไม่มีจะให้ก็ให้ไม่ได้ จะปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขก็เช่นกัน ถ้าตนเองไม่เป็นสุข จะมีความสุขที่ไหนไปแผ่ให้คนอื่น เมตตาที่ถูกต้องจะต้องออกจากใจที่อ่อนละมุน เป็นใจที่สงบ จากความทุกข์ความร้อน สงบจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ใจที่กำลังทุกข์ร้อนด้วยความ โลภ ความโกรธ ความหลง จะไม่มีพลังเมตตาเลย ตรงกันข้ามกลับมีแต่ความไม่เมตตาแม้แต่กับ ตนเอง เพราะทำให้ตนเองร้อน ไม่มีความสุข คนใจดีคนเดียวสามารถทำให้เกิดความร่มเย็นเป็น สุขได้มากมายนัก เช่นเดียวกับ คนไม่ดีคนเดียว ก็สามารถทำให้เกิดความทุกข์ความร้อนได้ มากมาย เมตตาต้องอาศัยปัญญา เพราะปัญญานั้นจะช่วยพิจารณาได้ถูกต้อง ว่าควรแสดง เมตตาต่อผู้ใดอย่างไร เมื่อใดจึงจะเป็นคุณไม่เป็นโทษ การลงโทษบุตรธิดา กระทำผิดเพื่อให้ สำนึก ก็เป็นเมตตากรุณาของมารดาบิดา การไม่ลงโทษกลับเป็นการไม่เมตตากรุณา

๒) กรุณา เป็นเรื่องทางกาย เพราะเป็นเรื่องการช่วยเหลือ คือ ช่วยให้พ้นทุกข์ มีทั้งทุกข์กายทุกข์ใจ แต่ที่จริงเมตตาและกรุณาไปด้วยกันแยกกันไม่ออกที่เป็นธรรม เป็นพรหมวิหารธรรม อย่างยิ่ง คือ ช่วยให้พ้นทุกข์ทางใจ เห็นใครทุกข์ อย่างนี้ดูตาย ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อช่วย นั่นคือ กรุณา ช่วยให้พ้นทุกข์และต้องช่วยให้ถูก อย่างให้ผิดศีล อย่าให้เป็นการเบียดเบียนใครดัง พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า “การให้ธรรมทานชนะการให้ทั้งปวง” คือเป็นการช่วยที่เหนือการ ช่วย ทั้งปวง เป็นการช่วยให้พ้นทุกข์ทางใจ ใจที่มีธรรมเพียงไรจะพ้นจากความทุกข์มีความ สงบสุขเยือกเย็นเพียงนั้น ผู้ใช้ธรรมคือปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ให้เห็น บอกเล่า สอนอบรมให้เกิดธรรม

๓) มุทิตา คือ พลอยยินดีด้วยกับตนเองและผู้อื่นได้ดีมีสุข ซึ่งจะนำไปสู่ความดีอีกชั้นหนึ่งถ้ารู้จักคิดให้ถูก ให้รู้จักตั้งใจสงวนรักษาความดีความสุขที่ได้นั้นไว้และเพิ่มพูนให้ยิ่งขึ้น ไม่ทะเยอทะยานให้ยิ่งขึ้นจนเกินไป เช่นได้ดีเพียงนั้นแล้วก็ยินดีกับการได้ดีเพียงนั้นของตน อย่าไม่พอใจ เพราะต้องการยิ่งไปกว่านั้น การพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข ผลดีที่จะเกิดขึ้นนั้นเรา เองจะเป็นผู้ได้รับ ก่อนใครทั้งหมด ความพลอยยินดีด้วยความริษยาให้ความร้อนเย็นผิดกัน ขณะที่ใจเกิดความยินดีเราเองนั้นแหละสบาย ขณะที่ใจเกิดความยินร้ายริษยา เราเองนั้นแหละ ทุกข์ร้อน ฉะนั้น การพลอยยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุขจึงเป็นสิ่งที่ควร

๔) อุเบกขา คือ วางใจเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้าย เมื่อสุดวิสัยจะเมตตากรุณาได้แล้ว ก็ยังไม่เกิดผลดี ยังช่วยให้เขาเป็นสุข พ้นจากความทุกข์ไม่ได้ จึงใช้อุเบกขาปลงใจลงให้ ได้ว่า ได้ทำสุดความสามารถแล้ว ได้เมตตากรุณาถูกต้องแล้ว ผลเป็นเช่นไรก็ต้องอุเบกขา ถ้าไม่อุเบกขา

^{๑๔} แก้ว ชิตตะขบ, รมววิชาธรรมศึกษาชั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๙๓-๙๔.

ปล่อยใจให้ตื่นร้อนร่าเพราะปรารถนาจะช่วยให้ได้ผล เช่นนี้เป็นการผิด เป็นการขาดเมตตา กรุณาในตนเอง^{๑๕}

องค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม หรือ พรหมวิหารมี ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒) กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดปล่อยบำบัด ความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓) มุทิตา หมายถึง ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วย อาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงชีวิตตามปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขา ได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ผู้ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็น ด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตาชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรม ที่สัตว์ ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะ วินิจฉัยและ ปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้ง รู้จักวางเฉยสงบใจมอง ในเมื่อไม่มีกิจควรทำ เพราะเขา รับผิดชอบตนได้ดี แล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความ รับผิดชอบของตน^{๑๖}

องค์ประกอบของพรหมวิหารธรรม หรือ พรหมวิหารมี ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา ความจริงใจ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดูได้จากสี หน้าที่บ่งบอก คือ ยิ้มแย้มแจ่มใสและดูจากการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒) กรุณา ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมี ความลำบากก็ทนอยู่ไม่ได้ ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเจือจุน ด้วยความเต็มใจเสมอ ใน ทำนองสุขก็สุขด้วย นั้นเทียว

๓) มุทิตา ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของผู้อื่น ไม่แสดงความอิจฉาริษยา ด้วยการทนดูทนเห็นคนที่เขาดีกว่าตัวไม่ได้ ดูได้จากการไปแสดงไมตรีจิตต่อบุคคลอื่นหรือชื่นชมต่อ ความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ

๔) อุเบกขา ความวางเฉยในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ไม่หັบลมซ้ำเติม และเมื่อ ผู้อื่นผิดพลาดหรือได้รับความวิบัติไม่แสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อเขาพลาดเป็นต้น^{๑๗}

สรุปได้ว่า ผู้มีพรหมวิหารที่แท้จริงต้องประกอบด้วยเป็นบุคคลผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตา ทั้ง เมตตา กรุณา มุทิตาดังกล่าวข้างต้นทั้งสามประการนั้นต้องประกอบด้วยอุเบกขาทั้งสิ้น ต้องมีอุเบกขา

^{๑๕} ประคัลภ์ จันทรโอชา, “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๔.

^{๑๗} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระในบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงเชิง, ๒๕๕๓), หน้า ๘-๙.

เป็นตัวกำกับอีกครั้งหนึ่ง หากบุคคลผู้ใดไม่มีเมตตา กรุณา จิตใจก็จะโหดเหี้ยม ไม่ มีมูทิตาจิตอธิจรรย์ชา ไม่มีอุเบกขาเขาก็ไม่รู้จักการวางเฉย ไม่รู้จักปล่อยวาง มีแต่ความยึดมั่น ถือมั่น ทั้งหลายเหล่านี้ล้วนทำให้จิตใจไม่มีความสงบปกติสุข ไม่เป็นที่พึงปรารถนาถึงพร้อมด้วย พรหมวิหารธรรมทั้ง ๔ ประการได้ยาก แต่ถ้าปฏิบัติได้ถึงพร้อมด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ผู้นั้นย่อมจะเป็นผู้ถึงพร้อมซึ่งพรหมวิหารที่ถูกต้องแท้จริงและบริบูรณ์ จะก่อให้เกิด คุณประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ตารางที่ ๒.๒ องค์ประกอบของพรหมวิหาร

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ประคัลภ์ จันทรโอชา	องค์ประกอบของพรหมวิหาร แบ่งออกเป็น ๔ อย่าง คือ ๑) เมตตา เป็นเรื่องของจิตใจ ๒) กรุณา เป็นเรื่องทางกาย ๓) มุทิตา คือ พลอยยินดีด้วยกับตนเองและผู้อื่นได้ดีมีสุข ๔) อุเบกขา คือ วางใจเฉย วางใจเป็นกลาง
ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕.	มีองค์ประกอบอยู่ ๔ ประการ คือ ๑) เมตตา มีความรัก ความปรารถนาดี ๒) กรุณา ความสงสาร คือ อภัยช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ๓) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี ๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง
แก้ว ชิตตะชบ	พรหมวิหาร มี ๔ องค์ประกอบหลัก คือ เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาให้เกิดความสุขแก่ผู้อื่นโดยไม่คาดหวัง กรุณา หมายถึง ความห่วงใยและคิดจะช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ร้อน มุทิตา หมายถึง ความชื่นบานเมื่อผู้อื่นมีความสุข และดีใจในความเจริญของผู้อื่น อุเบกขา หมายถึง ความเที่ยงธรรมและความรู้สึกเฉยเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)	พรหมวิหารมี ๔ ประการ คือ ๑) เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ๒) กรุณา หมายถึง ความสงสาร ๓) มุทิตา หมายถึง ความยินดี ๔) อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)	องค์ประกอบ พรหมวิหารมี ๔ ประการ คือ ๑) เมตตา ความจริงใจ ความรัก ๒) กรุณา ความสงสาร ๓) มุทิตา ความชื่นชมยินดี ๔) อุเบกขา ความวางเฉย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

๒.๒.๑ ความหมายของการปกครองคณะสงฆ์

ความหมายการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารคณะสงฆ์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่าการปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่ เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่ง การศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น

ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครอง ด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครอง แบบพยายามสร้างคนดีแต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง^{๑๘} โครงสร้างการปกครองของสงฆ์มีลักษณะเฉพาะของตนเองที่เอื้อต่อการเติบโตของงานในธรรมของชุมชนของพระสงฆ์ ด้วยการที่โครงสร้างนี้แม้จะมีสายการบังคับบัญชา ที่เป็นไปในลักษณะระบบราชการที่ยังขึ้นต่อการควบคุมและอุปถัมภ์จากรัฐ แต่ด้วยโครงสร้างนี้เป็นโครงสร้างทางศาสนา ลักษณะจำเพาะอย่างหนึ่งทางศาสนา คือ ความแตกต่างทางความเชื่อที่แสดงออกมาทางวัตรปฏิบัติที่ต่างกัน ในประเทศไทยลักษณะความเชื่อและวัตรการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกันเห็นได้ชัดจนมีสองนิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย โครงสร้างในที่นี้จึงต้อง แยกกันปกครองไปตามความแตกต่างตาม ลักษณะที่ปรากฏชัด^{๑๙} การปกครองในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์มิได้ให้ความสำคัญกับผู้ปกครองหรือการปกครองมากนัก แต่พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับพระธรรมวินัยมากกว่า เพราะพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ดังที่พระองค์ตรัสกับพระอานนทว่า ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย^{๒๐} เมื่อมองจากการปกครองภายในของพระสงฆ์เองในปัจจุบันนี้นอกจากจะใช้ธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองแล้ว เป็นการปกครองในเชิงของธรรมาภิบาล คือดูแลกันโดยธรรมปกครองกันแบบพอปกครองลูก อาจารย์ปกครองศิษย์ ดังปรากฏตัวอย่างที่เป็นต้นแบบให้เห็นชัดเจน คือ หน้าที่ของสังฆิหาริกที่จะพึงปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์ และ หน้าที่ของพระอุปัชฌาย์จะพึงปฏิบัติต่อสังฆิหาริก ตรัสสั่งให้พระอุปัชฌาย์และสังฆิหาริก ตั้งจิตสนทนกัน และกัน ให้พระอุปัชฌาย์ให้ความสำคัญกับสังฆิหาริกฉันบุตร ให้สังฆิหาริกนับถือพระอุปัชฌาย์ฉันบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้ ต่างจะมีความเคารพเชื่อฟังกันและกัน ย่อมถึงซึ่งความเจริญของงานในธรรม ตรัสสั่งให้พระอุปัชฌาย์และสังฆิหาริกให้เอื้อเพื่อประพฤติดต่อกัน หน้าที่ของสังฆิหาริกจะพึงกระทำต่อพระอุปัชฌาย์ เรียกว่า อุปัชฌายวัตร และหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์จะพึงปฏิบัติต่อสังฆิหาริก เรียกว่าสังฆิหาริกวัตรและอาจารย์วัตร หน้าที่ของศิษย์ที่จะพึงปฏิบัติต่ออาจารย์ อันเตวาสิกวัตร หน้าที่ของอาจารย์จะพึงปฏิบัติต่อศิษย์ ทั้งสองฝ่ายต่างก็เอื้ออาทรต่อกัน มิใช่ตริจิตต่อกัน^{๒๑} การปกครองของสงฆ์นี้มีพัฒนาการมาจากรูปแบบการปกครองของรัฐต่าง ๆ ที่ปกครองด้วยรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม อันมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่การประชุมของเจ้าต่าง ๆ ในสันนิบาต ซึ่งไม่มี

^{๑๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๕๕-๕๖.

^{๑๙} พระณรงค์ สังขวิจิตร, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

^{๒๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^{๒๑} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม ๒ (หลักสูตตนักธรรมชั้นโท), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๔๓.

บุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ ขาดแต่เพียงผู้เดียว แต่ให้ยอมรับผลจากการลงมติของที่ประชุม และเป็นรูปแบบการปกครองที่พระพุทธเจ้าทรงค้นเคย จึงทรงนำมาใช้ในการปกครองของสงฆ์^{๒๒} การปกครองของคณะสงฆ์มองได้ว่าเข้ากันได้หรือสอดคล้องกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากลักษณะหลายประการด้วยกันของการปกครองของคณะสงฆ์ ดังที่กล่าวมาคือ ความเป็นใหญ่ของสงฆ์ มีการประชุมและลงมติดัดสนใจ ร่วมกันในสัมาเหมือนกับสภามีสิทธิ์ เสรีภาพในการตัดสินใจ มีความเท่าเทียมกัน เป็นต้น รูปแบบของระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรมจึงมีลักษณะคล้ายกับระบอบประชาธิปไตยเพราะรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าทรงสร้างขึ้นมาให้อำนาจแก่สมาชิกทั้งหมดในสังคมซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมสามารถที่จะดูแลตนเองในเรื่องต่าง ๆ ได้ทั้งในด้านการปกครองดูแลตนเองและการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ภายในสังคมโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขของสมาชิกทั้งหมดเหมือนกัน รวมทั้งให้ความสำคัญแก่เรื่องสิทธิ์เสรีภาพความเสมอภาคคล้ายกับระบอบประชาธิปไตยต่างกันตรงที่รูปแบบของระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรมเน้นเรื่องศีลธรรม^{๒๓}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การปกครองเพื่อการศึกษาและความสงบเรียบร้อย โดยการปกครองในพระพุทธศาสนาเน้นการศึกษาและสร้างสภาพเอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายของการศึกษา นอกจากนี้ การปกครองในพระพุทธศาสนายังเน้นการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น โดยไม่ใช้การปกครองเพื่อเป้าหมายในตัวเอง เพราะการปกครองแบบใช้อำนาจมักเกิดปัญหาตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจ เป็นต้น ดังนั้น การปกครองในพระพุทธศาสนามักเน้นการศึกษาและธรรมาภิบาลเป็นหลัก โดยมองเห็นได้ว่ารูปแบบการปกครองในคณะสงฆ์มีความคล้ายคลึงกับระบบประชาธิปไตย เนื่องจากการมองเรื่องศีลธรรมและการเรียนรู้เป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญแก่สมาชิกทั้งหมดในสังคมและเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขของทุกคน ดังนั้น การปกครองในพระพุทธศาสนาเน้นการศึกษา ธรรมาภิบาล และเสรีภาพในการตัดสินใจอย่างเท่าเทียม

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของการปกครองคณะสงฆ์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)	การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครอง แบบพยายามสร้างคนดีแต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง

^{๒๒} ปรีชา ช้างขวัญยืน, *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔๐.

^{๒๓} พระเดชฯ คุณสมปโนน, “แนวคิดการปกครองในพระพุทธศาสนา”, *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๒) : ๙๖-๑๑๐.

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของการปกครองคณะสงฆ์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระณรงค์ สังขวิจิตร	เน้นการเติบโตของงานในธรรม มีสายการบังคับบัญชาแต่เป็นรูปแบบทางศาสนา แบ่งเป็นมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย ปกครองตามความแตกต่างในความเชื่อและปฏิบัติศาสนาอย่างชัดเจนในประเทศไทย แยกกันไปตามศาสนาของแต่ละนิกายที่มีอยู่
ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.	ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสนาของเธอทั้งหลาย
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส	สัทธินิหาริกกระทำต่อพระอุปัชฌาย์เรียกว่าอุปัชฌาย์วัตร และหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์พึงปฏิบัติต่อสัทธินิหาริก เรียกว่า สัทธินิหาริกวัตร และอาจารย์วัตร หน้าที่ของศิษย์ที่จะพึงปฏิบัติต่ออาจารย์ อันตวาสิกวัตร หน้าที่ของอาจารย์จะพึงปฏิบัติต่อศิษย์ ทั้งสองฝ่ายต่างก็เอื้ออาทรต่อกัน มิได้ตรีจิตต่อกัน
ปรีชา ช่างขวัญยืน	การปกครองสงฆ์มาจากแบบสามัคคีธรรม ใช้การประชุมของเจ้าต่าง ๆ ในสันนิบาตเป็นศูนย์กลาง และยอมรับผลจากการลงมติของที่ประชุม นี่เป็นรูปแบบที่พระพุทธเจ้าทรงคุ้นเคยและใช้ในการปกครองของสงฆ์โดยตรง
นางสาวมรกต สิงห์แพทย์	การปกครองของคณะสงฆ์สอดคล้องกับระบบประชาธิปไตย เนื่องจากมีลักษณะการปกครองที่คล้ายกับการปกครองในสภา มีการประชุมและตัดสินใจร่วมกัน เหมือนกับการมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจและเท่าเทียมกัน
พระเดชฯ คุณสมปโน	การปกครองตามหลักพุทธธรรมคล้ายกับประชาธิปไตย เนื่องจากมีการมอบอำนาจให้แก่สมาชิกทั้งหมดในสังคม ที่สามารถดูแลตนเองและเรื่องราวต่าง ๆ ภายในสังคมได้ ด้วยเป้าหมายในการอยู่ร่วมกันอย่างสุข ระบบการปกครองนี้เน้นศีลธรรมและสิทธิเสรีภาพ

๒.๒.๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์คณะสงฆ์ คือ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการบริหารการปกครองของคณะสงฆ์ตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการซึ่งมีอยู่ ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ด้านการปกครอง

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัยและกฎหมายมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการและมีกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการโดยแต่งตั้ง ในการปกครองคณะสงฆ์แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนหลักกำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์และส่วนย่อย ได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงานการตั้งผู้รักษาการแทนและการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่น ๆ

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตปกครองและเจ้าคณะในส่วนกลางซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตปกครองได้แก่เขตปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในนิคายนั้น ๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการปกครองเป็นคณะมหานิกายเรียกว่า “หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่าคณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตทั้งหมดเข้าเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน เรียกว่า “หน” มี เจ้าคณะใหญ่ ๕ หน คือ ๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

การปกครอง หมายถึง การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งนี้ คำว่า การปกครอง แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศและบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์วินัยฉัยการลงนิคหกรรม การวินัยฉัยลงข้ออุทธรณ์ คำสั่ง

ตลอดถึงการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตนชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจตราการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๒๔}

การปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปไม่ได้เช่นกันผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๔ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะจะต้องปกครอง คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการ คือ หมายถึงศูนย์กลางแห่งศาสนาทั้งปวง และหมายถึง แหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

(๑) ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งของวัด และบริเวณวัด มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเหมาะสมที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

(๒) ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่าง ๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อยนำไปสู่ความสงบสุข

(๓) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลจารวัตรบำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบสุข บำเพ็ญสังฆมสังเคราะห์ตามสมณวิสัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดถึงทายาททายิกาที่มีแนวความเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

(๔) ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา และแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ

(๕) ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่าง ๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแผ่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนา เจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ ไปพร้อม ๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยใช้นโยบายที่สุ่มรอบคอบ เหมาะกับกาลเทศะและสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มจากงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดพื้นที่เป็นเบื้องต้น

การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมากปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม ด้านสติปัญญาและสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม

การบริหารปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมาบวชส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้มอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อม

^{๒๔} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๖-๓๗.

เกลากการกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ชั้นตอนสำคัญกว่านั้น คือ การกล่อมเกล่าในด้านประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งในคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดีสามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ทั้งนี้คณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการ ก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการ ก็คือ ระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์ นอกจากนั้น การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัยเป็นเครื่องฝึกฝนพัฒนาจิตที่เรียกว่าปริยัติ และปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนเป็นศูนย์กลางชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคัมหิงดงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต นับว่ามีความสำคัญมาก

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านาน โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรม และประเพณี ประชาชนก็จะหันมาเข้ามาสู่วัดวาวารามกันมากขึ้นซึ่งในอดีตที่ผ่านมา บทบาท และกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดทำ^{๒๕}

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน บทบาทของวัดได้ถูกทำผิดเพี้ยนไปจากเดิม กรมการศาสนาจึงได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

(๑) มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาด เรียบร้อย รมรื่น เพื่อดึงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น

(๒) มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่ด้วยความเรียบร้อยสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

(๓) มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ว วัดยังจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนนั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าอาวาสจะต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อน ให้พร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ ได้เสนอแนะว่าวัดจะเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้นต้องประกอบไปด้วย

(๑) พระภิกษุ สามเณร ของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้าน เป็นที่พึ่งของประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดี หรือสอนให้ประชาชนมีความศรัทธา ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ก็ได้ ทำให้ชีวิตเขามีความสุข จิตใจสงบ มีสมาธิในการประกอบสัมมาชีพ

^{๒๕} พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลมคิม, ๒๕๕๒), หน้า ๖๒-๖๔.

- (๒) สงบ ร่มรื่น วัดต้องสงบร่มรื่นมีต้นไม้
- (๓) สะอาด วัดจะต้องสะอาด บริเวณวัดจะต้องไม่มีสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ
- (๔) สวยงาม วัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงาม เหมาะกับเศรษฐกิจชุมชน
- (๕) เสนาสนะ การปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ดี
- (๖) ถูกสุขลักษณะ วัดควรจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะ มีระบบการจัดเก็บขยะ กำจัดขยะมูลฝอยมีระบายน้ำ

- (๗) สิ่งแวดล้อม วัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนของประชาชนเข้ามาในเขตวัด
- (๘) สะดวก วัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด
- (๙) สัตว์ส่วน วัดควรมีแผนผังบริเวณที่ดี กำหนดสัดส่วนที่เป็นพุทธาวาส เขตสังฆาวาส
- (๑๐) สร้างศรัทธา วัดควรเสริมสร้างศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัด
- (๑๑) ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุ และสามเณรภายในวัด

๒) ด้านการศาสนศึกษา

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การศึกษาทางพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ธรรมมาเป็นอย่างดี ตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี ๒ ประการคือ (๑) คณิธะธรรมา คือ ธรรมาฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน (๒) วิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุ่มยอด ครั้นพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกได้ประชุมกันทำสังคายนาพระธรรมวินัยเพื่อรวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ได้ตรัสสั่งสอนไว้ให้เข้าเป็นหมวดหมู่ โดยกำหนดจำนวนรวม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า จัดแบ่งเป็น ๓ หมวดคือ (๑) หมวดพระสุตตปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระสุตตันตปิฎก (๒) หมวดพระวินยปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระวินยปิฎก (๓) หมวดพระอภิธรรมปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เรียกว่า พระอภิธรรมปิฎก รวมทั้งหมดเรียกว่า พระไตรปิฎก พระไตรปิฎกจึงเป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาสืบต่อมา

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วนคือ

(๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตรแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาส เรียกว่า ธรรมศึกษาแบ่งออกเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น ๗ ชั้น คือ บาลีประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๙

(๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวง ศึกษาธิการ โดยกระทรวงฯ ประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และฉบับปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ในหลักธรรมและ

หากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แผนกนักธรรมและแผนกบาลี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักในพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการศึกษาให้มีการศึกษา พระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) ด้วย

การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม มีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีการดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศาสนศึกษาดังกล่าว คณะสงฆ์ยังมิได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตร และเนื้อหาของวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่ามีวัตถุประสงค์ ๘ ประการ คือ ๑) เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ ๒) เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๓) เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา ๔) เพื่อรักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ๕) เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา ๖) เพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม ๗) เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ ว่าเป็นฐานะในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา และวัดเป็นสถานศึกษา คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. ๒๕๒๘ ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง และให้เจ้าคณะสังฆการีร่วมจัดด้วย ดังนี้ ๑) เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา ในฐานะเจ้าสำนักเรียนศาสนศึกษา ๒) เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด ๓) ในบางกรณีให้เจ้าคณะสังฆการีร่วมจัดด้วย

จากบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการเป็นธุระเรื่องการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้นี้จะทำให้เยาวชน และสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๒๖}

องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญู ต่อพระศาสนาและต่อพระสงฆ์การจัดการศาสนศึกษานั้น

^{๒๖} พระมหาสมทรง สิรินโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

แผนกที่ประสบปัญหามาก คือการจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรงเพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้ และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้าการศึกษาปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลัก และสำคัญของพระสงฆ์

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการ ดังนี้

(๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนานักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้นคือ ชั้นเตรียมรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ขั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ขั้นกลาง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ขั้นสูง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

หลักสูตรการสอนจะมี ๒ ประเภท คือ ประเภทที่ ๑ วิชาบังคับได้แก่วิชาประวัติพระพุทธศาสนาวิชาธรรมและวิชาศาสนพิธี และประเภทที่ ๒ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความพร้อมของโรงเรียน

(๒) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัดเป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม ให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือสถาบัน การศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็น

กิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษา ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร ๒) การศึกษาสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาและการจัดการอบรมทั้ง ๔ ประเภท นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาบ้านเมืองโดยแท้ ได้แก่

(๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

(๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากร บุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

(๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมาย ให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

(๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนาปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๙ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมากจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๒๗}

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจ้าช่วยเหลือนด้านการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ซึ่งคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของพระสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกออกเป็นลักษณะ คือ ๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร ๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาสถาบันการศึกษา หรือบุคคลที่กำลังศึกษาสำหรับกิจกรรมที่จะส่งเสริมนั้น วัดควรจัดให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญสำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา บางวัดจัดให้มีโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ การสงเคราะห์การศึกษาอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์เป็นการส่วนตัวหรือเป็นรูปคณะสงฆ์ได้อีกหลายรูปแบบ ได้แก่ ๑ จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ๒) การช่วยพัฒนาสถานศึกษา ๓) การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา และช่วยเหลือเฉพาะบุคคลกำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการสงเคราะห์การศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติโดยรวม และผลสะท้อนย้อนกลับถึงพระสงฆ์ การจัดการศึกษาเองก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาดูการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยพัฒนาการศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมให้เจ้าอาวาสดำเนินการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสีย

^{๒๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘-๔๙.

ย่อมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการของคณะสงฆ์ หรือพระพุทธศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาส ส่วนเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูล สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียน ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียน ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตามหลักการประกาศของมหาเถรสมาคม ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ และพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามสมควรแก่ การปฏิบัติหน้าที่

๔) ด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการจำต้องกระทำโดยการจัดการ เทศนา อบรม สัสมอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ บทบาทที่วัดต่าง ๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ ดังนี้ (๑) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ (๒) แนะนำ สัสมอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ (๓) เทศนาสั่งสอนประชาชน ให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง^{๒๘}

การเผยแผ่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณีแบบปรับปรุงให้ เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้นดำเนินการ คือ

(๑) การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอน ประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือเทศน์รูป เดียว หรือเทศน์ปจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

(๒) การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยาย ธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ หรือโดยทาง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกกลองแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแผ่ที่อื่นในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะ ออกเผยแผ่ หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่าย อินเทอร์เน็ตออกเผยแผ่

(๓) การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือสถานศึกษาเป็นประจำหรือ ครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรม จาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใส ศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่

^{๒๘} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ (ช่วง วรปุณฺณโย), คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๙-๑๕.

คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมาตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำ อันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) เป็นฐานะในการจัดการศึกษาอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต ๒) เป็นฐานะในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์ ซึ่งวิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ ในปัจจุบัน ได้แก่ (๑) การเทศนา (๒) ปาฐกถาธรรม (๓) อภิปรายธรรมสนทนาธรรม (๔) การสอนสมณะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน (๕) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากเป็นพิเศษ ดังนั้น จะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ (๑) พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น (๒) ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อประโยชน์ของตน (๓) ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม (๔) ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน (๕) ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ (๖) ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่น ๆ

พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีอยู่ ๒ คำที่ใช้บ่อย คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแพร” คำว่า “เผยแผ่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้นับถือนับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้น ๆ คำว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วย และแสดงถึงมีความใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน ในการเผยแผ่หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคฤหัสถ์ นิยมใช้คำว่า “เผยแผ่” เช่น อำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ

องค์การสมาคมต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่า เผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่า เผยแผ่ เช่น พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจักไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้” หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสใน

พระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๒๙} ดังนี้

(๑) อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ

(๒) อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

(๓) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

(๔) แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธี และการปฏิบัติ

(๕) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้อง พระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

(๖) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป โดยที่ชอบ

(๗) ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

(๘) ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่องได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่ และโอกาส

(๙) ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้ เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้เรียน

กิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น มีการดำเนินการ ดังนี้

(๑) การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน และผู้อาราธนาที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปฐกฐาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแผ่ในที่ต่าง ๆ และโอกาสต่าง ๆ

(๒) การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนา การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุม ที่วัดหรือที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ หรือทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงตลอดการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

(๓) การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเผยแผ่ หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต

^{๒๙} สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑, ทำเนียบพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๖๔.

งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชน (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์ พุทธมามกะผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

(๔) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้านคฤหัสถ์ มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยุวพุทธิกสมาคมประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่าง ๆ การบรรยายธรรมในที่ประชุมและทางสื่อมวลชนต่าง ๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่าง ๆ

(๕) การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ บางวัดจัดให้มีปาฐกถาเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษาอาจมีการประกวดกันวันสงกรานต์จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย

นอกจากนั้น กิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จัดให้มีการเทศน์ หรือปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนพรรษา มีการประกวดเทียนพรรษาวันสงกรานต์มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การก่อเจดีย์ทราย การขนทรายเข้าวัด การรดน้ำดำหัวผู้เฒ่า การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

๕) ด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของวัดได้แก่ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถานให้อยู่เรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนโดยมีพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลและรักษาและจัดการวัดของประชาชนถือเป็นการช่วยเหลือประชาชนและกิจการอื่น ๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่ให้การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัด หรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการวัดว่าการสาธารณูปการในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๕๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ข้อแรกว่าบำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีการสาธารณูปการจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและเป็นกิจการของวัดและคณะสงฆ์ตามกฎหมาย อนึ่งงานด้านสาธารณูปการ

เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้วจะได้ ดังนี้ ๑) ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่ ๒) ขอสถาปนาตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง ๓) ขอยกวัดร้างเป็นวัดมีภิกษุจำพรรษา ๔) ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง ๕) ขอยุบวัดรวบวัด ๖) วัดประสงฆ์อัครภิกษุ วินาศภัย ๗) การประชุมตรวจการคณะสงฆ์ ๘) การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด ๙) ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับสาธารณูปการ ๑๐) ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา ๑๑) งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด

การสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า เป็นคำนาม หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า การสาธารณูปการนั้น หมายถึง ๑) การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ๒) กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้างวัด การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา

การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และการยก วัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง ๓) กิจกรรมอื่น ๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร ๔) การศาสนสมบัติของวัด ดังนั้น การสาธารณูปการทั้ง ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่ บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ ๑) การกระทำด้วยแรงความคิด ๒) การกระทำด้วยเอกสารรายงาน และ ๓) การกระทำโดยการ จัดประโยชน์ ซึ่งการกระทำใน ๓ ลักษณะนี้ บางอย่างเป็นกิจการเฉพาะในหน้าที่ของเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติโดยตรง เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะงานบางอย่างเริ่มแล้วผ่านการพิจารณาตามลำดับ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ และฝ่ายราชอาณาจักร บางอย่างเริ่มต้นจาก เจ้าคณะ และหรือเจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักรหรือผู้มีศรัทธาช่วยการวัด และการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามระเบียบแบบแผนคณะสงฆ์ ดังนั้น ผู้จัดการสาธารณูปการ ได้แก่ ๑) เจ้าอาวาส ๒) เจ้าคณะ ๓) เจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักร ๔) ผู้เจริญด้วยศรัทธามุ่งช่วยการวัด และการคณะสงฆ์

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ สอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้ ๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้ สอดคล้องกับยุคพัฒนา ๒ ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะ พอสมควรแก่สภาพท้องถิ่น และก่อสร้างตามแบบแปลน ๓) ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ ๔) ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามบัญชี ๕ ควบคุมดูแลเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับ พระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง ๖) ควบคุมการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตาม กฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัด^{๓๐}

ดังนั้น เจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการ ดังนี้ ๑) ออกตรวจ ตราเยี่ยมเจ้าอาวาสให้เร่งรัดพัฒนาวัด ๒) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาส ดังนี้ จัดหาช่างดำเนินการ ก่อสร้างจัดแปลนอาคารตลอดจนแผนผังวัด ดูแลหาทุนก่อสร้างด้วยการขอเงินงบประมาณ ให้คำชี้แจง แนะนำการปฏิบัติงานสาธารณูปการเพื่อเข้าใจให้ถูกต้อง และขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีสาธารณูปการเห็นเป็นเหตุ ๓) แนะนำการจัดงานวัด และการเรียไร ให้เป็นไปตามระเบียบ และ คำสั่งสอนของมหาเถรสมาคม ๔) ช่วยยกฐานะวัดที่ได้พัฒนาดีแล้ว เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ๕ ช่วยยก ย่องเจ้าอาวาสผู้มีผลงานสาธารณูปการดี หรือแม่แต่รองเจ้าอาวาส และหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็ควรยก ย่องด้วยแต่อย่าเกินเจ้าอาวาส ๖) แนะนำชี้แจงการจัดประโยชน์ของวัดให้ถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อหนึ่ง “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” ในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

^{๓๐} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และ การพระศาสนา, หน้า ๒๑-๒๒.

ส่วนกลางได้กำหนดว่า “เป็นวิธีดำเนินการสาธารณูปการ และสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณะสงเคราะห์แยกโดยลักษณะที่ควรจะมี ๔ ประการ ดังนี้

(๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดและคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบลห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

(๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชนให้เป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบลและการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

(๓) การเกื้อกูลสาธารณะสมบัติ สถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง ก่อสร้างโรงพยาบาลและปลูกต้นไม้ เป็นต้น

(๔) การเกื้อกูลแก่ประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชน เช่น การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทางด้านไฟไหม้และน้ำท่วมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย และสาธารณะภัย ซึ่งได้แก่ ความยากจน ความเจ็บไข้ เป็นต้น

การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์แก่หน่วยงาน หรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณะสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

การสงเคราะห์ที่เป็นหลักของพระสงฆ์ คือ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจกระทำได้โดยเป็นที่ปรึกษา แนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่น ๆ เช่น ทางวิชาการบางอย่าง และทำให้วัดร่มรื่น ร่มเย็น สมเป็นอารามให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพ ศรัทธา เลื่อมใสและนับถือสร้างความร่มเย็นเมื่อเห็นวัด และพระสงฆ์ และการสงเคราะห์ในด้านวัตถุกระทำได้โดยแนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำ เช่น การสาธารณูปโภค จัดให้มีโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ เป็นต้น และนำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมาแบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการสังคม

การสาธารณะสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้จัดการสาธารณะสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดและเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้ จัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ ย่อมเข้าได้กับการสาธารณะสงเคราะห์ อันเป็นกิจการคณะสงฆ์ หรือการพระศาสนา เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสาธารณะสงเคราะห์อันเป็นกิจการของวัด การให้การศึกษาอบรม และการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จะมีเจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง วิธีการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ที่เป็นหน่วยอบรมของประชาชนประจำตำบลได้กำหนดวิธีการไว้ชัดเจนในระเบียบมหาเถรสมาคม เพื่อเป็นกิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีคณะกรรมการมีการประชุมปฏิบัติงานการอบรมประชาชนประจำตำบล การปฏิบัติงานควรจัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ได้แก่ ๑) อบรมทั่วไป ได้แก่ จัดประชุมแนะนำทางวิชาการ โดยวิทยากรบรรยายทางวิชาการ ๒) อบรมเฉพาะกรณี ได้แก่ จัดอบรมประชาชนเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยวิธีชี้แจง

แนะนำชักชวนความเข้าใจ ๓) อบรมเฉพาะบุคคล ได้แก่ การพบปะบุคคลบางคนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือชี้แจงแนะนำชักชวนความเข้าใจในเฉพาะบางเรื่องอันเกี่ยวข้องกับผู้นั้น^{๓๑}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ การบริหารการปกครองของคณะสงฆ์ตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการซึ่งมีอยู่ ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ดูแลและบริหารการปกครองของคณะสงฆ์ โดยมีการกำหนดนิติกรรมการและหลักการบริหารเพื่อรักษาวินัยและความสงบสุขในคณะสงฆ์ ๒) ด้านการศาสนศึกษา ให้ความสำคัญกับการศึกษาทางพระพุทธศาสนาและหลักธรรมวินัย โดยมีการจัดสถาบันการศึกษาพระภิกษุสามเณรและการอบรมวิชาศาสนาแก่คณะสงฆ์ ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาและสนับสนุนการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยให้ความสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์แก่นักเรียนที่มีความจำเป็น ๔) ด้านการเผยแผ่ การประชาสัมพันธ์และเผยแผ่หลักสูตรพระพุทธศาสนา เพื่อให้สังคมได้รับทราบและเข้าใจหลักสูตรและการจัดการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ให้ความสำคัญสนับสนุนและเสริมสร้างสังคมที่ดีและเป็นธรรม โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณูปการเพื่อสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและสร้างสรรค์ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือและสนับสนุนผู้จำเป็นในสังคม เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีการดำเนินการตามหลักการสงเคราะห์และพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ทั้งสำหรับตนเองและสังคม

ตารางที่ ๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งแบ่งเป็นหน่วยงานเขตปกครองและเจ้าคณะใหญ่ การบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและควบคุมการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย
พระไพศาล วิสาโล	การดูแลพระสงฆ์สำคัญต่อระบบปกครองควรควบคุมพระสงฆ์ให้ประพฤติอย่างเหมาะสม และการกลั่นกรองผู้มาบวชอย่างรอบคอบ เพื่อสร้างพระสงฆ์ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังในการพัฒนาชุมชนและวัดอย่างมีประสิทธิภาพ
พระมหาสมทรง สิรินโร และคณะ	พระสงฆ์มีบทบาทในการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาผ่านการสอนในโรงเรียนพระพุทธศาสนาและโรงเรียนทั่วไป ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและความสำคัญของพระสงฆ์ในสังคมได้

^{๓๑} พระมหาจุฑาธุช สุธาธุโก และคณะ, “ศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย”, วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๐๐-๑๑๐.

ตารางที่ ๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ)	การศึกษาสงเคราะห์ ๔ ประเภท ได้แก่ (๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ (๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ)	การเผยแผ่พุทธศาสนา ได้แก่ (๑) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท (๒) แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชน (๓) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม
สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑	เจ้าอาวาสมีหน้าที่ คือ ๑) อบรมพระภิกษุสามเณร ๒) นำทำวัตรสวดมนต์ ๓) เทศนาธรรม ๔) สอนธรรม ๕) ส่งเสริมศีลธรรม ๖) สกัดกั้นสัทธิธรรมที่ไม่ดี ๗) แนะนำให้ศึกษาหาความรู้ ๘) จัดห้องสมุด ๙) จัดหาอุปกรณ์การเรียนให้
พระมหาจุฑาธุช สุธุฑฺฒโก และคณะ	การสาธารณสงเคราะห์โดยรวมถึงการศึกษาอบรม และบำเพ็ญกุศลให้แก่พุทธศาสนิกชน มีการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนในตำบล และปฏิบัติงานอบรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพตามระเบียบของมหาเถรสมาคม

๒.๒.๓ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์เป็นการดำเนินการให้พระสังฆาธิการได้ประสบการณ์และเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งในอดีตที่จะนำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงานและส่งเสริมความก้าวหน้าของพระสังฆาธิการ การพัฒนามิได้หมายถึงเฉพาะการฝึกอบรมเท่านั้น ยังหมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดจากการจัดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่กำหนดเฉพาะเจาะจงและได้รับการออกแบบที่จะนำไปสู่ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งได้แบ่งการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)^{๓๒} โดยมีรายละเอียด ดังนี้

^{๓๒} นิสิตาร์ก เวชยานนท์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๒.

๑) การฝึกอบรม (Training) หมายถึง ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้าน ด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงทักษะ การเปลี่ยนทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น เมื่อเราจัดโครงการฝึกอบรมแล้ว มิได้หมายความว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้ง ๔ ประการเสมอไป แต่เป็นเพียงแต่การแสดงถึงความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้านนี้เท่านั้น การที่จะรู้ว่าเมื่อฝึกอบรมไปแล้วคนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ มิใช่ขึ้นอยู่กับผู้ศึกษาหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับผู้จัดและวิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย จึงเห็นได้ว่า เมื่อฝึกอบรมไปแล้วบางคนไม่ได้ใช้ความรู้ที่ไปเข้ารับการอบรมในการทำงานเลย บางครั้งปัญหาขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ไปเข้ารับการอบรมมีเพียงน้อยรายหรือผู้เข้าอบรมหน้าเดิม ดังนั้น หากจะทำให้การฝึกอบรมบังเกิดผลดีต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการไปฝึกอบรมนำมาใช้ในหน่วยงานจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำงานได้ และโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วยและยินยอมนำไปปฏิบัติในองค์การอย่างเต็มที่ในที่สุด^{๓๓}

การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในองค์การให้มีความรู้อย่างพอเพียงที่จะปฏิบัติงานนั้น มีทัศนคติที่ดีต่องาน เพราะถ้าคนเรามีความพึงพอใจงานย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน และมีความสามารถทำงานอย่างชำนาญหรือกล่าวได้ว่ามีทักษะในงานนั้น ๆ เป็นอย่างดี ความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมเนื่องมาจากเหตุผล ดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ องค์การมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ผู้ที่จะทำให้ผลผลิตไปสู่จุดหมายปลายทางที่องค์การกำหนดไว้ก็คือ บุคคลในองค์การ ลำพังเพียงผู้จัดการหรือผู้บริหารยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การได้ จำเป็นต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลภายในองค์การ งานจึงจะประสบความสำเร็จ ฉะนั้น จำเป็นต้องมีหน่วยงานสอนให้เขาได้เรียนรู้งานนั้น ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจงานอันนำไปสู่ความรวดเร็วในการทำงาน และยังเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานนั้น ๆ

ประการที่ ๒ ลักษณะงานในองค์การมีความแตกต่างจากความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาจะให้ความรู้และฝึกฝนสิ่งที่กว้าง ๆ อาจไม่ได้เฉพาะเจาะจงและมีลักษณะพิเศษตามลักษณะเฉพาะของงานในองค์การ ฉะนั้นผู้สำเร็จการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้งานนั้น ก่อนทำงานเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ

ประการที่ ๓ งานในองค์การจะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้ จำเป็นต้องมีการปรับสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะงานหรือการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี อาทิเช่น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานต่าง ๆ จำเป็นต้องฝึกอบรมให้บุคลากรในองค์การสามารถทำงานใหม่ได้อย่างดี

ประการที่ ๔ บุคคลในองค์การจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาโดยธรรมชาติของมนุษย์เมื่อทำงานไปนาน ๆ ความเฉื่อยชา ความแข็งจะเกิดขึ้น ฉะนั้นองค์การจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นจิตใจให้เขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อไม่ให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขาอายุมากแล้ว ปลอ่ยให้เด็กรุ่นหลังทำ

^{๓๓} ศิริพร เชาวลิท, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร”, วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐ และภาคเอกชน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๘๘-๘๙.

จะต้องทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลเป็นสำคัญให้รู้สิ่งใหม่ให้พอใจงานใหม่ ให้มีทักษะในการทำงานใหม่ ๆ นั้นได้ การฝึกอบรมจึงมีลักษณะเป็นระบบ^{๓๔}

การฝึกอบรมนั้น มีขั้นตอนของการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การพิจารณาความต้องการและปัญหาที่จะต้องมีการฝึกอบรม ในขั้นนี้ก็คือ ตรวจสอบและพิจารณาให้ทราบถึงความจำเป็นและต้องการที่จะมีการจัดการฝึกอบรม และพิจารณา กำหนดมาตรฐานผลงานที่ต้องการ นี้เองก็จะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป คือ การกำหนดเป้าหมายการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดเป้าหมายของการฝึกอบรม คือ การเขียนระบุเป้าหมายที่ต้องการจากการฝึกอบรมให้ทราบชัดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อให้มีจุดมุ่งหมายประการต่าง ๆ ที่พึงจะต้องได้จากการฝึกอบรมซึ่งการดำเนินการจัดการฝึกอบรมต่อไปไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักสูตร เนื้อหาตลอดจนวิธีที่ใช้ฝึกอบรม ก็จะกระทำโดยยึดถือตามเป้าหมายดังกล่าวนี้

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม หมายถึง การพิจารณาว่าเพื่อที่จะเสริมความรู้ความสามารถให้ได้ผลตามที่ต้องการนั้นจะต้องมีการอบรมเรื่องอะไรบ้างรวมถึงการพิจารณาส่วนประกอบของเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม ซึ่งถ้ากล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การจัดหลักสูตร และหัวข้อเรื่องที่จะอบรมนั่นเอง

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดวิธีที่จะใช้อบรมและสื่อหรือเครื่องมือที่เหมาะสม ในขั้นนี้ก็คือ การพิจารณาต่อไปว่าเรื่องที่จะอบรมดังกล่าวถ้าจะให้มีประสิทธิภาพและได้ผลดีนั้นควรจะใช้วิธีการฝึกอบรมแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุด และเหมาะสมกับบุคคลที่จะอบรมและเรื่องที่ต้องการอบรม นอกจากนี้ก็ต้องพิจารณาถึงสื่อหรือเครื่องมือ (Media) ที่จะใช้อบรมด้วยว่าวิธีการเสนอข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ควรจะใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือชนิดไหนจึงจะดีที่สุดที่จะช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจได้ง่าย

ขั้นตอนที่ ๕ การดำเนินการอบรม คือ หลังจากทุกอย่างได้ดำเนินการมาครบถ้วนตามขั้นตอนแล้วขั้นสุดท้ายก็คือ การเริ่มต้นดำเนินการอบรมตามแผนและตามแนวทางต่าง ๆ ที่ได้พิจารณาและกำหนดไว้แล้ว^{๓๕}

๒) การศึกษา (Education) หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความมุ่งหมายในการที่จะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ค่านิยม ศีลธรรม เพื่อให้มนุษย์มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้^{๓๖} เพื่อให้ผู้รับการศึกษาสามารถใช้ชีวิตอยู่และทำประโยชน์แก่สังคมได้ สำหรับผู้ปฏิบัติงานอยู่แล้วการศึกษา เป็นกิจกรรมด้านการพัฒนาคนที่กำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวมของพระสงฆ์สังฆาธิการ นอกเหนือจากการเน้นเฉพาะงานที่กำลังทำอยู่ปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันได้กำหนดให้มี ๓ รูปแบบ คือ

^{๓๔} พยอ ม วงศ์สารศรี, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐), หน้า ๔๗.

^{๓๕} ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๗.

^{๓๖} นิสดารักษ์ เวชยานนท์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๒.

(๑) การศึกษาในระบบ มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหลัก มีรูปแบบการจัดสถานศึกษา การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของสถานศึกษาที่ต่างไปจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงในชีวิตประจำวันในสังคมและชุมชน กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน มีการกำหนดวัยของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน มีโครงสร้างของระบบที่แน่นอนเป็นไปตามลำดับขั้น

(๒) การศึกษานอกระบบ มีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เรียน เหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ผู้สอนเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในวิชาที่เรียนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร หลักสูตรและเนื้อหาวิชา ยืดหยุ่นได้มาก เนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน จะมีภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รูปแบบการจัด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้เข้ารับการศึกษ การเรียนการสอน แตกต่างกันไปและตามความเหมาะสม โดยอาจจัดในรูปแบบพบปะสนทนา การสาธิต การฝึกอบรม การใช้โสตทัศนูปกรณ์ สื่อมวลชน การศึกษาทางไกล เป็นต้น

(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย มีลักษณะที่สำคัญ คือ การศึกษาตามอัธยาศัยมีรูปแบบที่ไม่เป็นรูปแบบที่จะอธิบายได้ชัดเจน ไม่สามารถจับต้องหรือมองเห็นเหมือนการศึกษาในระบบที่มีโรงเรียน เป็นตัวแทนระบบ เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่มีหลายสถานการณ์ จึงมีหลายวัตถุประสงค์และไม่จำเป็นต้องเพื่อการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบอื่น ๆ บุคคลสามารถใช้การศึกษาตามอัธยาศัยในระหว่างการเรียนรู้ในระบบพร้อม ๆ กันด้วย เป็นการศึกษาที่มีหลากหลาย รูปแบบ และใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการต่าง ๆ ได้ไม่จำกัด^{๓๗}

การศึกษาของภิกษุสามเณรในประเทศไทยแต่โบราณมาคือการศึกษาภาษาบาลี ที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาในภาษาบาลีเพื่อให้รู้ภาษาบาลีสามารถอ่านพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาได้โดยสะดวกเพราะคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทตั้งที่นับถืออยู่ในประเทศไทยนั้น ล้วนจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี ฉะนั้น ผู้ที่ประสงค์จะรู้พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แตกฉานจึงจำต้องศึกษาภาษาบาลีให้รู้แตกฉาน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยากไม่น้อยสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ไม่รู้ภาษาบาลีจึงพลอยไม่ค่อยรู้เรื่องคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มชัดตามไปด้วย ทั้งเป็นเหตุให้ภิกษุสามเณรทั่วไปไม่ค่อยเอาใจใส่ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยเพราะเรียนยาก รู้ยาก สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แต่ครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่น ทรงพระปริวิตกถึงความเป็นไปของภิกษุสามเณรดังกล่าวมาข้างต้น จึงได้ทรงพระดำริหาทางจัดการเล่าเรียนเพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระธรรมวินัยได้สะดวกแล้วกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยได้ทรงริเริ่มสอนพระธรรมวินัยแก่ภิกษุสามเณร บวชใหม่เป็นภาษาไทยขึ้นที่วัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรก ในฐานะที่ทรงเป็นพระอุปัชฌายาจารย์ ดังที่

^{๓๗} พระอริการคณินธิป สุจิตโต (ปานสง่า), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสนดรรมาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

ทรงอธิบายไว้ในตำนานวัดบวรนิเวศวิหารว่า แต่ก่อนมา ภิกษุบวชได้ก็พรรษาก็ตาม ไม่สนใจแล้วไม่รู้ธรรมวินัยเลย นอกจากที่เคยปฏิบัติ จึงจัดสอนภิกษุสามเณรบวชใหม่ในเรียนธรรมวินัยในภาษาไทยเป็นการส่วนตัวในหน้าที่แห่งอุปัชฌายาจารย์ก่อน ต่อมาปลูกความนิยมออกไปถึงภิกษุสามเณรเก่าด้วยจนถึงจัดเป็นการเรียนเป็นพื้นวัดขึ้นได้ และมีวัดธรรมยุตอื่นทำตามแพร่หลายออกไป” นี่ก็จุดเริ่มต้นของการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบใหม่ที่เรียกว่า “นักธรรม” ในเวลาต่อมา หรือเรียกอย่างเป็นทางการว่า พระปริยัติธรรมแผนกธรรม คู่กับพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาของพระสงฆ์ไทยมาแต่โบราณ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงเริ่มการสอนธรรมวินัยในภาษาไทยแก่ภิกษุสามเณรบวชใหม่ดังกล่าวมาข้างต้นขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน ทรงกล่าวไว้ในตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร แต่เพียงว่า การสอนธรรมวินัยในภาษาไทยแก่ภิกษุสามเณรบวชใหม่ดังกล่าว เป็นการที่ได้ทรงจัดขึ้นเมื่อทรงครองวัดบวรนิเวศวิหาร สืบต่อจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ (นับแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นต้นมา) จึงสันนิษฐานว่า คงทรงริเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อแรกทรงครองวัดบวรนิเวศวิหาร ในฐานะที่ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ซึ่งจะต้องให้การอบรมสั่งสอนสังฆวิहारิกและภิกษุสามเณรที่อยู่ในความปกครอง ลักษณะการสอนธรรมวินัยในภาษาไทยที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ ทรงสอนภิกษุสามเณรบวชใหม่นั้น ทรงสอนอย่างไร สังเกตจากสำเนาพระโอวาทที่ประทานแก่นวกภิกษุปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ที่พระยาศรีปัญญา (ทวน ธรรมาชีวะ) ซึ่งเป็นนวกภิกษุในปีนั้น ได้จดบันทึกไว้เป็นรายวันตามที่ทรงสอนปรากฏว่า เนื้อหาของพระโอวาทประกอบด้วยพระอธิบายเรื่องธรรมเรื่องพระพุทธประวัติ และเรื่องวินัย โดยทรงสอนไปตามลำดับ คือ ธรรม พุทธประวัติ และวินัย

พระสังฆาธิการ เป็นผู้บริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้สอดคล้องตามหลักสูตรนักธรรม เป็นไปตามหลักการทั่วไป สอดคล้องตามพระราชบัญญัติ แผนนโยบายแผนงานของรัฐ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ส่งเสริมให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ที่ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาแผนกธรรม รวมถึงหลักการกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม อย่างไรก็ตาม พระสังฆาธิการ มีหน้าที่สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการจัดการศึกษาให้ชัดเจน เหมาะสม และถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาและการทำงานในสำนักเรียน ผู้ดำเนินการควรจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมเพื่อการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลพื้นฐาน^{๓๔}

๓) การพัฒนา (Development) หมายถึง การให้เกิดความเจริญก้าวหน้าหรือความสำเร็จในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทั้งโดยการเรียนรู้ในทางตรงและทางอ้อม และเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการให้คำปรึกษา แนะนำสอนงานหรือโดยวิธีอื่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ปฏิบัติงานและต่อองค์กร การพัฒนาเป็นการกระทำที่เป็นเหตุให้บางสิ่งบางอย่างเจริญเติบโตหรือ

^{๓๔} พระใบฎีกาเฉลิมพล จานุดตโร (โพธิ์ประชุม), “การพัฒนาแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ขยายออกให้ดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงให้พฤติกรรมดีขึ้นในด้านความสามารถ ความมีอิสระ และความมีเมตตา หากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มุ่งไปในองค์การที่มีจุดเน้นของการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการขององค์การที่ต้องการเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์การ^{๓๙}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพนั้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ การพัฒนาบุคคล (individual development) การพัฒนาองค์การ (organization development) และการพัฒนาอาชีพ (career development) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) การพัฒนาบุคคล (individual development)

การพัฒนาบุคคล หมายถึง การให้การศึกษาในอันที่จะส่งเสริมความรู้ความสามารถความถนัดและทักษะบุคลากรทั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาศักยภาพของคนในองค์การให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้นทั้งในด้านความรู้ความสามารถความชำนาญ และประสบการณ์ นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพยังมีความหมายที่จะพัฒนาทัศนคติหรือเจตคติของการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีมีกำลังใจในการทำงานและมีความคิดที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย^{๔๐} การพัฒนาบุคคลจะนำมาใช้กับบุคลากรระดับบริหารเพื่อเสริมสร้างความรู้ประสบการณ์ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ ให้บุคลากรในระดับนี้สูงขึ้นเพื่อรองรับความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วตลอดจนการขยายตัวขององค์การและการปรับโครงสร้างของระบบงานด้วยเหตุผลดังกล่าวองค์การจึงจำเป็นต้องผู้บริหารระดับต่าง ๆ ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายจิตใจความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่จะปฏิบัติงานในระดับสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๔๑}

(๒) การพัฒนาอาชีพ

การพัฒนาอาชีพเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในอาชีพวิชาชีพและการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เป้าหมายอาชีพบรรลุผลมีการให้คำจำกัดความการพัฒนาอาชีพว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมวิทยาเศรษฐศาสตร์กายภาพและโอกาสที่หล่อหลอมผลของงานอาชีพวิชาชีพที่บุคคลอาจเข้าร่วมในช่วงชีวิตของเขาการพัฒนาอาชีพเป็นลักษณะที่สำคัญของการพัฒนามนุษย์มันรวมถึงช่วงชีวิตและความสนใจทั้งหมดของคนทั้งคนการพัฒนาอาชีพเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในอดีตปัจจุบันและอนาคตของบุคคลการพัฒนาอาชีพเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความเจริญงอกงามผ่านชีวิตและงานเกี่ยวกับการเรียนรู้การมีประสบการณ์การเป็นอยู่การทำงานและการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการสร้างและการค้นพบแนวทางผ่านชีวิตและการทำงานของบุคคล

^{๓๙} ศิริพร เชาวลิต, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร”, วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๙๐.

^{๔๐} รังสรรค์ ประเสริฐศรี, องค์การและการจัดการงานบุคคลหน่วยที่ ๑๑, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๖๑ - ๔๖๒.

^{๔๑} วิลาวรรณ รพีพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถการ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๘.

ดังนั้น การพัฒนาอาชีพจึงเป็นความพยายามที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องและเป็นทางการซึ่งโฟกัสไปยังการพัฒนาพนักงานให้มีความสามารถมากขึ้น^{๔๒} เพราะทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือคนคน เป็นสื่อสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพทรัพยากรคนของประเทศส่วนใหญ่อยู่ในชนบทซึ่งเป็นทรัพยากรที่ต้องใช้แรงงานและเป็นทรัพยากรที่ด้อยคุณภาพเนื่องจากขาดการเรียนรู้ขาดโอกาสของการฝึกฝนอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๓} ถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เติบโตก้าวหน้าตามสายงานนั้นซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรที่ต้องพัฒนาให้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นใจโดยจัดให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ขณะเดียวกันตัวบุคลากรเองก็ต้องขวนขวายหาความรู้ประสบการณ์และทักษะเพิ่มเติมด้วยตนเองเมื่อองค์กรมีการขยายขอบเขตงานและต้องการบุคลากรที่มีศักยภาพรับผิดชอบงานในหน้าที่ดังกล่าวบุคลากรที่มีความเตรียมความพร้อมในงานอาชีพนั้นย่อมมีโอกาสได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทันที^{๔๔} และการพัฒนาสายอาชีพเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างเป้าหมายของบุคคลในเรื่องงานกับเป้าหมายขององค์กรเพื่อแสดงให้บุคลากรทราบถึงบทบาทหน้าที่ตำแหน่งงานและความก้าวหน้าทางอาชีพของตนซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร^{๔๕} พนักงานใหม่ทุกคนเมื่อได้รับการบรรจุเข้าทำงานย่อมจะมีความหวังที่จะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานหากองค์กรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องดำเนินการทุกอย่างเพื่อความมั่นคงและเป็นหลักประกันให้กับพนักงานว่าเมื่อเข้าร่วมกับองค์กรแล้วทุกคนจะมีความก้าวหน้าในอาชีพอย่างแน่นอนดังนั้นองค์กรจะต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ให้กับพนักงานทุกคน^{๔๖}

(๓) การพัฒนาองค์กร

การพัฒนาองค์กรเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้าเป็นการวัดประเมินค่าตัวเองที่อยู่บนรากฐานของค่านิยมโดยมีความเกี่ยวข้องกับการนำเทคนิคการพัฒนาองค์กรเข้ามาใช้อย่างมีแผน นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงประสิทธิผลขององค์กรทั้งระบบให้ดีขึ้น^{๔๗} เป็นกระบวนการที่วางแผนและจัดการอย่างมีระบบระเบียบมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรม

^{๔๒} ชาญชัย อาจินสมาจาร, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, หน้า ๑๖๘, (อัสสัมชัญ).

^{๔๓} พนิจดา วีระชาติ, การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖.

^{๔๔} วิลาวรรณ รพีพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๖.

^{๔๕} สุจิตรา ธนาคานนท์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๔๖} อนิวัช แก้วจำนง, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, (สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๑.

^{๔๗} จุมพล หนีพานิข, การบริหารและการพัฒนาองค์กร หน่วยที่ ๔, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๑.

และระบบการปฏิบัติต่าง ๆ ในองค์กรด้วยความมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูนประสิทธิผลขององค์การในการแก้ปัญหาและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างสมบูรณ์

การขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งระดับบุคคลและหน่วยงานจะเป็นที่สังเกตพบโดยทั่วไปการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่าเกิดการสูญเปล่าการใช้เวลาใช้คนและใช้งบประมาณที่มากเกินไป ความจำเป็นมีผลกระทบต้นทุนและการลงทุนที่สูงทำให้ผลลัพธ์ที่ได้รับมีมูลค่าน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนกับการลงทุนซึ่งเมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจะพบข้อบกพร่องทั้งโครงสร้างองค์การ นโยบายการบริหารงานบุคคลการใช้เทคโนโลยีการควบคุมคุณภาพการผลิตและปัญหาคุณภาพบุคลากรเป็น ที่มาของการด้อยประสิทธิภาพทั้งบุคคลและองค์การ^{๔๘} การนำความรู้จากสาขาพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral science) มาใช้ในความพยายามระยะยาวเพื่อปรับปรุงความสามารถขององค์การในการต่อสู้เอาชนะให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การและเพิ่มความสามารถขององค์การในการแก้ปัญหา^{๔๙}

สรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ เป็นการดำเนินการให้พระสังฆาธิการได้ประสบการณ์และเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งในการที่จะนำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงาน และส่งเสริมความก้าวหน้าของพระสังฆาธิการ มีจุดมุ่งหมายในการที่จะเพิ่มความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติ โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานขององค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรสงฆ์เองและต่อพระสังฆาธิการ องค์กรจะได้ประโยชน์ในด้านผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่วนพระสังฆาธิการจะได้ประโยชน์ในด้านความเจริญก้าวหน้าในสมณเพศต่อไป

ตารางที่ ๒.๕ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
นิสสารก์ เวชยานนท์	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)
ศิริพร เชาวลิติ	การฝึกอบรม (Training) หมายถึง ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ๔ ด้าน ด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงทักษะ การเปลี่ยนทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

^{๔๘} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔๗ – ๒๔๙.

^{๔๙} Bowditch, James L. and Buono, Anthony F, A Primer on Organizational Behavior, (New York: John Wiley and Sons, 1990), p. 508.

ตารางที่ ๒.๕ การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พยอม วงศ์สารศรี	เหตุผลของการฝึกอบรม คือ ๑) องค์การมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิผล ๒) ลักษณะงานในองค์การมีความแตกต่างจากความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษา ๓) งานในองค์การจะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ และ ๔) บุคคลในองค์การจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา
ธงชัย สันติวงษ์	ขั้นตอนของการฝึกอบรม คือ ๑) การพิจารณาความต้องการและปัญหาที่จะต้องมีการฝึกอบรม ๒) กำหนดเป้าหมายของการฝึกอบรม ๓) การกำหนดเนื้อหาและเรื่องที่จะอบรม ๔) การกำหนดวิธีและสื่อที่จะใช้อบรม ๕) การดำเนินการ
พระอธิการคณินธิ์ สุจิตโต (ปานสง่า)	ระบบการศึกษาของไทย คือ ๑) การศึกษาในระบบ ๒) การศึกษานอกระบบ และ ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย
พระใบฎีกาเฉลิมพล ชานุตโตโร (โพธิ์ประชุม)	การศึกษาของภิกษุสามเณรในประเทศไทย มี ๓ อย่าง คือ พระปริยัติธรรม แผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญ
รังสรรค์ ประเสริฐศรี	การพัฒนา ๒ คือ ๑) พัฒนาศักยภาพของคนในองค์การ ๒) พัฒนาทัศนคติหรือเจตคติ
วิลาวรรณ รพีพิศาล	การพัฒนา คือ ๑) การพัฒนาบุคคลจะนำมาใช้กับบุคลากรระดับบริหาร ๒) ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายจิตใจความรู้ความสามารถและประสบการณ์
ชาญชัย อาจินสมาจาร	การพัฒนาอาชีพ คือ ๑) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำให้เป้าหมายอาชีพบรรลุผล ๒) ความสำคัญของการพัฒนาอาชีพ
พนิจดา วีระชาติ	การพัฒนาอาชีพ คือ ๑) คนเป็นสื่อสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพ ๒) เป็นทรัพยากรที่ต้องใช้แรงงาน
วิลาวรรณ รพีพิศาล	การพัฒนาอาชีพ คือ ๑) พัฒนาให้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบงาน ๒) จัดให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ
สุจิตรา ธนानันท์	การพัฒนาอาชีพ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างเป้าหมายของบุคคลในเรื่องงานกับเป้าหมายขององค์กร
อนิวัช แก้วจำนง	การพัฒนาอาชีพ องค์การจะต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ให้กับพนักงานทุกคน

ตารางที่ ๒.๕ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จุมพล นิธิมพานิช	๑) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า ๒) เกี่ยวพันกับการนำเทคนิคการพัฒนางองค์การเข้ามาใช้
สมใจ ลักษณะ	๑) การเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตขององค์การมี ๕ ช่วง ๒) อิทธิพลของปัจจัยสิ่งแวดล้อม ๓) การด้อยประสิทธิภาพขององค์การ
Bowditch, James L. and Buono, Anthony F.	๑) ความรู้จากพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) ๒) เพิ่มความสามารถขององค์การในการแก้ปัญหา

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๓.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า “พระคณาธิการ” มาเป็น “พระสังฆาธิการ” ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์ รวมคำว่า “พระ” “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น “พระสังฆาธิการ” แปลตามรูปศัพท์ว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์” “พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่งดังนี้

- ๑) เจ้าคณะใหญ่
- ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๔๐}

ในกฎนี้ กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ชั้นด้วยกัน เมื่อแบ่งเป็นตำแหน่ง หมายถึง ที่ต้องใช้ตัวบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง คือ

- ๑) ชั้น (ระดับ) หน มี ๑ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่หน
- ๒) ชั้น (ระดับ) ภาค มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- ๓) ชั้น (ระดับ) จังหวัด มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

^{๔๐} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๘๔.

- ๔) ชั้น (ระดับ) อำเภอก มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
 ๕) ชั้น (ระดับ) ตำบล มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
 ๖) ชั้น (ระดับ) วัด มี ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๕๑}

เจ้าคณะและเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็เพราะได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า “พระสังฆาธิการ” ซึ่งเทียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร ส่วนเลขานุการเจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะ หาได้เป็นพระสังฆาธิการไม่ เพราะเป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ^{๕๒} แต่จัดเข้าในประเภท “เจ้าพนักงาน” เช่นเดียวกับ “พระสังฆาธิการ”

ในขณะเดียวกัน ในการปกครองพระสงฆ์ให้ได้ดีตามหลักการดังกล่าว พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรกประการที่สอง จะต้องมีการรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อยและประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียนแผนกพระปริยัติธรรมชั้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ชั้นในวัดของตน นอกจากนี้ จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า พัฒนาจิตใจของพระภิกษุสามเณรให้มีความมั่นคง เพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้นำหลักการพัฒนาจิตใจนี้ไปสู่เด็กหรือเยาวชนหรือยุวพุทธให้หันเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือ การเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กเล็กให้หันเข้ามาพึ่งพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลาน ชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานให้ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัด ต่อพระพุทธศาสนา ก็บังเกิดขึ้นกับประชาชนจึงเห็นได้ว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส นอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลวัดพัฒนาวัดแล้ว ยังต้องช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนพร้อมกันไปด้วย^{๕๓}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์รวม ทั้งการนิคหกรรมหรือการวินิจัย อธิกรณ์ หรือความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ

^{๕๑} พระวิสุทธิกัทรธาดา, พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๐๖, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๒๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๑.

^{๕๒} พระสมุห์วศิน วิสุทโธ (พงษ์ศักดิ์), “การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๖.

^{๕๓} พระครูมงคลคีลวงค์ (กุศล คนธวโร) และคณะ, “พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท” การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย”, (อัสสัมชัญ).

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดจริยาพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบทบาทของพระสังฆาธิการ ดังต่อไปนี้

๑) ต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวร และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

๒) ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม ต้องรายงานจนถึงผู้สั่ง ในกรณีมีการคัดค้านคำสั่งให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

๓) ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

๔) ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

๕) ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชา เหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

๖) ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

๗) ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

๘) ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นจริยาอันพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้วย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา

บทบาทความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสนั้น จะต้องช่วยพัฒนาท้องถิ่น ในด้านการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนด้วย ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ต้องเริ่มที่เจ้าอาวาสต้องคุมบริวารภายในวัดให้ห่อหุ้มด้วย เมตตา สัจจะ สามัคคี คนในวัดรักกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน ประองดองกัน^{๔๔}

ในส่วนสภาพวัด เจ้าอาวาสก็ต้องจัดวัดให้เป็นศาสนสถาน คือเป็นที่บำเพ็ญกิจทางศาสนา เป็นบุญสถาน คือเป็นสถานที่ในการบำเพ็ญกุศล เป็นศึกษาสถาน คือเป็นที่ให้การศึกษาเล่าเรียน อบรมเป็นธรรมสถาน คือเป็นสถานที่ในทางประสิทธิ์ประสาทคุณงามความดี^{๔๕}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ คือ พระภิกษุผู้มีอายุพรรษาและเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารอันเป็นความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ จนได้รับการยอมรับเชื่อถือจากคณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาทั่วไป ให้เป็นผู้รับผิดชอบงานคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ อันเหมาะสมต่อความรู้ความสามารถ

^{๔๔} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒ - ๕๓.

^{๔๕} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), “วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร” การแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (อัสสัมชัญ).

ของพระภิกษุสงฆ์รูปนั้น ๆ โดยมีการพิจารณากันกรองด้วยพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคมซึ่งถือว่าเป็นการกลั่นกรองที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม ซึ่งเป็นการพิจารณา อันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในวงการคณะสงฆ์

ตารางที่ ๒.๖ ความหมายของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กนก แสนประเสริฐ	เดิมเรียกว่า “พระคณาธิการ” มาเป็น “พระสังฆาธิการ” โดยรวมคำว่า “พระ” “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น “พระสังฆาธิการ” แปลว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์” “พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์”
พระวิสุทธิภัทรธาดา	กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ชั้น โดยมีบุคคลผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง
พระสมุห์หวัศิน วิสุทโธ (พงษ์ศักดิ์)	เจ้าคณะ เจ้าอาวาส มีอำนาจเต็มตามกฎหมาย รองและผู้ช่วย มีอำนาจเต็มตามตำแหน่งที่ได้รับการมอบหมาย เลขานุการไม่ใช่พระสังฆาธิการ เป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ แต่จัดเข้าในประเภท “เจ้าพนักงาน”
พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)	พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ เรื่องจริยาพระสังฆาธิการทั้ง ๘ ข้อ โดยเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้ว ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา
พระครูมงคลคีลวงค์ (กุศล คนธวโร) และคณะ	พระสังฆาธิการต้องพัฒนาตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตามและเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนและสังคมต่อไป

๒.๓.๒ ความสำคัญ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

๑) ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุสามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุสามเณร มีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรมิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๖}

พระสังฆาธิการเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติถูกต้องเป็นประโยชน์ทั้งงานการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์^{๕๗}

๒) บทบาทของพระสังฆาธิการ

บทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งดำรงสถานภาพเป็นพระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุสงฆ์เองก็จะต้องมีสามัญสำนึกและคาดหวังต่อบทบาทจริงของตนเอง ขณะเดียวกันบุคคลอื่น ๆ เช่น ประชาชนทั่วไปก็ย่อมคาดหวังที่จะให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามบทบาท หรือหน้าที่ของท่านด้วย ดังนั้น บทบาทสำคัญของพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลักนอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้วก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกันกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาทของพระสังฆาธิการย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย^{๕๘}

^{๕๖} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๕๗} สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖, **คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์**, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๗), หน้า ๔๖.

^{๕๘} พระสุระ สนิทชัย และคณะ, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา”, **รายงานการวิจัย**, (นครราชสีมา : วิทยาลัยนครราชสีมา, ๒๕๖๒), หน้า ๓๓๐.

พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีหลักการปกครอง คือ ๑) มุ่งความสงบเรียบร้อย ๒) มุ่งความเจริญงอกงาม และ ๓) มุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นเครื่องวัดสมรรถภาพของการปกครอง^{๕๙}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์รวมทั้งการนิคมกรรมหรือการวินิจฉัย อภิกรณ์ หรือความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ

บทบาทของพระสงฆ์และวัด มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนดังนี้ ๑) พระสงฆ์สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ๒) พระสงฆ์ชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องให้แก่สังคม ๓) พระสงฆ์มีหน้าที่ทำวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การบริหารจัดการทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการจัดการวัดหรือการปกครองคณะสงฆ์ เป็นไปเพื่อการสนับสนุนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ เกิดการชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องแก่ชุมชน และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน^{๖๐}

สำหรับพระสงฆ์ไทย มีหน้าที่และบทบาทที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่าง ๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุดรองลงมาได้แก่ เจ้าคณะหนน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย มหาเถรสมาคมถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย

(๒) ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ได้แก่ งานบริหาร และเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.๑-ม.๖)

(๓) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม การเขียนตำรา และการปฏิบัติธรรม โดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

(๔) ด้านการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม หมายถึง การเป็นผู้ดูแลการสร้างวัดวาอาราม และรักษาบูรณะซ่อมแซม

^{๕๙} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), “วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร” การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (อัคราเนนา).

^{๖๐} ประเวศ วะสี, การปฏิรูประบบเพื่อสุขภาพ, (นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑๕.

(๕) ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่าง ๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้พระสงฆ์ไทยยังมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้

- (๑) การจัดการศึกษาแก่ชาวบ้าน (ทั้งมหาวิทยาลัย และมัธยมศึกษา ตลอดจนเด็กเล็ก)
- (๒) การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
- (๓) การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่หน่วยงานต่าง ๆ
- (๔) การช่วยเหลือด้านการรักษาโรคพยาบาลแก่ผู้ยากจน
- (๕) การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน
- (๖) การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายาเสพติด
- (๗) การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ
- (๘) การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยการเป็นผู้แสดงธรรม ปาฐกถา

ธรรม และการประพฤติปฏิบัติธรรม^{๖๑}

๓) อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

(๑) อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่

เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้^{๖๒}

(ก) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(ข) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(ค) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(ง) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(จ) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(ฉ) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

^{๖๑} เสาวนีย์ ไชยกุล และคณะ, “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพะเยา”, รายงานการวิจัย, (พะเยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๖๒} สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘), หน้า ๗๗.

(๒) อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค

เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้^{๖๓}

(ก) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(ข) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(ค) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(ง) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(จ) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(ฉ) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

(๓) อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้^{๖๔}

(ก) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(ข) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(ค) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(ง) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(จ) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(ฉ) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

(๔) อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(ก) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๙.

(ข) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(ค) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(ง) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(จ) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(ฉ) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

(๕) อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล

เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้^{๖๕}

(ก) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(ข) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(ค) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(ง) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(จ) ควบคุมและบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้มีความเรียบร้อย

(ฉ) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

(๖) อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลคือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตาม มาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐-๘๑.

พระสังฆาธิการ คือ ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับ โดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้น พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือ เจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุดมีความรับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผลดังนี้

(ก.) เจ้าอาวาสเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ประชาชน และเด็กเล็กรู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใคร ๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้าย ย่อมเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย

(ข.) ตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่งเป็นเครื่องพิสูจน์และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดี คือ ถ้าเป็นเจ้าอาวาสได้ดี ก็มีหวังที่จะเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะต่าง ๆ ได้ดี^{๖๖}

เจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ ดังระบุไว้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ดังนี้^{๖๗}

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด นั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- (๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- (๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- (๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการนั้นมีความสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการบริหารให้มีความเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทโดยตรงที่เกี่ยวกับพระธรรมวินัย และโดยอ้อม คือ การช่วยเหลือสังคม มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตปกครองให้ดำเนินการโดยเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้ดำเนินไปด้วยดี วินิจฉัยลงนคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์

^{๖๖} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๕.

^{๖๗} “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕”, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๙ ตอนที่ ๑๕ (๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕) : ๔๐-๔๑.

คำสั่งหรือคำวินิจฉัย แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะชั้นปกครองรองลงมา ตรวจสอบและจัดประชุมในเขตปกครองของตน ตลอดถึงการควบคุม ดูแล รักษา และให้การสนับสนุนพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดหรือภายใต้การปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ตารางที่ ๒.๗ ความสำคัญ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ	ความสำคัญของพระสังฆาธิการ คือ เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน เป็นส่วนช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถาวร
สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖	พระสังฆาธิการเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา
พระสุระ สนิทชัย และคณะ	บทบาทตามพระธรรมวินัยเป็นบทบาทหลัก ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริม
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ	ความสำคัญของพระสังฆาธิการ คือ เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน เป็นส่วนช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถาวร
สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖	พระสังฆาธิการเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา
พระสุระ สนิทชัย และคณะ	บทบาทตามพระธรรมวินัยเป็นบทบาทหลัก ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริม
พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน)	บทบาท ๓ ประการ คือ ๑) มุ่งความสงบเรียบร้อย ๒) มุ่งความเจริญงอกงาม และ ๓) มุ่งความสามัคคีปรองดอง
ประเวศ วะสี	บทบาทของพระสงฆ์และวัด ๓ อย่าง คือ ๑) พระสงฆ์สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ๒) พระสงฆ์ชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องให้แก่สังคม ๓) พระสงฆ์มีหน้าที่ทำวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ตารางที่ ๒.๗ ความสำคัญ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เสาวนีย์ ไชยกุล และคณะ	บทบาทสำหรับพระสงฆ์ไทย คือ ๑) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ๒) ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ๓) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔) ด้านการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ๕) ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ	อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการตามลำดับชั้นออกตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕	มาตรา ๓๗ หน้าที่เจ้าอาวาส และมาตรา ๓๘ อำนาจเจ้าอาวาส

๒.๔ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินกิจการด้านต่าง ๆ ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ^{๖๘} พระสังฆาธิการเป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ แปลตามรูปศัพท์ว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์” “พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่าหมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่งดังนี้ ๑) เจ้าคณะใหญ่ ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และ ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

คณะสงฆ์อำเภอตอนสัก สังกัดคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (มหานิกาย) ซึ่งเป็นเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การนี้ คณะสงฆ์อำเภอตอนสัก (มหานิกาย) จัดการปกครองให้เป็นไปโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ และได้ถือปฏิบัติตามบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยบริหารจัดการการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามลำดับชั้น

^{๖๘} พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

คณะสงฆ์อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเขตปกครองคณะสงฆ์ ๓ ตำบล คือ ๑) ตำบลดอนสัก ๒) ตำบลชลคราม และ ๓) ตำบลปากแพรง มีวัดภายใต้การปกครองทั้งหมด ๑๕ วัด ๑๖ ที่พักระสงฆ์ ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางการปกครอง ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก

ชื่อวัด/ที่พักระสงฆ์	ชื่อ/ฉายา เจ้าอาวาส	จำนวนประชากร (รูป)
๑. วัดดอนสัก	พระครูไพโรจน์ธรรมรุจิ	๙
๒. วัดเขาสุวรรณประดิษฐ์	พระมหาแสง สิวโร	๑๐
๓. วัดทองอ่าว	พระครูสุจิตร์ธรรมวัตร	๑๒
๔. วัดวิสุทธิธาราม	พระครูวินัยธรพิทยา สุภธมโม	๘
๕. วัดนางกำ	พระครูชลธารพิทักษ์	๖
๖. ที่พักระสงฆ์เขากลอย	-	๖
๗. ที่พักระสงฆ์เขายายอาม	-	๕
๘. ที่พักระสงฆ์เกาะนพเก้า	-	๕
รวมเป็น ๕ วัด ๓ ที่พักระสงฆ์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น		๖๑

ตารางที่ ๒.๙ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก

ชื่อวัด	ชื่อ/ฉายา เจ้าอาวาส	จำนวนประชากร (รูป)
๑. วัดชลคราม	พระครูสิริวัชรารกร	๖
๒. วัดนันทาราม	พระปลัดชโยธร ชยธโร	๖
๓. วัดเนาวรัตนาราม	พระครูรัตนธารารักษ์	๖
๔. วัดนอก	พระครูมงคลกิจสุนทร	๔
๕. วัดสุคนธาราม	พระครูรัตนธารารักษ์ (รก.)	๑
๖. ที่พักระสงฆ์โพธิ์ทอง	-	๔
๗. ที่พักระสงฆ์ดอนยวน	-	๒
๘. ที่พักระสงฆ์จำปา	-	๒
รวมเป็น ๕ วัด ๓ ที่พักระสงฆ์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น		๓๑

ตารางที่ ๒.๑๐ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลปากแพรง อำเภอดอนสัก

ชื่อวัด/ที่พักระสงฆ์	ชื่อ/ฉายา เจ้าอาวาส	จำนวนประชากร (รูป)
๑. วัดเขาพระอินทร์	พระปลัดนพรัตน์ ติสสุโร	๘
๒. วัดคลองครามประชาสรรค์	พระครูไพโรจน์ธรรมรุจิ	๓
๓. วัดคีรีวง	พระอดุลย์ โชติปัญญา	๔
๔. วัดคอกช้าง	พระทศพร ปญญาโม	๕
๕. วัดนาตาดี	พระครูสุเขตธรรมสาร	๖

ตารางที่ ๒.๑๐ การแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลปากแพรก อำเภอตอนสัก (ต่อ)

ชื่อวัด/ที่พักสงฆ์	ชื่อ/ฉายา เจ้าอาวาส	จำนวนประชากร (รูป)
๖. ที่พักสงฆ์สวนป่าเวฬุวัน	พระสานนท์ สุขเมโธ	๕
๗. ที่พักสงฆ์ถ้ำคีรีวง	พระทองคำ ชาคโร	๓
๘. ที่พักสงฆ์เสาธงทอง	พระใบฎีกาขจร จนทโชโต	๓
๙. ที่พักสงฆ์ถ้ำทองพระโรง	พระประยุทธ์ ธรรมธโร	๒
๑๐. ที่พักสงฆ์ธาตุทอง	พระสุรัตน์ สิริบุญโญ	๓
๑๑. ที่พักสงฆ์ถ้ำรัศมี	พระวันชัย เจสสาโร	๒
๑๒. ที่พักสงฆ์เขาวงสามัคคีธรรม	พระสุนทร ธรรมธโร	๔
๑๓. ที่พักสงฆ์ดุสิตาเมวาราม	พระต๋อย กตปุญโญ	๙
๑๔. ที่พักสงฆ์ดอนเสาธง	พระสมนึก จิตตวิสุทโธ	๒
๑๕. ที่พักสงฆ์ถ้ำทองมา	พระวัชร ธรรมธโร	๓
รวมเป็น ๕ วัด ๑๐ ที่พักสงฆ์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น		๖๒

ตารางที่ ๒.๑๑ พระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	ชื่อ/ฉายา	ตำแหน่ง	สังกัดวัด
๑	พระครูไพโรจน์ธรรมรุจิ	จร./จอ.ตอนสัก	ตอนสัก
๒	พระครูรัตนธารารักษ์	จร./จต.ชลคราม	เนาวรัตน์าราม
๓	พระครูสิริวัชรการ	จร./ทป.จจ.สุราษฎร์ธานี	ชลคราม
๔	พระปลัดนพรัตน์ ติสโสโร	จร./จต.ปากแพรก	เขาพระอินทร์
๕	พระมหาแสง สิวโร	จร.	เขาสวรรณประดิษฐ์
๖	พระทศพร ปญญาโม	รก.จร.	คอกช้าง
๗	พระอดุลย์ โชติบุญโญ	รก.จร.	คีรีวง
๘	พระครูสุจิตธรรมวัตร	จร./จต.ตอนสัก	ห้องอ่าว
๙	พระปลัดชโยธร ชยธโร	จร.	นทีพัฒนาราม
๑๐	พระครูมงคลกิจสุนทร	จร.	นอก
๑๑	พระครูชลธารพิทักษ์	จร.	นางกำ
๑๒	พระครูสุขเขตธรรมสาร	จร.	นาตาดี
๑๓	พระครูวินัยธรพิทยา สุขธมโม	จร./เลข.จต.ตอนสัก	วิสุทธิธาราม
๑๔	พระครูรัตนธารารักษ์	รก.จร.	สุคนธาราม
๑๕	พระอธิการชัยรัตน์ ตปสีโล	จร.	คลองครามประชาสรรค์
๑๖	พระสิทธิโชค สิทธิโชโต	เลข.จอ.ตอนสัก	ตอนสัก

ตารางที่ ๒.๑๑ พระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อ)

ที่	ชื่อ/ฉายา	ตำแหน่ง	สังกัดวัด
๑๗	พระสมุห์ธีรวิทย์ วิสุทธีโร	เลข.จต.ปากแพรก	ดอนสัก
๑๘	พระภาสกร ภาททมโม	เลข.จต.ชลคราม	นทีพัฒนาราม

ที่มา : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก สถิติพระภิกษุสามเณรประจำพรรษา พ.ศ.๒๕๖๕^{๖๙}

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

พระพรหมวชิรธีรคุณ (สมคิด เขมจารี) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไป คือ ด้านการปกครอง พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก ด้านศาสนศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์และสามเณรตามพระธรรมวินัย ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีช่วยเหลือประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาด้านการเผยแผ่ มีนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ มีการวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัด ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลพระสงฆ์หรือประชาชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด ๒) หลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านเมตตา พระสงฆ์ใช้ความเมตตาต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ด้านกรุณา พระสงฆ์ช่วยเหลือประชาชนหรือผู้ได้บังคับบัญชาได้เหมาะสม ด้านมุทิตา พระสงฆ์แสดงความยินดี มอบรางวัลให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านอุเบกขา พระสงฆ์ปลงใจด้วยเมตตา ช่วยตามความเหมาะสม ๓) บูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์^{๗๐}

พระครูสุจิตตานันท์ (จ่านงค์ หิตจิตโต) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ของเจ้าอาวาสมาใช้ในการบริหารงานวัดวังเย็น ตำบลวังเย็น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถาม มี พรรษา ๑๑ - ๒๐ พรรษา และการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย มาใช้ในการบริหารงาน โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องไปในทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข) รองลงมาด้านมุทิตา (ความยินดี

^{๖๙} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, สถิติพระภิกษุสามเณรประจำพรรษา พ.ศ.๒๕๖๕, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, ๒๕๖๖), (อัดสำเนา).

^{๗๐} พระพรหมวชิรธีรคุณ (สมคิด เขมจารี), “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

เมื่อผู้อื่นได้ดี) และต่ำสุดด้านกรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์) ความคิดเห็นของข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่มากที่สุดด้านเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข)^{๗๑}

พระมหาณัฐวุฒิ จานวฑฺฒโน (เอียดเรื่อง) ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒) ผลการเปรียบเทียบพบว่า จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน ส่วนอายุต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ในความเป็นบุคคล พื้นที่ บริบท สภาพความเป็นอยู่ก็จะแตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นบริหารกิจการคณะสงฆ์อาจจะไม่ทั่วถึง เช่นถ้าหากว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดก็อาจจะทั่วถึงโดยไม่ต้องมีการขอ ไม่ต้องมีการบอกกล่าว แต่หากว่าเป็นพระผู้น้อยที่ไม่มีความใกล้ชิด ที่อยู่ห่างไกล อาจจะขาดตกบกพร่องไปบ้าง แต่เจ้าคณะปกครองก็ไม่ได้เอาใจใส่ ไม่ได้ดูแลเท่าที่ควร แนวทางการแก้ไขปัญหา พระสังฆาธิการควรเข้าไปดูแลวัดในเขตที่ตนเองปกครองให้มากขึ้น เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เรียบร้อย^{๗๒}

ธนากร แปะไธสง ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุก ๒) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน ส่วนครูที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ๓) แนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔ คือ ด้านเมตตา ให้คำแนะนำและมอบหมายงานตามความสามารถ ด้านกรุณา สนับสนุนทั้งทางกายและใจอย่างเป็นธรรม ด้านมุทิตา ส่งเสริมและพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ^{๗๓}

กุลิสรา อินอัญชัย ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองของผู้บริหารเทศบาลตำบลสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไป คือ มีการระดมความคิดโดยการโน้มน้าวให้ทุกคนมีส่วนร่วมและใช้หลักประชาธิปไตยในการตัดสินใจ การวางแผนเน้นการรวบรวมและวิเคราะห์ความคิดเห็นร่วมกันก่อนการดำเนินงาน การลงมือทำมอบหมายงาน

^{๗๑} พระครูสุจิตตานันท (จำนงค์ หิตจิตโต), “ศึกษาหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ของเจ้าอาวาสมาใช้ในการบริหารงานวัดวังเย็น ตำบลวังเย็น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

^{๗๒} พระมหาณัฐวุฒิ จานวฑฺฒโน (เอียดเรื่อง), “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วารสารปัญญา**, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๖๓-๗๒.

^{๗๓} ธนากร แปะไธสง, “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ตามความสามารถและบทบาทของแต่ละคน พร้อมทั้งกระตุ้นและช่วยแก้ไขปัญห การติดตามประเมินผล มีการกำหนดเกณฑ์และระยะเวลาชัดเจนและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ ๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า บุคลากรที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ๓) แนวทางการบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครอง คือ ด้านเมตตา ผู้บริหารสนับสนุนความก้าวหน้าและการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร ด้านกรุณา ผู้บริหารให้กำลังใจและช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ด้านมุทิตา ผู้บริหารมอบรางวัลแก่ผู้ทำดี ด้านอุเบกขา ผู้บริหารต้องซื่อสัตย์และปฏิบัติตามระเบียบราชการ^{๗๔}

ตารางที่ ๒.๑๒ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระพรหมวชิรธรรมา (สมคิด เขมจารี)	การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ตามหลักพรหมวิหาร คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งการทำงานในแต่ละด้านนี้มีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม อาทิเช่น การใช้ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสร้างความเข้าใจ
พระครูสุจิตตานันท์ (จำนงค์ หิตจิตโต)	ผลการวิจัย พบว่า ๑) มุ่งผลสัมฤทธิ์เจ้าอาวาส ๒) บริการที่ดี ใส่ใจในการให้ความสะดวก ๓) ศึกษาหาความรู้เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ๔) ทำงานเป็นทีม ๕) ยึดมั่นในความชอบธรรม และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส ใช้วิธีอบรม สัมมนา สร้างระบบและหลักเกณฑ์
พระมหาณัฐวุฒิ จานวุฒโต (เอียดเรือง)	๑) ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒) ผลการเปรียบเทียบพบว่า จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกัน ส่วนอายุต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ๓) ข้อเสนอแนะ คือ ความแตกต่างของพื้นที่และบุคคลทำให้การบริหารไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกรณีที่พระผู้น้อยอยู่ห่างไกลและไม่ได้รับการดูแลที่ดีจากเจ้าคณะปกครองแนวทาง คือ พระสังฆาธิการควรเข้าไปดูแลวัดในเขตที่ตนเองปกครองให้มากขึ้นเพื่อให้การบริหารเรียบร้อย

^{๗๔} กุสิสรา อินอัญชัย, “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองของผู้บริหารเทศบาลตำบลสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา”, สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

ตารางที่ ๒.๑๒ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ธนากร แป๋นเฮง	๑) การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุก ๒) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน ส่วนครูที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ๓) แนวทาง คือ มอบงานตามความสามารถ สนับสนุนอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมและพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีให้มีความเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ
กุลิสรา อินอัญชัย	๑) สภาพทั่วไป คือ มีการใช้หลักประชาคมติในการตัดสินใจ การวางแผนร่วมกัน การมอบหมายงานตามความสามารถ พร้อมกระตุ้นและช่วยแก้ไข้ปัญหา และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ๒) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า บุคลากรที่มีเพศและอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ๓) แนวทางการบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรม คือ เมตตา สนับสนุนและรับฟังความคิดเห็น กรุณา ให้กำลังใจและช่วยเหลือ มุทิตา มอบรางวัลสำหรับผลงานดี อุเบกขา ซื่อสัตย์และปฏิบัติตามระเบียบ

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวย อินทวนโณ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไปตามการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง มั่นคงในพระพุทธศาสนาและมีความรู้ด้านการบริหาร จุดอ่อน ขาดแคลนบุคลากรและขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนา โอกาส เข้าถึงชุมชนเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพและรับรู้สังคม อุปสรรค ขาดวิสัยทัศน์และความรู้ทางธรรมในการพัฒนา ๒) กระบวนการในการพัฒนาตามวงจร PDCA พบว่า ด้านการสร้างความมั่นคงพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการ ได้วางแผนการปฏิรูปตามพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการมุ่งเน้นการเคร่งครัดในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกำกับดูแลโดยตรวจสอบอย่างเคร่งครัด เพื่อเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารออนไลน์เพื่อการพัฒนาและปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพในอนาคต ๓) รูปแบบ

การพัฒนา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างความมั่นคงพระพุทธศาสนา^{๗๕}

พระครูขันติธรรมธารี (วิเชียร วงษ์ยาแดง) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไปต่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองนครนายก ได้แก่ ด้านการปกครอง ปกครองอย่างเรียบร้อย เป็นไปตามหลักของพระธรรมวินัย ด้านการศาสนศึกษา จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ด้านการเผยแผ่ จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา และบรรยายหรือปาฐกถาธรรม ด้านการสาธารณูปการ มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างดี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ช่วยเหลือทางการศึกษา ด้วยการจัดตั้งกองทุน แจกทุน ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในคราวที่ควรช่วยเหลือ ๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน ๓) การนำเสนอการบูรณาการ ได้แก่ เมตตาทายกรรม ทำความดีต่อกัน เมตตาวัจกรรม พูดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยน เมตตาเมตตากรรม คิดดี การมองกันในด้านดี สาธารณโภคิตา รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม สีสสามัญญตา ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และทิสสามัญญตา มีความยุติธรรมในการพิจารณา^{๗๖}

พระมหาเฉลิมพล อชิโต (โชคโกคาสมบัติ) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไป พบว่า จุดแข็ง ทุกระดับมีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ มีการจัดงานดี มีความสมัครสมานสามัคคี มีความรู้ด้านพระธรรมวินัย จุดอ่อน พื้นที่ปกครองมีขนาดใหญ่ บางรูปมีอายุมาก โอกาสได้รับอุปถัมภ์บำรุงจากเจ้าคณะปกครอง อุปสรรค ฆราวาสบางส่วนครอบงำเจ้าอาวาส ๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง พบว่า มีการวางแผนดำเนินการ ทำตามแผนที่วาง ตรวจสอบการดำเนินงาน การปรับปรุงงานต่าง ๆ ให้เรียบร้อยดีงาม ๓. กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็ง พบว่า มีกลยุทธ์ ๖ ดังนี้คือ ๑) การพัฒนางานปกครอง ๒) สร้างเครือข่ายเพิ่ม ๓) พัฒนาสงฆ์ให้มีความรู้ ๔) ศูนย์ข้อมูลกลางที่ทันสมัย ๕) ความร่วมมือในการสร้างเครือข่าย ๖) คณะสงฆ์ได้ประโยชน์^{๗๗}

พระสมคิด สมจิตโต (เถียรสูงเนิน) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า

^{๗๕} พระพิพิธพัชรโธม (อำนวย อินทวนโณ), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี”, **ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^{๗๖} พระครูขันติธรรมธารี (วิเชียร วงษ์ยาแดง), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก”, **สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^{๗๗} พระมหาเฉลิมพล อชิโต (โชคโกคาสมบัติ), “กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

๑) สภาพทั่วไปการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และศึกษาให้กับพระสงฆ์ รวมถึงการสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการพัฒนาชุมชนและสถานที่สาธารณประโยชน์อื่น ๆ ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) เปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ๓) ประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองนครราชสีมา ได้แก่ การนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ ๖ ด้าน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์มีความปรองดองสามัคคีกัน^{๗๘}

สมจิตร บุญปก ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไป คือ จุดแข็ง คือ คณะสงฆ์เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่จุดอ่อน คือ ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรได้ครบถ้วน อุปสรรค คือ ภัยคุกคามภายนอก ส่วนโอกาส คือ ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปกครอง ๒) กระบวนการในการปกครองคณะสงฆ์ คือ (๑) การสร้างความรู้แก่เจ้าคณะผู้ปกครอง (๒) การพัฒนาศักยภาพของเจ้าคณะผู้ปกครอง และ (๓) การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเอกภาพ ๓) การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ๖ รูปแบบ ได้แก่ การปกครองตามพระธรรมวินัย และกฎหมายละระสมาคม การควบคุมและส่งเสริมความเรียบร้อย การระงับอธิกรณ์และวินัยนิคหกรรม การแก้ไขข้อขัดข้องตามหลักความเสมอภาค การควบคุมและบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณร และการตรวจสอบการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครอง^{๗๙}

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระพิพิธพัชรโรดม (อำนวยการ อินทวณโณ)	การวิเคราะห์ SWOT พบว่า พระพุทธศาสนามีความมั่นคง พระสงฆ์มีความรู้ด้านการบริหารเป็นจุดแข็ง แต่ขาดแคลนกฎระเบียบและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเป็นจุดอ่อน การพัฒนาตามวงจร PDCA เน้นการสร้าง ความมั่นคงในพระพุทธศาสนาและการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคณะสงฆ์ และรูปแบบการพัฒนาทั้งหมดมีความมั่นคงและเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่การสร้าง ความมั่นคงในพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

^{๗๘} พระสมคิด สมจิตโต (เถียรสูงเนิน), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา”, สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^{๗๙} สมจิตร บุญปก, “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ (ต่อ)

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูขันติธรรมธาริ (วิเชียร วงษ์ยาแดง)	การปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองนครนายก พบว่า มีการดำเนินงานตามหลักธรรมของพระธรรมวินัยอย่างเป็นระบบ มีการประเมินความคิดเห็นต่าง ๆ และการนำเสนอการบูรณาการที่เน้นคุณค่าของเมตตาและความยุติธรรมทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างเป็นทางการและเป็นระบบ
พระมหาเฉลิมพล อชิโต (โชคโกคาสมบัติ)	กลยุทธ์ในการการบริหารงานปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่พบว่า มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน รวมถึงแสดงกระบวนการเสริมความเข้มแข็งผ่านกลยุทธ์ ๖ ด้าน เช่น การพัฒนางานปกครองและสร้างเครือข่าย พร้อมกับสนับสนุนความร่วมมือสร้างเครือข่าย และให้คณะสงฆ์ได้รับประโยชน์ในกระบวนการเสริมความเข้มแข็งของพื้นที่ปกครอง
พระสมคิด สมจิตโต (เถียรสูงเนิน)	การส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยเน้นการพัฒนาความรู้และการศึกษาให้กับพระสงฆ์ และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน ด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานอย่างสม่ำเสมอ และผลลัพธ์ที่ได้มีคณะสงฆ์มีความปรองดองสามัคคีกัน โดยมีความเข้าใจและความเห็นร่วมกันในการปกครองและพัฒนาคณะสงฆ์
สมจิตร บุญปก	๑) สภาพทั่วไป ได้แก่ คณะสงฆ์มีจุดแข็งที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ควบคุมพฤติกรรมพระภิกษุสามเณรไม่ทั่วถึง อุปสรรคคือภัยคุกคามภายนอก โอกาสคือความร่วมมือจากทุกฝ่าย ๒) กระบวนการปกครอง ประกอบด้วย การสร้างความรู้ พัฒนาศักยภาพ และกำหนดกฎระเบียบที่เป็นเอกภาพ ๓) การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล: มี ๖ รูปแบบ ได้แก่ การปกครองตามพระธรรมวินัย การควบคุมความเรียบร้อย การระงับข้อพิพาท การแก้ไขข้อขัดข้อง การควบคุมพระภิกษุสามเณร และการตรวจสอบการประชุม

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

พระอธิการสุรภาส ปาโท (เหล่าเขตกิจ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไป คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจุดแข็งที่การบริหารงานเป็นระบบ แต่ขาดเทคโนโลยีสารสนเทศ โอกาสคือความสนใจในการศึกษาและกิจกรรมทางศาสนา ส่วนอุปสรรคคือการขาดงบประมาณจากภาครัฐ ๒. กระบวนการส่งเสริมสมรรถนะ คือ วางแผนการเผยแผ่ที่เน้นความสามารถ ปฏิบัติตามแผนอย่างมีระบบ ตรวจสอบผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุง และปรับปรุงตามหลักธรรมและเพิ่มทักษะ ๓. รูปแบบการพัฒนา คือ เรียนรู้พระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้ ฝึกฝนและอบรมอย่างต่อเนื่อง และสร้างคุณลักษณะที่เหมาะสม เช่น ความอดทนและสุขุม^{๕๐}

พระมหาทรงศักดิ์ ขวัญพัฒน (หงส์วิลัย) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เช่น การให้ทุนเพื่อศึกษาต่อ อบรม ดูงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ เรียนบาลี และอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๒) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ทักษะความสามารถ ตามกระบวนการ POSDC พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓) แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการทั้ง ๓ ด้าน มีดังนี้ (๑) การพัฒนาด้านความรู้ ด้วยการส่งเสริมการศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติ (๒) การพัฒนาด้านทักษะ เน้นการปฏิบัติตามแผน มีรูปแบบการจัดองค์การ คัดเลือกบุคลากรที่มีความรอบรู้กฎระเบียบตามระบบสั่งการและมีการควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบ เพื่อลดช่องว่างในการปกครองสงฆ์ (๓) การพัฒนาด้านความสามารถ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความสามารถในการปฏิบัติกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน^{๕๑}

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค ๑” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค ๑ ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และไตรสิกขา ซึ่งมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค ๑ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค ๑ ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง จัดการศึกษาต่อยอด และพัฒนาทักษะการสอนสมัยใหม่ ๒) ไตรสิกขา ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ฝึกจิตให้สงบ และเจริญภาวนา ๓) หลัก

^{๕๐} พระอธิการสุรภาส ปาโท (เหล่าเขตกิจ), “การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *คฤณนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^{๕๑} พระมหาทรงศักดิ์ ขวัญพัฒน (หงส์วิลัย), “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๓) : ๒๑๙-๒๒๖.

ศักยภาพ มีการพัฒนาศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาทักษะด้านการสอนสมัยใหม่ และมีความรักและศรัทธาในการเป็นพระสอนศีลธรรม^{๖๒}

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ๒. การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ไม่แตกต่างกัน ๓. ปัญหาหลัก คือ การฝึกอบรมและการใช้สื่อในการสอนพระพุทธศาสนายังขาดเทคนิคและความรู้ ทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้น ข้อเสนอแนะ คือ ๑) กำหนดเกณฑ์คัดเลือกพระต้นแบบและจัดระบบการสอนที่ชัดเจน ๒) จัดทำคู่มือและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อและการใช้เทคโนโลยี ๓) พัฒนาการปฏิบัติงานของพระเพื่อเพิ่มจำนวนผู้สอบธรรมศึกษา^{๖๓}

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวงษ์) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ คือ พระสังฆาธิการบางรูปมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและขาดความรู้ที่จำเป็น ส่วนข้อเสนอแนะคือให้พระสังฆาธิการปรับปรุงบุคลิกภาพ การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ และศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ^{๖๔}

^{๖๒} พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๓.

^{๖๓} พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง”, วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๙๕-๑๑๗.

^{๖๔} พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวงษ์), “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”, สารนิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

ตารางที่ ๒.๑๔ งานวิจัยเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระอธิการสุรภาส ปภาโต (เหล่าเขตกิจ)	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจุดแข็งที่การบริหารงานเป็นระบบ แต่ขาดเทคโนโลยีและงบประมาณ อุปสรรคคือการขาดงบประมาณจากภาครัฐ ส่วนกระบวนการส่งเสริมสมรรถนะรวมถึงการวางแผนอย่างมีระบบ การตรวจสอบผลและปรับปรุงตามหลักธรรม รูปแบบการพัฒนาคือการเรียนรู้พระธรรมวินัย ฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่อง
พระมหาทรงศักดิ์ ขยวฑฒโน (หงส์วิสัย)	การพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความรู้ทั้งทางโลกและธรรม เช่น การให้ทุนศึกษาต่อ อบรม และเรียนบาลี เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในด้านการปกครอง โดยพบว่าการพัฒนาในระดับมากในทุกด้านของงาน และแนวทางการพัฒนามีดังนี้ (๑) พัฒนาความรู้ (๒) พัฒนาทักษะ และ (๓) พัฒนาความสามารถ เพื่อให้พระสังฆาธิการสามารถปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา
พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ	ปัจจัยหลักคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปฏิบัติตามไตรสิกขา ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง การศึกษาต่อยอด การพัฒนาทักษะการสอน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมถึงการฝึกจิตและการเจริญภาวนา แนวทางการพัฒนาศักยภาพเน้นที่สร้างองค์ความรู้ใหม่และความรักการสอน
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ	๑. ระดับการพัฒนาศักยภาพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ๒. การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพ พบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ไม่แตกต่างกัน ๓. ปัญหาคือการฝึกอบรมและการใช้สื่อสอนพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะคือ ๑) คัดเลือกพระต้นแบบและจัดระบบการสอน ๒) สร้างคู่มือและฝึกอบรมการใช้สื่อและเทคโนโลยี ๓) พัฒนาการสอนเพื่อเพิ่มจำนวนผู้สอธรรมศึกษา
พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนรีวงศ์)	๑) ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน มากทุกด้าน ๒) เปรียบเทียบ พบว่า อายุ วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และตำแหน่ง ไม่แตกต่าง ส่วนพรรษาและวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน ๓) ปัญหาคือพระสังฆาธิการบางรูปมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและขาดความรู้ที่จำเป็น ส่วนข้อเสนอแนะคือให้พระสังฆาธิการปรับปรุงบุคลิกภาพ การเผยแผ่ธรรมะออนไลน์ และศึกษาปรีชาธรรม

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ได้กำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังนี้

๒.๖.๑ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ

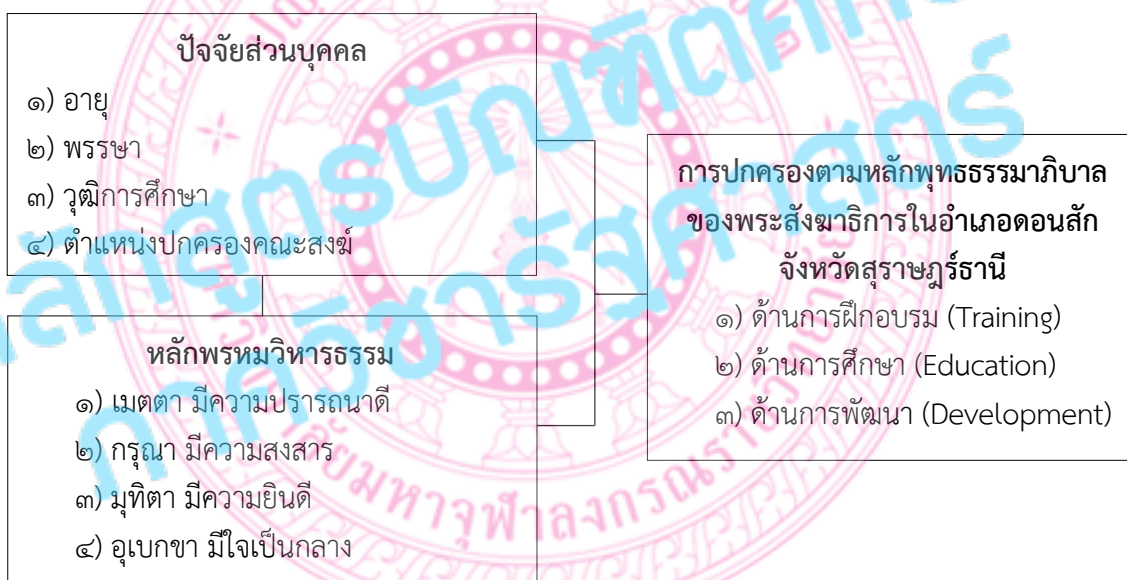
๑) ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

๒) หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ ได้แก่ ๑) เมตตา มีความปรารถนาดี ๒) กรุณา มีความสงสาร ๓) มุทิตา มีความยินดี และ ๔) อุเบกขา มีใจเป็นกลาง^{๘๕}

๒.๖.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการศึกษา (Education) และ ๓) ด้านการพัฒนา (Development)^{๘๖}

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๘๕} อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๙๐/๗๕.

^{๘๖} นิสิตาร์ก เวชยานนท์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑๒.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๕๔ รูป^๑

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มด้วยวิธีแบบแบ่งกลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่าง ๑๑๒ รูป โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร} \quad n &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\ \text{เมื่อ} \quad n &\text{ คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &\text{ คือ จำนวนประชากร} \\ e &\text{ คือ เปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง 0.05} \\ \text{แทน} \quad n &= \frac{154}{1 + 154(0.05)^2} \\ n &= \frac{154}{1 + 0.385} \\ n &= \frac{154}{1.385} \\ n &= 111.59 \\ n &= 112 \end{aligned}$$

กลุ่มตัวอย่าง = ๑๑๑.๕๙ เท่ากับ ๑๑๒ รูป

จำนวนประชากร ๑๕๔ รูป ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๑๒ รูป

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นพระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๕๔ รูป จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๑๒ รูป จากนั้นจึงทำการแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ออกตามเขตปกครองคณะสงฆ์เป็น ๓ ตำบลตามสัดส่วน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้^๓

^๑ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, สถิติพระภิกษุประจำพรรษา ๒๕๖๕, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, ๒๕๖๖), (อัตสำเนา).

^๒ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

^๓ กัลยา วาณิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

$$\text{สูตร} \quad n_i = \frac{N_i}{N} \times n$$

เมื่อ n_i คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วย
 N_i คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 N คือ จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 n คือ จำนวนประชากรในแต่ละหน่วย

ตัวอย่าง การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลดอนสัก จำนวน ๖๑ รูป ได้แก่

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad N_i &= \frac{112}{154} \times 61 \\ \text{กลุ่มตัวอย่าง} &= 43.96 \text{ หรือ } 44 \text{ รูป} \\ &= ๔๔ \text{ รูป} \end{aligned}$$

รายละเอียดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แสดงในตารางที่ ๓.๑ ดังนี้
 ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย พระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (รูป)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑) คณะสงฆ์ตำบลดอนสัก	๖๑	๔๔
๒) คณะสงฆ์ตำบลชลคราม	๓๑	๒๓
๓) คณะสงฆ์ตำบลปากแพรก	๖๒	๔๕
รวม	๑๕๔	๑๑๒

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๑๒ รูป ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน และลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- (๑) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
- (๓) สร้างเครื่องแบบสอบถามตามระเบียบวิจัย

(๔) นำเสนอร่างเครื่องมือแบบสอบถาม และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item Objective Congruence: IOC)^๔ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

๑. พระครูสังฆวิริยกิจ, รศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระครูสุตวุฒิคุณบัณฑิต, ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ. ดร.สุมาลี บุญเรือง เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผศ. ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผศ. ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณย์ เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าแอลฟา (Cronbach's Alpha) ของความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๕ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๑๖

(๖) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

(๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริง เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

^๔ พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ, **ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ**, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒๔-๒๒๖.

^๕ สีน พันธุ์พินิจ, **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุฬนพัลลขซึ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) ๒) ด้านการศึกษา (Education) และ ๓) ด้านการพัฒนา (Development)

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน ๔ ด้าน คือ ๑) เมตตา (มีความปรารถนาดี) ๒) กรุณา (มีความสงสาร) ๓) มุทิตา (มีความยินดี) และ ๔) อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้บอกถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๑๒ ชุด โดยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาวิเคราะห์

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒) สถิติที่ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีความคิดเห็น	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความคิดเห็น	มาก
๓	หมายถึง	มีความคิดเห็น	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความคิดเห็น	น้อย
๑	หมายถึง	มีความคิดเห็น	น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐	มีความคิดเห็น	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐	มีความคิดเห็น	มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐	มีความคิดเห็น	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐	มีความคิดเห็น	น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐	มีความคิดเห็น	น้อยที่สุด

๓) สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) ใช้สำหรับทดสอบสมมุติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัด

สุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณให้สอดคล้องกับสมมติฐาน และแนวคิดที่นำมาอ้างอิง ในที่นี้ผู้วิจัยใช้ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และแนวคิดการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ ใน ๓ ด้าน มาเป็นตัวแปรต้น และความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน ๔ ด้าน เป็นตัวแปรตาม

๔) การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด (Open ended Question) ที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๕ รูป ๒) นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ จำนวน ๓ รูปหรือคน ๓) กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๒ คน รวมจำนวน ๑๐ รูปหรือคน ดังนี้

ลำดับที่ ๑ พระครูสิริวัชรกร ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับที่ ๒ พระครูไพโรจน์ธรรมรุจิ เจ้าคณะอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับที่ ๓ พระครูสุจิตธรรมวัตร เจ้าคณะตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก

ลำดับที่ ๔ พระครูรัตนธารารักษ์ เจ้าคณะตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก

ลำดับที่ ๕ พระปลัดนพรัตน์ ติสโสโร เจ้าคณะตำบลปากแพรง อำเภอดอนสัก

ลำดับที่ ๖ พระมหาติลกรัสมิ จิตจาโร ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ลำดับที่ ๗ พระครูภาวนาจันทคุณ, วิ. ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ลำดับที่ ๘ ผศ. ดร. ภัชลดา สุวรรณนวล ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ลำดับที่ ๙ นายพิศาล พร้อมสุวรรณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับที่ ๑๐ นายประพาสน์ ศรีทองกุล กำนันตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๔ ด้าน คือ ๑) เมตตา (มีความปรารถนาดี) ๒) กรุณา (มีความสงสาร) ๓) มุทิตา (มีความยินดี) และ ๔) อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีลำดับขั้นตอน และลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- (๑) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
- (๓) การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์โดยปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย
- (๔) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามระเบียบวิธีวิจัย
- (๕) นำเสนอเครื่องมือแบบสัมภาษณ์
- (๖) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์
- (๗) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ฉบับที่สมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูล

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๓ ด้าน

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๔ ด้าน

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ขออนุญาตขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โดยขอความอนุเคราะห์จากถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อขอ
อนุญาตในการอนุเคราะห์การให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์
ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ท่านกำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขอ
อนุญาตจัดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการ ดังนี้

๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบ
เรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค
การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบการเรียบเรียงต่อไป
สรุปความเรียงและตารางความถี่

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๔ องค์ความรู้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-Distribution

SS แทน ผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนแต่ละตัวยกกำลังสอง

df แทน ระดับขั้นของความเป็นอิสระ

MS แทน ค่าความแปรปรวน

F แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงค่าเอฟ

Sig. แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ

* แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

** แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในส่วนของ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ได้ปรากฏผลดังรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๔๐	๓๕.๗๑
๓๑ - ๔๐ ปี	๒๗	๒๔.๑๑
๔๑ - ๕๐ ปี	๒๔	๒๑.๔๓
๕๑ ปี ขึ้นไป	๒๑	๑๘.๗๕
รวม	๑๑๒	๑๐๐.๐๐
พรรษา		
๑ - ๑๐ พรรษา	๖๒	๕๕.๓๖
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๒๘	๒๕.๐๐
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๑๔	๑๒.๕๐
๓๑ พรรษา ขึ้นไป	๘	๗.๑๔
รวม	๑๑๒	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔๙	๔๓.๗๕
ปริญญาตรี	๕๖	๕๐.๐๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๗	๖.๒๕
รวม	๑๑๒	๑๐๐.๐๐
ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์		
เจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/เลขานุการ	๗	๖.๒๕
เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๑๕	๑๓.๓๙
ไม่มีตำแหน่ง	๙๐	๘๐.๓๖
รวม	๑๑๒	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี จำนวน ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๗๑ รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๑ รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ น้อยที่สุด คือ มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๕ รูป ตามลำดับ

ด้านพรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๑ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๓๖ รองลงมา คือ ๑๑ - ๒๐ พรรษา จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ รองลงมา คือ ๒๑ - ๓๐ พรรษา จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐ น้อยที่สุด คือ ๓๑ พรรษา ขึ้นไป จำนวน ๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๔ ตามลำดับ

ด้านการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมา คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๕ น้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ตามลำดับ

ด้านตำแหน่ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่ง จำนวน ๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๓๖ รองลงมา คือ เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๙ น้อยที่สุด คือ เจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/เลขานุการ จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านการฝึกอบรม (Training) (๒) ด้านการศึกษา (Education) และ (๓) ด้านการพัฒนา (Development) ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕ ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

(n = ๑๑๒)

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการฝึกอบรม	๔.๑๘	๐.๕๖	มาก
๒. ด้านการศึกษา	๓.๙๕	๐.๘๒	มาก
๓. ด้านการพัฒนา	๓.๙๘	๐.๙๐	มาก
รวม	๔.๐๔	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D.= ๐.๖๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$, S.D.= ๐.๕๖)
๒. ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D.= ๐.๙๐)
๓. ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$, S.D.= ๐.๘๒)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม	(n = ๑๑๒)		
	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ	๔.๕๗	๐.๙๖	มากที่สุด
๒. คณะสงฆ์มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อกำหนดเป้าหมาย เนื้อหา และขั้นตอนวิธีการ ก่อนจัดอบรมทุกครั้ง	๓.๙๗	๐.๗๖	มาก
๓. คณะสงฆ์มีการประเมินและติดตามผลก่อนและหลัง การจัดอบรมทุกครั้ง	๔.๐๑	๐.๘๑	มาก
รวม	๔.๑๘	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$, S.D.= ๐.๕๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อ และระดับมาก ๒ ข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๗$, S.D.= ๐.๙๖)
๒. คณะสงฆ์มีการประเมินและติดตามผลก่อนและหลังการจัดอบรมทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๑$, S.D.= ๐.๘๑)
๓. คณะสงฆ์มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อกำหนดเป้าหมาย เนื้อหา และขั้นตอนวิธีการ ก่อนจัดอบรมทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D.= ๐.๗๖)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา

(n = ๑๑๒)

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต	๔.๐๒	๐.๙๐	มาก
๒. เจ้าคณะปกครองมีการจัดหาและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระสังฆาธิการ	๓.๙๐	๐.๙๒	มาก
๓. พระสังฆาธิการมีการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และความชำนาญในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์	๓.๙๔	๐.๘๖	มาก
รวม	๓.๙๕	๐.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$, S.D.= ๐.๘๒) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D.= ๐.๙๐)

๒. พระสังฆาธิการมีการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D.= ๐.๘๖)

๓. เจ้าคณะปกครองมีการจัดหาและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระสังฆาธิการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$, S.D.= ๐.๙๒)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา การปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา

(n = ๑๑๒)

การพัฒนา การปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. พระสังฆาธิการมีการพัฒนาตนเองและ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เจริญก้าวหน้าในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อยู่เสมอ	๓.๙๙	๐.๙๘	มาก
๒. พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงาน กิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ	๔.๐๔	๐.๙๑	มาก
๓. พระสังฆาธิการช่วยรักษาและพัฒนาสถาบันสงฆ์และ พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง มากยิ่งขึ้น	๓.๙๑	๐.๙๖	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๙๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา การปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D.= ๐.๙๐) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D.= ๐.๙๑)

๒. พระสังฆาธิการมีการพัฒนาตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาให้เจริญก้าวหน้าในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$, S.D.= ๐.๙๘)

๓. พระสังฆาธิการช่วยรักษาและพัฒนาสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงมากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$, S.D.= ๐.๙๖)

๔.๑.๓ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) (๒) ด้านกรุณา (มีความสงสาร) (๓) ด้านมุทิตา (มีความยินดี) และ (๔) ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในตารางที่ ๔.๖ – ๔.๑๐ ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

(n = ๑๑๒)

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระ สังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	๓.๘๘	๐.๘๕	มาก
๒. ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	๓.๘๕	๐.๘๘	มาก
๓. ด้านมุทิตา (มีความยินดี)	๓.๙๘	๐.๘๗	มาก
๔. ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๓.๙๒	๐.๘๖	มาก
รวม	๓.๙๑	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๑, S.D.= ๐.๘๑) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. ด้านมุทิตา (มีความยินดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๘, S.D.= ๐.๘๗)
๒. ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๒, S.D.= ๐.๘๖)
๓. ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๘, S.D.= ๐.๘๕)
๔. ด้านกรุณา (มีความสงสาร) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๕, S.D.= ๐.๘๘)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)

(n = ๑๑๒)

ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. พระสังฆาธิการมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข	๓.๘๖	๐.๙๘	มาก
๒. พระสังฆาธิการมีการเกื้อกูลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน	๓.๘๕	๐.๙๐	มาก
๓. พระสังฆาธิการพูดจาไพเราะ อ่อนโยน ไม่หยาบคาย มีความหวังดีและมีความห่วงใยผู้อื่นเสมอ	๓.๘๘	๐.๙๓	มาก
๔. พระสังฆาธิการมีการดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนผู้ได้ปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้า	๓.๙๔	๐.๙๓	มาก
๕. พระสังฆาธิการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มิมีตรไมตรีจิต และมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับทุกคน	๓.๘๖	๐.๙๗	มาก
รวม	๓.๘๘	๐.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D.= ๐.๘๕) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. พระสังฆาธิการมีการดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนผู้ได้ปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D.= ๐.๙๓)

๒. พระสังฆาธิการพูดจาไพเราะ อ่อนโยน ไม่หยาบคาย มีความหวังดีและมีความห่วงใยผู้อื่นเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D.= ๐.๙๓)

๓. พระสังฆาธิการมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D.= ๐.๙๘)

๔. พระสังฆาธิการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มิมีตรไมตรีจิต และมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับทุกคน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D.= ๐.๙๗)

๕. พระสังฆาธิการมีการเกื้อกูลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D.= ๐.๙๐)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)

(n = ๑๑๒)

ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. พระสังฆาธิการมีความสงสาร เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์	๓.๘๔	๑.๐๒	มาก
๒. พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่เด็กยากจน เช่น มอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน เป็นต้น	๓.๗๕	๑.๐๓	มาก
๓. พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือโรคระบาด โควิด ๑๙ เป็นต้น	๓.๙๒	๑.๐๒	มาก
๔. พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และคอยแนะนำ อบรม สั่งสอนผู้อื่นอยู่เสมอ	๓.๙๔	๑.๐๘	มาก
๕. พระสังฆาธิการมีการพูดคุยสอบถามปัญหาด้วยความห่วงใย และคอยปลอบโยน ให้กำลังใจผู้อื่นเสมอ	๓.๘๐	๑.๑๑	มาก
รวม	๓.๘๕	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D.= ๐.๘๘) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และคอยแนะนำ อบรม สั่งสอนผู้อื่นอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D.= ๑.๐๘)

๒. พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือโรคระบาด โควิด ๑๙ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D.= ๑.๐๒)

๓. พระสังฆาธิการมีความสงสาร เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนก็พร้อมที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D.= ๑.๐๒)

๔. พระสังฆาธิการมีการพูดคุยสอบถามปัญหาด้วยความห่วงใย และคอยปลอบโยน ให้กำลังใจผู้อื่นเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D.= ๑.๑๑)

๕. พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่เด็กยากจน เช่น มอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D.= ๑.๐๓)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุกิตา (มีความยินดี)

(n = ๑๑๒)

ด้านมุกิตา (มีความยินดี)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. พระสังฆาธิการมีความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า	๓.๙๐	๑.๐๔	มาก
๒. พระสังฆาธิการมีความเข้มแข็งเบิกบานร่าเริงใจ มีอาการยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข	๔.๐๔	๐.๙๒	มาก
๓. พระสังฆาธิการมีการสรรเสริญยกย่องและเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยจนมีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือ	๔.๐๘	๐.๙๒	มาก
๔. พระสังฆาธิการไม่มีอาการอิจฉาริษยาผู้ที่ได้เลื่อนสมณศักดิ์ ตำแหน่ง หรือแรงศรัทธามากกว่าตน	๓.๙๖	๐.๙๓	มาก
๕. บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้	๓.๙๒	๐.๙๓	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุกิตา (มีความยินดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D. = ๐.๘๗) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. พระสังฆาธิการมีการสรรเสริญยกย่องและเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยจนมีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๙๒)

๒. พระสังฆาธิการมีความเข้มแข็งเบิกบานร่าเริงใจ มีอาการยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D. = ๐.๙๒)

๓. พระสังฆาธิการไม่มีอาการอิจฉาริษยาผู้ที่ได้เลื่อนสมณศักดิ์ ตำแหน่ง หรือแรงศรัทธามากกว่าตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = ๐.๙๓)

๔. บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D. = ๐.๙๓)

๕. พระสังฆาธิการมีความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$, S.D. = ๑.๐๔)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

(n = ๑๑๒)

ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. พระสังฆาธิการมีการวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อบุคคลสมควรได้รับผลกระทบ ไม่สามารถช่วยเหลือได้	๓.๘๘	๐.๙๗	มาก
๒. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยเว้นจากอคติ รักษาความเป็นกลางไว้ได้มั่นคง ไม่มีการเลือกปฏิบัติ	๓.๙๒	๐.๙๒	มาก
๓. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักทางสายกลาง ตั้งอยู่บนความพอดี มีความเหมาะสม มีเหตุมีผล	๓.๘๗	๑.๐๒	มาก
๔. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีความตรงไปตรงมาในการทำงาน	๓.๙๕	๐.๙๔	มาก
๕. พระสังฆาธิการมีความหนักแน่นมีสติอยู่เสมอ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความสำเร็จ	๓.๙๘	๐.๙๓	มาก
รวม	๓.๙๒	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D.= ๐.๘๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

๑. พระสังฆาธิการมีความหนักแน่นมีสติอยู่เสมอ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$, S.D.= ๐.๙๓)

๒. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีความตรงไปตรงมาในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$, S.D.= ๐.๙๔)

๓. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยเว้นจากอคติ รักษาความเป็นกลางไว้ได้มั่นคง ไม่มีการเลือกปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D.= ๐.๙๒)

๔. พระสังฆาธิการมีการวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อบุคคลสมควรได้รับผลกระทบ ไม่สามารถช่วยเหลือได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D.= ๐.๙๗)

๕. พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักทางสายกลาง ตั้งอยู่บนความพอดี มีความเหมาะสม มีเหตุมีผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๗$, S.D.= ๑.๐๒)

๔.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ตามสมมติฐานที่ ๑-๔ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอายุ

(n = ๑๑๒)

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านเมตตา (มีความ ปรารถนาดี)	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๖๒	๓	๐.๕๘๗	๐.๘๐๖	๐.๔๙๓
	ภายในกลุ่ม	๗๘.๗๓๘	๑๐๘	๐.๗๒๙		
	รวม	๘๐.๕๐๐	๑๑๑			
๒. ด้านกรุณา (มีความ สงสาร)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๕๓	๓	๐.๓๑๘	๐.๔๐๐	๐.๗๕๔
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๘๐๗	๑๐๘	๐.๗๙๕		
	รวม	๘๖.๗๖๐	๑๑๑			
๓. ด้านมุทิตา (มีความ ยินดี)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๔๒	๓	๐.๒๑๔	๐.๒๘๐	๐.๘๔๐
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๕๕๕	๑๐๘	๐.๗๖๔		
	รวม	๘๓.๑๙๗	๑๑๑			
๔. ด้านอุเบกขา (มีใจ เป็นกลาง)	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๔๖	๓	๐.๕๑๕	๐.๖๘๕	๐.๕๖๓
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๒๑๐	๑๐๘	๐.๗๕๒		
	รวม	๘๒.๗๕๗	๑๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๒๗	๓	๐.๓๐๙	๐.๔๖๕	๐.๗๐๗
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๖๗๑	๑๐๘	๐.๖๖๔		
	รวม	๗๒.๕๙๗	๑๑๑			

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามพรรษา

(n = ๑๑๒)

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านเมตตา (มีความ ปรารถนาดี)	ระหว่างกลุ่ม	๒.๒๑๙	๓	๐.๗๔๐	๑.๐๒๑	๐.๓๘๗
	ภายในกลุ่ม	๗๘.๒๘๐	๑๐๘	๐.๗๒๕		
	รวม	๘๐.๕๐๐	๑๑๑			
๒. ด้านกรุณา (มีความ สงสาร)	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๘๙	๓	๐.๔๓๐	๐.๕๔๓	๐.๖๕๔
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๔๗๑	๑๐๘	๐.๗๙๑		
	รวม	๘๖.๗๖๐	๑๑๑			
๓. ด้านมุทิตา (มีความ ยินดี)	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๑๔	๓	๐.๕๐๕	๐.๖๖๗	๐.๕๗๔
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๖๘๓	๑๐๘	๐.๗๕๖		
	รวม	๘๓.๑๙๗	๑๑๑			
๔. ด้านอุเบกขา (มีใจ เป็นกลาง)	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๐๕	๓	๐.๕๖๘	๐.๗๕๗	๐.๕๒๐
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๐๕๒	๑๐๘	๐.๗๕๐		
	รวม	๘๒.๗๕๗	๑๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๕๙	๓	๐.๓๘๖	๐.๕๘๔	๐.๖๒๗
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๔๓๙	๑๐๘	๐.๖๖๑		
	รวม	๗๒.๕๙๗	๑๑๑			

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน

มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๑๑๒)

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านเมตตา (มีความ ปรารถนาดี)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๐๐	๒	๐.๒๕๐	๐.๓๔๑	๐.๗๑๒
	ภายในกลุ่ม	๗๙.๙๙๙	๑๐๙	๐.๗๓๔		
	รวม	๘๐.๕๐๐	๑๑๑			
๒. ด้านกรุณา (มีความ สงสาร)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๙๒	๒	๐.๐๔๖	๐.๐๕๘	๐.๙๔๔
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๖๐๘	๑๐๙	๐.๗๙๕		
	รวม	๘๖.๗๐๐	๑๑๑			
๓. ด้านมุทิตา (มีความ ยินดี)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๔๘	๒	๐.๑๒๔	๐.๑๖๓	๐.๘๕๐
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๙๔๙	๑๐๙	๐.๗๖๑		
	รวม	๘๓.๑๙๗	๑๑๑			
๔. ด้านอุเบกขา (มีใจ เป็นกลาง)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๑๔	๒	๐.๑๕๗	๐.๒๐๘	๐.๘๑๓
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๔๔๒	๑๐๙	๐.๗๕๖		
	รวม	๘๒.๗๕๖	๑๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๐๓	๒	๐.๑๐๑	๐.๑๕๓	๐.๘๕๙
	ภายในกลุ่ม	๗๒.๓๙๕	๑๐๙	๐.๖๖๔		
	รวม	๗๒.๕๙๗	๑๑๑			

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

(n = ๑๑๒)

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านเมตตา (มีความ ปรารถนาดี)	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๗๔	๒	๑.๓๓๗	๑.๘๗๒	๐.๑๕๙
	ภายในกลุ่ม	๗๗.๘๒๖	๑๐๙	๐.๗๑๔		
	รวม	๘๐.๕๐๐	๑๑๑			
๒. ด้านกรุณา (มีความ สงสาร)	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๑๘	๒	๐.๔๕๙	๐.๕๘๓	๐.๕๖๐
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๘๔๒	๑๐๙	๐.๗๘๘		
	รวม	๘๖.๗๖๐	๑๑๑			
๓. ด้านมุทิตา (มีความ ยินดี)	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๙๙	๒	๒.๔๐๐	๓.๓๓๖	๐.๐๓๙*
	ภายในกลุ่ม	๗๘.๓๙๗	๑๐๙	๐.๗๑๙		
	รวม	๘๓.๑๙๗	๑๑๑			
๔. ด้านอุเบกขา (มีใจ เป็นกลาง)	ระหว่างกลุ่ม	๔.๙๗๘	๒	๒.๔๘๙	๓.๔๘๘	๐.๐๓๔*
	ภายในกลุ่ม	๗๗.๗๗๙	๑๐๙	๐.๗๑๔		
	รวม	๘๒.๗๕๗	๑๑๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๐๕๕	๒	๑.๕๒๘	๒.๓๙๔	๐.๐๙๖
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๕๔๒	๑๐๙	๐.๖๓๘		
	รวม	๗๒.๕๙๗	๑๑๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด

สุราษฎร์ธานี ๒ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในมิติทางด้านสังคมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕ - ๔.๑๖ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ด้านมฤตดา (มีความยินดี)

(n = ๑๑๒)

ตำแหน่ง ปกครองคณะ สงฆ์	$\bar{X}$	ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์		
		เจ้าคณะอำเภอ/ เจ้าคณะตำบล/ เลขานุการ (๗ รูป) ๓.๙๑	เจ้าอาวาส/รองเจ้า อาวาส/ผู้ช่วยเจ้า อาวาส (๑๕ รูป) ๔.๕๑	ไม่มีตำแหน่ง (๙๐ รูป) ๓.๙๐
เจ้าคณะ อำเภอ/เจ้า คณะตำบล/ เลขานุการ	๓.๙๑		-๐.๖๐	๐.๐๑
เจ้าอาวาส/รอง เจ้าอาวาส/ ผู้ช่วยเจ้า อาวาส	๔.๕๑			๐.๖๑*
ไม่มีตำแหน่ง	๓.๙๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมฤตดา (มีความยินดี) มากกว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีตำแหน่ง

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

(n = ๑๑๒)

ตำแหน่ง ปกครองคณะ สงฆ์	$\bar{X}$	ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์		
		เจ้าคณะอำเภอ/ เจ้าคณะตำบล/ เลขานุการ (๗ รูป) ๓.๙๑	เจ้าอาวาส/รองเจ้า อาวาส/ผู้ช่วยเจ้า อาวาส (๑๕ รูป) ๔.๔๕	ไม่มีตำแหน่ง (๙๐ รูป) ๓.๘๓
เจ้าคณะ อำเภอ/เจ้า คณะตำบล/ เลขานุการ	๓.๙๑		-๐.๕๔	๐.๐๘
เจ้าอาวาส/รอง เจ้าอาวาส/ ผู้ช่วยเจ้า อาวาส	๔.๔๕			๐.๖๒*
ไม่มีตำแหน่ง	๓.๘๓			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) มากกว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีตำแหน่ง

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑-๔

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F	Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	๐.๔๖๕	๐.๗๐๗		✓
๒	พรรษา	๐.๕๘๔	๐.๖๒๗		✓
๓	วุฒิการศึกษา	๐.๑๕๓	๐.๘๕๙		✓
๔	ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์	๒.๓๙๔	๐.๐๙๖		✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุทิตา (มีความยินดี) และด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) มากกว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีตำแหน่ง

๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๓.๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถจำแนกตามรายด้านโดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๘-๔.๒๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับ เพราะอาจมีการละเลยหรือยืดหยุ่นเกินไป	๑. วางกรอบระเบียบและข้อบังคับที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้การปกครองมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
๒. ทำให้เกิดความเข้าใจผิด อาจถูกมองว่าไม่มีความยุติธรรม ปกครองด้วยอคติ ลำเอียง เพราะรักใคร่ได้	๒. อธิบายหลักธรรมและเหตุผลในการปฏิบัติให้เข้าใจชัดเจน เช่น การใช้ความเมตตาต้องอยู่ภายใต้กรอบของความยุติธรรม

ตารางที่ ๔.๑๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ทำให้บุคคลใช้ประโยชน์จากความกรุณา ซึ่งอาจทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	๑. จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างทักษะในการบริหารจัดการและการตัดสินใจ
๒. ทำให้การจัดการความขัดแย้งไม่เป็นระบบหรือตรงไปตรงมา เพราะการหลีกเลี่ยงหรือชะลอการตัดสินใจเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา ทำให้เกิดความไม่สบายใจในหมู่คณะได้	๒. แก้ปัญหาให้เด็ดขาด และสร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดเผยและตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเข้าใจที่ตรงกันทุกฝ่าย

ตารางที่ ๔.๒๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. การแสดงความยินดีอาจถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการเสแสร้งแกล้งทำ ประจบสอพลอ หรือทำดีเพื่อหวังผลตอบแทนได้	๑. ให้การแสดงความยินดีจากความรู้สึกจริงใจและไม่มุ่งหวังผลตอบแทน ควรแสดงออกถึงความยินดีด้วยความตั้งใจจริงและให้ความสำคัญกับความสำเร็จของบุคคล
๒. การแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของบุคคล อาจทำให้บุคคลนั้นรู้สึกยึดติดกับการได้รับผลดีหรือการได้รับการยกย่อง	๒. ส่งเสริมการให้กำลังใจที่มีความสมดุล และการยกย่องอย่างเป็นธรรมและสม่ำเสมอ

ตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการจัดการอย่างรวดเร็วหรือมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจทำให้สถานการณ์แย่ลงไปเรื่อย ๆ	๑. พัฒนาระบบการและระบบที่ชัดเจนสำหรับการจัดการปัญหาและข้อร้องเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
๒. ทำให้ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการละเลยความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่และไม่สนใจต่อความต้องการและปัญหาของคณะสงฆ์	๒. ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการปกครองและการจัดการ หากพบปัญหา ให้ปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสม

๔.๓.๒ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์เชิงพรรณนา ดังต่อไปนี้

๑.๑ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม

๑) การฝึกอบรมพระสังฆาธิการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปกครองคณะสงฆ์ โดยการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมพระสังฆาธิการจะช่วยเสริมสร้างความสามารถใน

การปกครองที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ พร้อมกับส่งเสริมบรรยากาศที่ดีและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในคณะสงฆ์^๑

๒) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการและการเป็นผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรการฝึกอบรมนี้ควรเน้นการพัฒนาทักษะในหลายด้านที่จำเป็นต่อการปกครองคณะสงฆ์อย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ^๒

๓) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ คณะสงฆ์ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการอย่างรอบคอบเพื่อให้การอบรมมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายที่ต้องการเนื้อหาควรให้ครอบคลุมในหลายด้าน และมีขั้นตอนวิธีการฝึกอบรมที่ชัดเจน^๓

๔) ก่อนจัดอบรมพระสังฆาธิการควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อสำรวจและประเมินความต้องการของพระสังฆาธิการ และตรวจสอบความสามารถที่มีอยู่ของพระสังฆาธิการในปัจจุบัน เช่น ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม การบริหารจัดการ หรือความสามารถในการสื่อสาร^๔

๕) หลักสูตรการฝึกอบรมพระสังฆาธิการเพื่อปฏิบัติงานในการปกครองคณะสงฆ์ ควรเน้นภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความอดทนต่อสิ่งที่มากระทบ รู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้ส่งผลต่อการตัดสินใจ^๕

๖) การฝึกอบรมพระสังฆาธิการควรใช้หลักของศีล สมาธิ และปัญญา เน้นการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำที่ดี ทั้งในด้านการปกครองและการบริหารจัดการ การฝึกอบรมควรครอบคลุมการอบรมกาย อบรมวาจา และอบรมจิตอย่างมีระบบ ซึ่งจะทำให้พระสังฆาธิการสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคง^๖

๗) การฝึกอบรมควรเน้นเสริมสร้างความเข้าใจและหลักในการปฏิบัติตามจริยธรรมและจรรยาบรรณในการปกครองอย่างถูกต้องและเป็นธรรม และควรมีการฝึกทักษะการพูดและการสื่อสารที่ชัดเจนและสร้างสรรค์ เพื่อการประชุม การสั่งการ และการแก้ไขปัญหา^๗

๘) พระสังฆาธิการควรได้รับการฝึกทักษะการบริหารจัดการ เรียนรู้การจัดการทรัพยากรและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ฝึกทักษะการจัดการความขัดแย้ง เรียนรู้วิธีการจัดการและแก้ไขความขัดแย้งในองค์กร ฝึกวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา^๘

๙) การฝึกอบรมพระสังฆาธิการควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ควรมีการสร้างสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการปกครอง เพื่อให้พระสังฆาธิการได้ฝึกการตัดสินใจ

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ในสถานการณ์ต่าง ๆ เปิดโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่จริง เช่น การจัดการประชุม การแก้ไขข้อขัดแย้ง หรือการบริหารทรัพยากร โดยเน้นทักษะการปกครองคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม^๙

๑๐) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ ควรมีการผสมผสานระหว่างทักษะการบริหารจัดการกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และควรฝึกฝนให้พระสังฆาธิการรู้จักปรับสมดุลระหว่างกฎระเบียบข้อบังคับและหลักธรรม ไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป^{๑๐}

สรุปว่า การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม คือ การฝึกอบรมพระสังฆาธิการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปกครองคณะสงฆ์ควรนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสามารถในการปกครองที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมควรครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีเนื้อหาหลักที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เน้นการปฏิบัติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการบริหารที่เป็นธรรมในคณะสงฆ์ ๒) การวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการปัจจุบันของพระสังฆาธิการ เพื่อออกแบบหลักสูตรที่ตรงตามเป้าหมาย ๓) การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎี เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรม, การบริหารจัดการ, และจริยธรรม และภาคปฏิบัติ เช่น การฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตใจ การจัดการประชุม การแก้ไขข้อขัดแย้ง และการบริหารทรัพยากร ๔) การผสมผสานระหว่างหลักธรรมและทักษะการบริหาร ประกอบด้วย ศึกษาหลักธรรม และกฎระเบียบ พัฒนาทักษะการบริหารจัดการ เช่น การจัดการทรัพยากรและการสื่อสาร ฝึกการตัดสินใจที่เป็นธรรม โดยใช้สถานการณ์จำลอง ส่งเสริมบรรยากาศที่ดี และรักษาจริยธรรม

ตารางที่ ๔.๒๒ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. ควรมีการวางแผนการฝึกอบรม โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของพระสงฆ์	๕	๑, ๕, ๖, ๗, ๘
๒. ควรนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้การอบรม เพื่อเสริมความสามารถในการปกครองที่เป็นธรรม	๔	๔, ๕, ๖, ๑๐
๓. หลักสูตรที่ใช้อบรมควรให้ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีทั้งเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้	๔	๑, ๓, ๕, ๙
๔. ควรมีการผสมผสานระหว่างหลักธรรมและทักษะการบริหาร ปรับสมดุลในการใช้พระธรรมและพระวินัย	๓	๔, ๕, ๖

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

จากตารางที่ ๔.๒๒ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม คือ ควรมีการวางแผนการฝึกอบรม โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของพระสงฆ์ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๕ รูปหรือคน ควรนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้การอบรม เพื่อเสริมความสามารถในการปกครองที่เป็นธรรม มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๔ รูปหรือคน หลักสูตรที่ใช้อบรมควรให้ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีทั้งเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๔ รูปหรือคน ควรมีการผสมผสานระหว่างหลักธรรมและทักษะการบริหาร ปรับสมดุลในการใช้พระธรรมและพระวินัยมีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๓ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม
สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๑.๒ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา

๑) คณะสงฆ์ในอำเภอตอนล่าง ควรมุ่งเน้นการสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและคณะสงฆ์^{๑๑}

๒) การพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นพระสังฆาธิการที่มีคุณภาพ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผู้นำทางศีลธรรมและจิตวิญญาณของชุมชน โดยการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ที่ทันสมัยและสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์^{๑๒}

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

๓) การจัดการฝึกอบรมเพื่อให้การศึกษากับพระสงฆ์ ควรมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การติดตามและประเมินผล

การศึกษาเพื่อให้แน่ใจว่าพระสงฆ์มีความก้าวหน้าและมีความสามารถในการทำงาน^{๑๓}

๔) การให้การศึกษาแก่พระสังฆาธิการ ควรมีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี เพื่อปลูกฝังพระสังฆาธิการให้เป็นผู้ที่มีจิตใจที่งดงาม ซึ่งจะมีผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ในอนาคต^{๑๔}

๕) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ ควรมุ่งเน้นหลักพุทธธรรมเป็นสำคัญ มีการสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการและการปกครอง ศึกษาหลักธรรมที่ใช้ในการปกครอง เช่น อริยสัจธรรม พรหมวิหารธรรม ทศพิธราชธรรม และสังคหวัตถุ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การปกครองเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม^{๑๕}

๖) พระสังฆาธิการควรศึกษาพระธรรมวินัยอย่างละเอียด เพื่อให้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้ในการปกครองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความเข้าใจเกี่ยวกับพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาภายในคณะสงฆ์ เช่น การปกครองและการตัดสินใจตามระเบียบวินัย^{๑๖}

๗) การใช้หลักไตรสิกขาในการศึกษาและการปกครองช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถบริหารจัดการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักธรรม รวมถึงการสร้างความเป็นผู้นำที่ดีและการพัฒนาคุณภาพการปกครองให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมและชุมชน^{๑๗}

๘) พระสังฆาธิการมีบทบาทในด้านการศึกษาอบรม ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบอย่างมาก ในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาความรู้ให้กับพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ นอกจากจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองแล้ว ยังต้องมีวิธีการและแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้อื่น สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานได้อย่างเหมาะสม^{๑๘}

๙) พระสังฆาธิการจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ให้ตนเอง และต้องมีวิธีการและแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัย และหลักการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อฝึกฝนการเป็นพระสังฆาธิการต่อไปในอนาคต^{๑๙}

๑๐) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์แก่พระภิกษุสามเณร โดยการจัดหลักสูตรการอบรมที่ครอบคลุมพระธรรมวินัย การปกครองคณะสงฆ์ และทักษะการจัดการ เช่น การจัดการงบประมาณและการบริหารเวลา^{๒๐}

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

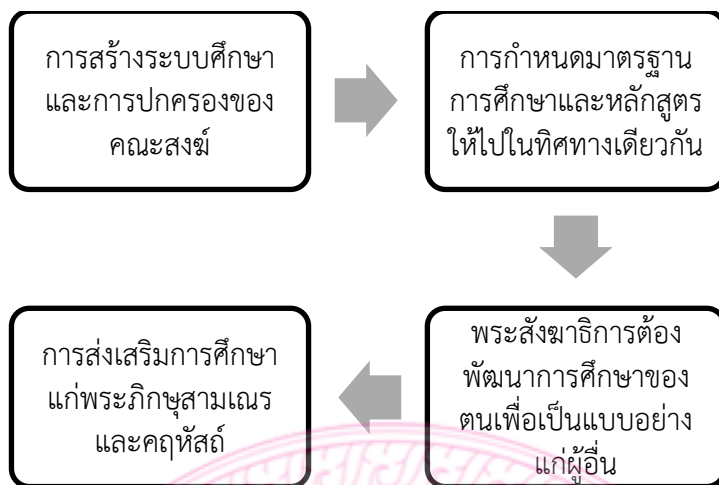
^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

สรุปว่า การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา คือ ให้ความสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้และทักษะในการบริหารคณะสงฆ์ การศึกษาควรครอบคลุมมาตรฐานการศึกษา หลักสูตรที่ทันสมัย และการใช้หลักธรรม เช่น อริยสัจธรรมและพรหมวิหารธรรม เพื่อการปกครองอย่างถูกต้อง และเป็นธรรม พระสังฆาธิการควรศึกษาและพัฒนาความรู้ของตนเอง พร้อมจัดหลักสูตรการอบรมที่ครอบคลุมพระธรรมวินัยและทักษะการจัดการ เพื่อให้พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์มีความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๔.๒๓ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. ควรมีการสร้างระบบการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้และทักษะในการบริหารคณะสงฆ์	๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘
๒. ควรมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและคณะสงฆ์	๗	๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐
๓. พระสังฆาธิการควรมีการศึกษาและพัฒนาตนเอง ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และการจัดหลักสูตรการอบรม จัดหลักสูตรการอบรมที่ครอบคลุมพระธรรมวินัยและทักษะการจัดการ	๕	๔, ๕, ๖, ๗, ๘
๔. ควรมีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ให้มีความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยและการบริหารคณะสงฆ์เพื่อนำไปใช้ในการปกครอง	๕	๑, ๒, ๔, ๗, ๙

จากตารางที่ ๔.๒๓ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา คือ ควรมีการสร้างระบบการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้และทักษะในการบริหารคณะสงฆ์ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๘ รูปหรือคน ควรมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและคณะสงฆ์ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๗ รูปหรือคน พระสังฆาธิการควรมีการศึกษาและพัฒนาตนเอง ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และการจัดหลักสูตรการอบรม จัดหลักสูตรการอบรมที่ครอบคลุมพระธรรมวินัยและทักษะการจัดการ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๕ รูปหรือคน ควรมีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ให้มีความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยและการบริหารคณะสงฆ์เพื่อนำไปใช้ในการปกครอง มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๕ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๒ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ด้านการศึกษา
สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๑.๓ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา

๑) การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการควรเริ่มจากการอบรมและเสริมสร้างความรู้ทางการบริหาร เพื่อให้พระสงฆ์มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนยังเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการปกครอง^{๒๑}

๒) พระพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการนั้น ควรเริ่มจากการพัฒนาความรู้ทางด้านกฎหมายและการปกครองให้กับพระสังฆาธิการ พร้อมกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน เพื่อให้การปกครองในพื้นที่มีความเป็นระเบียบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน^{๒๒}

๓) การวางระบบการจัดการที่มีความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูลให้กับชุมชนสามารถช่วยให้การปกครองมีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลก็เป็นแนวทางที่ดี^{๒๓}

๔) การพัฒนาควรเริ่มจากการจัดการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนและพระสงฆ์ เพื่อให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของแต่ละฝ่าย แล้วจึงร่วมกันวางแนวทางการพัฒนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว^{๒๔}

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

๕) การปกครองคณะสงฆ์นั้น นอกจากพระสังฆาธิการจะต้องมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาทางด้านจิตใจด้วย โดยการประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหารธรรม ทศพิธราชธรรม สาราณียธรรม เป็นต้น^{๒๕}

๖) การประยุกต์หลักธรรมในการปกครองควรเน้นที่การส่งเสริมความเข้าใจเรื่องการเมืองยึดติดและความเมตตากรุณา การจัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามหลักธรรมและการนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักธรรมจะช่วยเสริมสร้างการปกครองที่มีคุณธรรม^{๒๖}

๗) คณะสงฆ์ควรมีการพัฒนาการปกครองโดยใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ความเมตตากรุณาและความยุติธรรมเป็นหลักในการพัฒนา โดยมีการอบรมพระสังฆาธิการให้มีความเข้าใจในหลักการเหล่านี้ และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมในชีวิตประจำวัน^{๒๗}

๘) คณะสงฆ์ควรมีการนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาการปกครอง โดยเริ่มจากการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร เช่น การมีสติและการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง และการอบรมด้วยวิธีการจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้มีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ได้^{๒๘}

๙) การพัฒนาการปกครองควรยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก เช่น หลักพรหมวิหารธรรม โดยยึดหลักทางสายกลางในการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติตามพระวินัย แต่ไม่ตึงเกินไป และมีการใช้หลักธรรมในการบริหารและการตัดสินใจ แต่ไม่หย่อนเกินไป^{๒๙}

๑๐) การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการตามหลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ ข้าราชการ ภาคธุรกิจ และภาคเอกชน โดยมีการให้การศึกษาและอบรมแก่พระภิกษุสามเณรทั้งทางพระธรรมวินัยและด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๐}

สรุปว่า การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา คือ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง ควรเริ่มจากการอบรมด้านการบริหารและการพัฒนาความรู้ทางกฎหมาย รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชน การจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและการวางระบบการจัดการที่โปร่งใสจะช่วยให้การปกครองมีความเป็นธรรมและประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผล การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนและพระสงฆ์เพื่อวางแผนทางการพัฒนา รวมถึงการประยุกต์หลักธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม และทศพิธราชธรรม จะช่วยเสริมสร้างการปกครองที่มีคุณธรรม คณะสงฆ์ควรมีการอบรมและพัฒนาความเข้าใจในหลักธรรม เพื่อให้การปกครองมีความเป็นธรรมและยั่งยืน โดยต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพการปกครอง

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

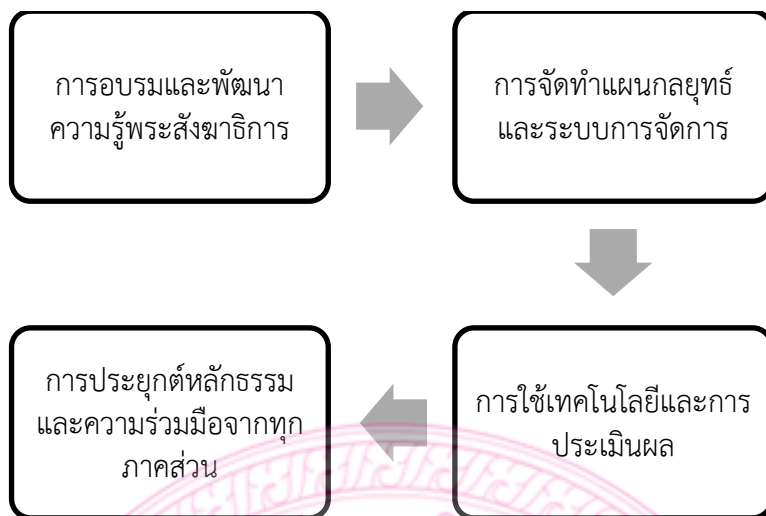
^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๒๔ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ด้านการพัฒนา

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. การพัฒนาควรเริ่มจากการอบรมด้านการบริหารและการพัฒนาความรู้ทางกฎหมาย การสร้างความเข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการจะช่วยเสริมสร้างการปกครองที่มีคุณภาพ	๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๖, ๗, ๘
๒. ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและการวางระบบการจัดการที่โปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการปกครอง ระบบการจัดการที่ดีจะช่วยให้การปกครองมีความเป็นธรรมและประสิทธิภาพมากขึ้น	๗	๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐
๓. ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลช่วยในการพัฒนาการปกครองให้มีประสิทธิภาพ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนและพระสงฆ์จะช่วยให้การวางแนวทางการพัฒนา	๖	๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐
๔. ควรมีการประยุกต์หลักธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม มาช่วยเสริมสร้างการปกครองที่มีคุณธรรม มีการอบรมและพัฒนาความรู้ โดยต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพการปกครอง	๕	๑, ๒, ๔, ๗, ๙

จากตารางที่ ๔.๒๔ การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา คือ การพัฒนาควรเริ่มจากการอบรมด้านการบริหารและการพัฒนาความรู้ทางกฎหมาย การสร้างความเข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการจะช่วยเสริมสร้างการปกครองที่มีคุณภาพ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๗ รูปหรือคน ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและการวางระบบการจัดการที่โปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการปกครอง ระบบการจัดการที่ดีจะช่วยให้การปกครองมีความเป็นธรรมและประสิทธิภาพมากขึ้น มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๗ รูปหรือคน ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลช่วยในการพัฒนาการปกครองให้มีประสิทธิภาพ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนและพระสงฆ์จะช่วยให้การวางแนวทางการพัฒนา มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๖ รูปหรือคน ควรมีการประยุกต์หลักธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม มาช่วยเสริมสร้างการปกครองที่มีคุณธรรม มีการอบรมและพัฒนาความรู้ โดยต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพการปกครอง มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๕ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๓ สรุปการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ด้านการพัฒนา

สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๒.๑ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)

๑) การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลด้านเมตตาควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจในหลักธรรมเกี่ยวกับความเมตตาให้แก่พระสังฆาธิการ การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการแสดง ความปรารถนาดีจะช่วยให้การปกครองมีความเป็นธรรมและสร้างความไว้วางใจ^{๓๑)}

๒) การใช้หลักเมตตาในการปกครองควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจใน คุณธรรมของความปรารถนาดี เช่น การจัดทำโครงการช่วยเหลือชุมชนและการสนับสนุนการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน^{๓๒)}

๓) การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลด้านเมตตา ควรเน้นที่การสร้างวัฒนธรรม การปฏิบัติที่ดีทั้งในองค์กรและนอกองค์กร เช่น การช่วยเหลือกันและกันในหน่วยงาน หรือการช่วยเหลือ ผู้อื่นด้วยความจริงใจและการให้การสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน^{๓๓)}

๔) คณะสงฆ์ควรนำหลักสังคหวัตถุ ๔ อันเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ ของกันและกันมาใช้ในการปกครอง และจัดให้มีการจัดกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การให้ทาน การจัดทำโครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับพุทธศาสนิกชน^{๓๔)}

^{๓๑)} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๓๒)} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๓๓)} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๓๔)} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

๕) คณะสงฆ์ควรมีการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม คำสอนเรื่องเมตตา และส่งเสริมให้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เกิดการถ่ายทอดคุณธรรมไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกอันดีงามให้แก่ผู้ที่จะมาเป็นพระสังฆาธิการต่อไป^{๓๕}

๖) พระสังฆาธิการควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา การที่ท่านแสดงออกถึงเมตตาจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและการพัฒนาชุมชน เป็นบทบาทสำคัญของพระสังฆาธิการในการแสดงออกถึงเมตตา^{๓๖}

๗) พระสังฆาธิการในพื้นที่ตอนล่างควรให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพแหวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ก็ถือเป็นการแสดงออกถึงเมตตาอย่างหนึ่ง เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นการแสดงออกถึงความห่วงใยในสุขภาพกายและจิตใจของคนในชุมชน^{๓๗}

๘) พระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่างควรให้ความสำคัญกับการศึกษาและพัฒนา ศักยภาพของพระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นการแสดงออกถึงเมตตา เพราะการศึกษาจะช่วยให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น^{๓๘}

๙) พระสังฆาธิการในพื้นที่ตอนล่างควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาต่างๆ การแสดงออกถึงเมตตาควรมีให้กับทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม ซึ่งเป็นการแสดงเมตตาแบบอัมปมัญญา (ไม่มีประมาณ) และเป็นการช่วยให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^{๓๙}

๑๐) การแสดงออกถึงเมตตาของพระสังฆาธิการควรเริ่มจากการเมตตาต่อตนเองก่อน คือ การดูแลสุขภาพตนเอง งดเว้นจากยาเสพติดทุกชนิด แล้วจึงไปเมตตาต่อผู้อื่น เช่น ดูแลพระภิกษุสามเณรให้ดี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และการสอนธรรมะให้ชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ^{๔๐}

สรุปว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) คือ ควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจในหลักธรรมเกี่ยวกับความเมตตาและการฝึกอบรมพระสังฆาธิการให้มีทักษะในการแสดงความสามารถ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเมตตา เช่น โครงการช่วยเหลือชุมชนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจในคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ควรนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในการปกครองและจัดกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ การดูแลสุขภาพแหวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นก็เป็น การแสดงออกถึงเมตตา รวมถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาและพัฒนา ศักยภาพของพระภิกษุสามเณร การแสดงออกถึงเมตตาต่อทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด และการดูแลสุขภาพตนเองถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติตามหลักธรรม

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

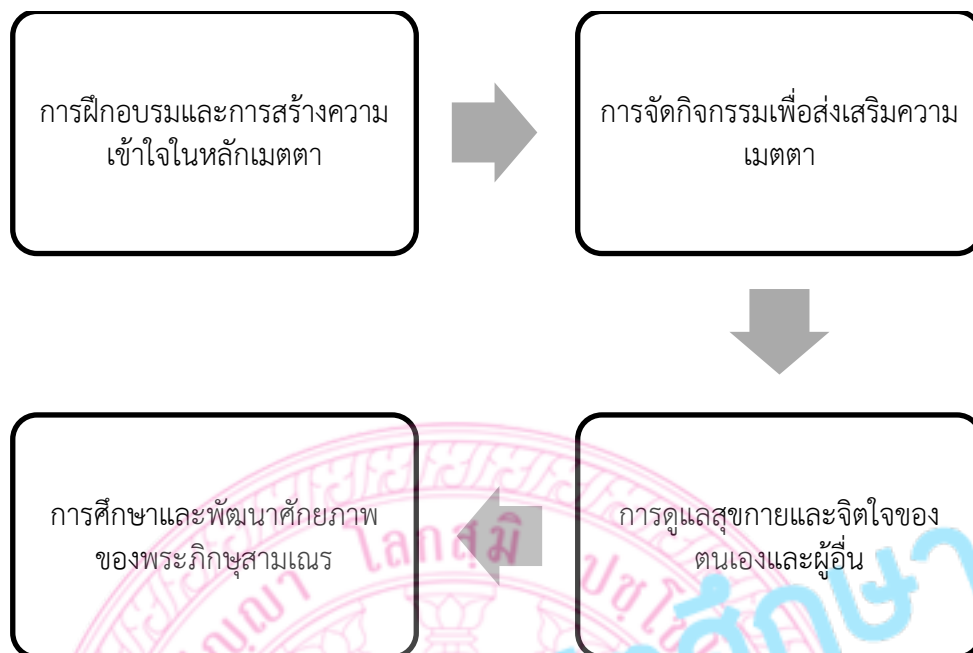
^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๒๕ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. ควรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการแสดงความเมตตา และสร้างความเข้าใจในหลักธรรมเกี่ยวกับความปรารถนาดี การจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาความเมตตาจะช่วยสร้างความเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดี	๑๐	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐
๒. ควรมีโครงการช่วยเหลือชุมชนและการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นวิธีหนึ่งในการประยุกต์ใช้หลักเมตตา การจัดกิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความเป็นธรรมและความร่วมมือในสังคม	๙	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙
๓. ควรมีการให้ความสำคัญกับการดูแลสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการแสดงออกถึงความเมตตาต่อชุมชน ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของคนในพื้นที่	๔	๔, ๕, ๖, ๑๐
๔. ควรให้การศึกษาและพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้มีความเมตตา การให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะช่วยเสริมสร้างความรู้และความสามารถในการปฏิบัติ	๓	๔, ๕, ๖

จากตารางที่ ๔.๒๕ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) คือ ควรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการ แสดงความเมตตา และสร้างความเข้าใจในหลักธรรมเกี่ยวกับความปรารถนาดี การจัดกิจกรรมที่เน้น การพัฒนาความเมตตาจะช่วยสร้างความเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดี มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๑๐ รูปหรือคน ควรมีโครงการช่วยเหลือชุมชนและการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นวิธีหนึ่งในการประยุกต์ใช้หลักเมตตา การจัดกิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความเป็นธรรมและความ ร่วมมือในสังคม มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๙ รูปหรือคน ควรมีการให้ความสำคัญกับการดูแล สภาพแวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการแสดงออกถึงความเมตตาต่อชุมชน ซึ่งมีผลต่อ คุณภาพชีวิตและสุขภาพของคนในพื้นที่ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๔ รูปหรือคน ควรให้การศึกษา และพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้มีความเมตตา การให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะช่วยเสริมสร้างความรู้และความสามารถในการปฏิบัติ มีผู้แสดง ความ คิดเห็น จำนวน ๓ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๔ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)
สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๒.๒ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)

๑) การปกครองคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการควรเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น และรับฟังปัญหาของทุกคนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การช่วยเหลือได้ตรงจุดและเหมาะสม และให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม^{๔๑}

๒) พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพกายและใจของพระภิกษุสามเณร และจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาธรรมะและวิชาการ เพื่อพัฒนาตนเองและเป็นผู้นำทางสังคม^{๔๒}

๓) พระสังฆาธิการควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาสังคม จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การให้ทาน การรักษาพยาบาล หรือการศึกษา และควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิต^{๔๓}

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

๔) การปกครองคณะสงฆ์ควรเน้นความเมตตา กรุณา เข้าใจและรับฟังปัญหาของทุกคน เพื่อให้การช่วยเหลือได้ตรงจุดและเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมความสามัคคีในวัดและชุมชน ปลุกฝังผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตระหนักถึงการให้ความสำคัญเรื่องจิตใจเป็นหลัก^{๔๔}

๕) การปกครองคณะสงฆ์ ควรเน้นความกรุณาแบบอัมปมัญญา (ไม่จำเพาะเจาะจง) ควรเป็นการดูแลและสงเคราะห์พุทธบริษัทอย่างทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับความทุกข์สุขของผู้อื่นเสมือนเป็นญาติมิตร ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยเมตตาและความเข้าใจ^{๔๕}

๖) การปกครองควรเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกภาคส่วน รวมทั้งเยาวชน เพราะพวกเขาคืออนาคตของชาติ การจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น ค่ายธรรมะสำหรับเยาวชน อาจเป็นวิธีหนึ่งในการดึงดูดให้เยาวชนหันมาสนใจพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ การให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพราะปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในสังคมปัจจุบัน^{๔๖}

๗) การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลควรมุ่งเน้นที่ความโปร่งใสและความยุติธรรม การแสดงความกรุณาควรเป็นแนวทางในการช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงใจและเท่าเทียมกัน การปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาจะเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบได้มากขึ้น^{๔๗}

๘) พระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่างควรมีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของจำเป็นให้กับผู้ยากไร้ การให้ความช่วยเหลือในยามที่ประชาชนประสบปัญหาหรือภัยพิบัติ^{๔๘}

๙) พระสังฆาธิการในพื้นที่อำเภอตอนล่างจะเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้และผู้ที่ยากจนได้ยาก โดยการจัดตั้งกองทุนหรือโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น การแจกจ่ายข้าวสารอาหารแห้ง การจัดกิจกรรมบำเพ็ญกุศล หรือการจัดบริการสุขภาพให้แก่ชุมชน^{๔๙}

๑๐) พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะการให้การสนับสนุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน เช่น การมอบทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ หรือการจัดอบรมทางการศึกษา^{๕๐}

สรุปว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร) คือ เน้นการปฏิบัติตามหลักกรุณาเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน พระสังฆาธิการจะต้องเข้าใจและรับฟังปัญหาของทุกคนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การช่วยเหลือที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของจำเป็น และการสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่ยากจน การดูแลสุขภาพกายและใจของพระภิกษุ สามเณรก็เป็นส่วนสำคัญ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการศึกษา

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

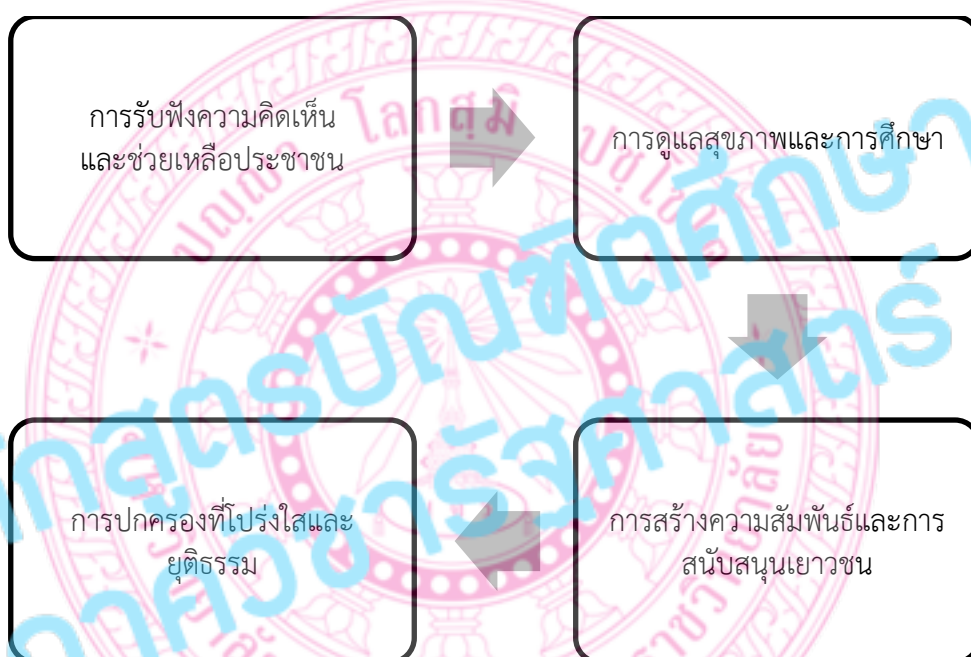
เช่น ค่ายธรรมะสำหรับเยาวชน นอกจากนี้ การให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตเป็นสิ่งสำคัญเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาสุขภาพจิตในสังคม พระสังฆาธิการควรมีความโปร่งใสและยุติธรรมในการปกครอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในระบบ การปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาและการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และทำให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

ตารางที่ ๔.๒๖ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านภรรณา (มีความสงสาร)

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ลำดับที่
๑. พระสังฆาธิการควรเข้าใจและรับฟังปัญหาทุกคนอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การช่วยเหลือที่ตรงจุดและเหมาะสม การให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของจำเป็นเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ	๘	๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐
๒. พระสังฆาธิการต้องดูแลสุขภาพกายและใจพระภิกษุสามเณร รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการศึกษา เช่น การจัดค่ายธรรมะสำหรับเยาวชน สนับสนุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่ยากจนเป็นการสร้างความมั่นคงในอนาคต	๗	๑, ๒, ๔, ๕, ๖, ๗, ๙
๓. ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ ควรจัดกิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดเยาวชนให้สนใจพระพุทธศาสนา ให้ความรู้สุขภาพจิตยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดปัญหาสุขภาพจิตในสังคม	๔	๔, ๕, ๖, ๑๐
๔. การปกครองควรมุ่งเน้นความโปร่งใสและยุติธรรม การปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาและเป็นแบบอย่างที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้และการสนับสนุนการศึกษาเป็นการดูแลชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม	๔	๔, ๕, ๖, ๘

จากตารางที่ ๔.๒๖ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านภรรณา (มีความสงสาร) คือ พระสังฆาธิการควรเข้าใจและรับฟังปัญหาทุกคนอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การช่วยเหลือที่ตรงจุดและเหมาะสม การให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของจำเป็นเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๘ รูปหรือคน พระสังฆาธิการต้องดูแลสุขภาพกายและ

ใจพระภิกษุ สามเณร รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการศึกษา เช่น การจัดค่ายธรรมะสำหรับเยาวชน สนับสนุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่ยากจนเป็นการสร้างความมั่นคงในอนาคต มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๗ รูปหรือคน ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ ควรจัดกิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดเยาวชนให้สนใจพระพุทธศาสนา ให้ความรู้สุขภาพจิตยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดปัญหาสุขภาพจิตในสังคม มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๔ รูปหรือคน การปกครองควรมุ่งเน้นความโปร่งใสและยุติธรรม การปฏิบัติโดยตรงไปตรงมาและเป็นแบบอย่างที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้และการสนับสนุนการศึกษาเป็นการดูแลชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๔ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๕ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านกรุณา (มีความสงสาร)
สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๒.๓ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุทิตา (มีความยินดี)

๑) การปกครองคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการจะต้องเป็นผู้เสียสละ มีความยินดีและความเต็มใจในการทำหน้าที่และบริการชุมชน โดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตัวหรือความสำเร็จส่วนบุคคล แต่จะมุ่งหวังในการพัฒนาชุมชนและสร้างความสุขให้กับผู้อื่น^{๕๑}

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

๒) การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลจะต้องให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและความยินดี โดยการสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่ดี มีสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๒}

๓) พระสังฆาธิการควรแสดงมุทิตาจิต มีการยินดีกับความสำเร็จของพระสังฆาธิการที่มีความเจริญก้าวหน้าในการปกครองคณะสงฆ์ และควรมีการส่งเสริมให้ทุกคนได้พัฒนาตนเอง และร่วมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับวัดและชุมชน^{๕๓}

๔) การแสดงความยินดีที่พระสังฆาธิการสามารถปฏิบัติได้มีหลายวิธี เช่น การชื่นชมเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า การให้กำลังใจกันและกัน มีการแสดงออกถึงความเป็นปกติไม่อิจฉาริษยา เบิกบานร่าเริงใจ มีอาการยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข^{๕๔}

๕) การปกครองคณะสงฆ์ควรมีการนำหลักมูทิตามาใช้ช่วยสร้างความสามัคคีในคณะสงฆ์ ทำให้พระภิกษุสามเณรทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดพลังในการพัฒนาวัด มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพระภิกษุสามเณร ทำให้ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติธรรม^{๕๕}

๖) การแสดงออกถึงหลักมูทิตาสามารถทำได้โดยการชมเชยเมื่อผู้อื่นทำดี มีการให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นประสบปัญหา และการร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ให้โอกาสผู้อื่นได้แสดงความสามารถและพัฒนาตนเอง เช่น การมอบหมายงานที่ท้าทาย หรือการส่งเสริมให้เข้าร่วมอบรม^{๕๖}

๗) คณะสงฆ์ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักมูทิตาแก่พระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจที่ตรงกัน มีการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและการแบ่งปัน มีการให้รางวัลหรือยกย่องเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติดี^{๕๗}

๘) ความยินดีเป็นรากฐานของความสามัคคี การที่พระสังฆาธิการแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น จะสร้างบรรยากาศที่ดีในวัดและชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน เกิดแรงบันดาลใจให้พัฒนาตนเองและสังคม การให้กำลังใจและชื่นชมผู้อื่น จะทำให้ผู้รับรู้สัทธิมีคุณค่า^{๕๘}

๙) การแสดงความยินดีออกมาอย่างจริงใจ เช่น การกล่าวคำชม การให้ของขวัญ หรือการร่วมเฉลิมฉลอง เป็นการปฏิบัติที่สำคัญ เมื่อพระสังฆาธิการมีความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ก็จะลดความอิจฉาริษยา ซึ่งเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง^{๕๙}

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

๑๐) พระสังฆาธิการควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความยินดี ควรมีการแสดงออกถึงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ การฝึกฝนคุณธรรมด้านมุทิตา จะช่วยให้พระภิกษุผู้มีจิตใจที่เบิกบานและเป็นที่รักของชาวบ้าน^{๖๐}

สรุปว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุทิตา (มีความยินดี) คือ เน้นความยินดีและการเสียสละโดยไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทำหน้าที่เพื่อพัฒนาชุมชนและสร้างความสุขให้กับผู้อื่น การทำงานร่วมกันในบรรยากาศที่ดีและสนับสนุนการทำงานเป็นทีมถือเป็นสิ่งสำคัญ การแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น การจัดอบรมและกิจกรรมที่ส่งเสริมหลักมุทิตา เช่น การมอบหมายงานที่ท้าทาย การให้รางวัล หรือการร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญ ช่วยกระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติธรรมและสร้างขวัญและกำลังใจ การแสดงความยินดีอย่างจริงใจ เช่น การกล่าวคำชมการให้ของขวัญ หรือการร่วมเฉลิมฉลอง เป็นการปฏิบัติที่สำคัญในการสร้างความสามัคคีและบรรยากาศที่ดีในวัดและชุมชน การฝึกฝนคุณธรรมด้านมุทิตาจะช่วยให้พระภิกษุผู้มีจิตใจที่เบิกบานและเป็นที่รักของชาวบ้าน ส่งผลให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกันและพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๔.๒๗ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมุทิตา (มีความยินดี)

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ลำดับที่
๑. พระสังฆาธิการต้องเน้นความยินดีในการทำหน้าที่ ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนและสร้างความสุขให้ผู้อื่น	๙	๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐
๒. พระสังฆาธิการควรสร้างบรรยากาศที่ดีและการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นสิ่งสำคัญ สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เปิดกว้าง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน	๗	๑, ๒, ๔, ๕, ๖, ๘, ๙
๓. ควรมีการแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น เช่น การชื่นชมและให้กำลังใจ ช่วยลดความอิจฉาริษยาและเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในวัด	๖	๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๑๐
๔. ควรมีการจัดอบรมและกิจกรรมที่ส่งเสริมหลักมุทิตา เพื่อนำมาประยุกต์ในการปกครองคณะสงฆ์แก่พระภิกษุสามเณร	๕	๑, ๔, ๕, ๖, ๘

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

จากตารางที่ ๔.๒๗ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี) คือ พระสังฆาธิการต้องเน้นความยินดีในการทำหน้าที่ ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนและสร้างความสุขให้ผู้อื่น มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๙ รูปหรือคน พระสังฆาธิการควรสร้างบรรยากาศที่ดีและการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นสิ่งสำคัญ สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เปิดกว้าง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๗ รูปหรือคน ควรมีการแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น เช่น การชื่นชมและให้กำลังใจ ช่วยลดความอิจฉาริษยาและเสริมสร้างความสามัคคี ซึ่งส่งผลดีต่อบรรยากาศและความร่วมมือในวัด มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๖ รูปหรือคน ควรมีการจัดอบรมและกิจกรรมที่ส่งเสริมหลักมูทิตา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์แก่พระภิกษุสามเณร มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๕ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๖ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี)
สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๒.๔ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

๑) การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ด้านอุเบกขา ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการและบริหารที่เน้นความเป็นกลางและความยุติธรรม ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดและเป็นการตัดสินใจอย่างมีสติ โดยไม่ให้ความรู้สึกส่วนตัวหรือความลำเอียงมีผลต่อการตัดสินใจ^{๒๑}

๒) การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ควรเน้นความเป็นกลางตามหลักอุเบกขาในพรหมวิหารธรรม ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในวัดและชุมชน โดยการตัดสินใจที่ไม่

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

เอียงข้างและไม่เกิดความลำเอียง มีความโปร่งใสและยุติธรรม ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความสามัคคีในหมู่พระสงฆ์^{๖๒}

๓) การปกครองคณะสงฆ์ควรเน้นการมีใจเป็นกลาง ซึ่งจะช่วยให้พระสงฆ์การมีความสุขุมรอบครอบ ทำให้มองเห็นปัญหาจากทุกมุม สามารถหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ช่วยให้เราฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเปิดใจ และหาจุดร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างสันติ^{๖๓}

๔) พระสงฆ์การควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติธรรมและมีใจเป็นกลาง เป็นการสอนด้วยการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และควรมีการจัดฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรโดยการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๕) การปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยได้นั้น พระสงฆ์การผู้ทำหน้าที่จะต้องฝึกฝนจิตใจไม่ให้ยินดีในร้าย ไม่ปล่อยใจให้ไปตามอารมณ์ หรืออำนาจของความอยากความเห็นส่วนตัว และความต้องการของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง^{๖๔}

๖) การพัฒนาพระสงฆ์การด้านอุเบกขาควรเริ่มจากการศึกษาพระธรรมคำสอนเกี่ยวกับอุเบกขาอย่างลึกซึ้ง และจัดอบรมให้พระสงฆ์ได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสม^{๖๕}

๗) การปกครองคณะสงฆ์ควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทุกระดับชั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสในการทำงาน ส่งเสริมให้องค์กรคณะสงฆ์มีภาพลักษณ์ที่ดี และส่งเสริมให้องค์กรคณะสงฆ์มีภาพลักษณ์ที่ดี^{๖๖}

๘) การพัฒนาอุเบกขาในพระสงฆ์นั้น สำคัญที่การปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ การศึกษาพระธรรมอย่างลึกซึ้ง และควรมีการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาควบคู่ไปกับการศึกษาพระธรรม จะช่วยให้พระสงฆ์เข้าใจธรรมชาติของจิตใจและอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถควบคุมอารมณ์ไม่ให้เกิดอคติได้^{๖๗}

๙) การศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรให้การสนับสนุนการศึกษาแก่พระสงฆ์การ และพระภิกษุสามเณร เพื่อให้มีความรู้ที่สูงขึ้น มีความเข้าใจโลกมากขึ้น และเป็นสร้างทัศนคติหรือมุมมองใหม่ ทำให้จิตใจมีความเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น^{๖๘}

๑๐) คณะสงฆ์ควรมีจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้พระสงฆ์ได้ฝึกฝนจิตใจให้สงบ และพัฒนาสติปัญญา เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก ซึ่งจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถดำรงอยู่ได้ในสมณเพศอย่างยั่งยืน^{๖๙}

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

สรุปว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) คือ เน้นความเป็นกลางและยุติธรรมในการบริหารจัดการ ทำให้การตัดสินใจไม่ลำเอียงหรือถูกความรู้สึกส่วนตัวครอบงำ ส่งผลให้การจัดการภายในวัดและชุมชนมีความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสามัคคีในหมู่สงฆ์ เนื่องจากการตัดสินใจเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและมีเหตุผล พระสังฆาธิการควรฝึกฝนจิตใจให้ไม่ยินดียินร้ายหรือปล่อยให้ความต้องการส่วนตัวมีผลต่อการตัดสินใจ การศึกษาและการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการบริหาร การฝึกอบรมพระสงฆ์ในหลักพรหมวิหารธรรมจะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเรียบร้อยมากขึ้น การเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและภาพลักษณ์ที่ดีของคณะสงฆ์ การศึกษาและการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาควบคู่กับการศึกษาพระธรรมจะช่วยให้พระสงฆ์เข้าใจธรรมชาติของจิตใจและอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งทำให้สามารถควบคุมอารมณ์และไม่เกิดอคติในการตัดสินใจ การสนับสนุนการศึกษาและการปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในสมณเพศได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ ๔.๒๘ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

ประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน (รูปหรือคน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่
๑. คณะสงฆ์ควรใช้หลักอุเบกขาเพื่อเน้นความเป็นกลางและความยุติธรรมในการตัดสินใจ ไม่ให้ความรู้สึกส่วนตัวมีผลต่อการบริหาร เพื่อสร้างความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในชุมชน	๑๐	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐
๒. พระสงฆ์ควรได้รับการฝึกอบรมในหลักพรหมวิหารธรรมและการศึกษาพระธรรมอย่างลึกซึ้ง เพื่อพัฒนาความสามารถในการบริหารและควบคุมอารมณ์ การฝึกอบรมด้านจิตวิทยาควบคู่ไปกับการศึกษาพระธรรมจะช่วยให้เข้าใจจิตใจและอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น	๙	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙
๓. ควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและภาพลักษณ์ที่ดีของคณะสงฆ์ สร้างความเชื่อมั่นและความสามัคคีในหมู่สงฆ์	๔	๔, ๕, ๖, ๑๐
๔. ควรมีการปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ มีการฝึกฝนจิตใจและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถดำรงอยู่ในสมณเพศได้อย่างยั่งยืน	๓	๔, ๕, ๖

จากตารางที่ ๔.๒๘ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) คือ คณะสงฆ์ควรใช้หลักอุเบกขาเพื่อเน้นความเป็นกลางและความยุติธรรมในการตัดสินใจ ไม่ให้ความรู้สึกร่วมตัวมีผลต่อการบริหาร เพื่อสร้างความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในชุมชน มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๑๐ รูปหรือคน พระสงฆ์ควรได้รับการฝึกอบรมในหลักพรหมวิหารธรรมและการศึกษาพระธรรมอย่างลึกซึ้ง เพื่อพัฒนาความสามารถในการบริหารและควบคุมอารมณ์ การฝึกอบรมด้านจิตวิทยาควบคู่ไปกับการศึกษาพระธรรมจะช่วยให้เข้าใจจิตใจและอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๙ รูปหรือคน ควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและภาพลักษณ์ที่ดีของคณะสงฆ์ สร้างความเชื่อมั่นและสามัคคีในหมู่สงฆ์ มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๔ รูปหรือคน ควรมีการปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ มีการฝึกฝนจิตใจและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถดำรงอยู่ในสมณเพศได้อย่างยั่งยืน มีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๓ รูปหรือคน

แผนภาพที่ ๔.๗ สรุปการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)
สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๘ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๘ พบว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

๑.๑ ด้านการฝึกอบรม

คณะสงฆ์อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ คณะสงฆ์มีการประเมินและติดตามผลก่อนและหลังการจัดอบรมทุกครั้ง

๑.๒ ด้านการศึกษา

คณะสงฆ์อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์

๑.๓ ด้านการพัฒนา

พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีการพัฒนาตนเอง และผู้ใต้บังคับบัญชาให้เจริญก้าวหน้าในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อยู่เสมอ

๒. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

๒.๑ ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)

พระสังฆาธิการมีการดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนผู้ใต้ปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้า พุดจาไพเราะ อ่อนโยน ไม่หยาบคาย มีความหวังดีและมีความหวังใ้ผู้อื่นเสมอ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข

๒.๒ ด้านกรุณา (มีความสงสาร)

พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และคอยแนะนำ อบรมสั่งสอนผู้อื่นอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือโรคระบาด โควิด ๑๙ เป็นต้น

๒.๓ ด้านมุทิตา (มีความยินดี)

พระสังฆาธิการมีการสรรเสริญยกย่องและเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามธรรมวินัย จนมีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีความชื่นชมชื่นเบิกบาน ร่าเริงใจ มีอาการยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข

๒.๔ ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

พระสังฆาธิการมีความหนักแน่นมีสติอยู่เสมอ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีความตรงไปตรงมาในการทำงาน

๓. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

จากการสำรวจข้อมูล พบว่า คณะสงฆ์ในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันทั้งด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ แต่ด้วยพระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ จึงทำให้พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม การปลูกฝังค่านิยม และการได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกัน เป็นต้น ทำให้พื้นฐานทางความคิด และความต้องการในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์จึงมีระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

๔. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

๔.๑ ปัญหา อุปสรรค

ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎระเบียบหรือข้อบังคับ เพราะอาจมีการละเลยหรือยืดหยุ่นเกินไป เกิดความเข้าใจผิด อาจถูกมองว่าไม่มีความยุติธรรม ปกครองด้วยอคติ ลำเอียงเพราะรักใคร่ได้ ไม่มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ทันทั่วถึง การแสดงความยินดีอาจถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ ประจบสอพลอ หรือทำดีเพื่อหวังผลตอบแทน และทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการจัดการอย่างรวดเร็วหรือมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจทำให้สถานการณ์แย่ลงไปเรื่อย ๆ หรือเป็นการละเลยความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่และไม่สนใจต่อความต้องการและปัญหาของคณะสงฆ์

๔.๒ ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ปัญหา

คณะสงฆ์ควรร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางกรอบระเบียบและข้อบังคับที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้การปกครองมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ โดยมีการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรม การจัดการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ เพื่อเสริมความสามารถในการปกครองที่เป็นธรรม จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างทักษะในการบริหารจัดการและการตัดสินใจ ฝึกฝนทักษะการแสดงความยินดีจากความรู้สึกจริงใจและไม่มุ่งหวังผลตอบแทนอยู่เสมอ ส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ให้มีความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยและการบริหารคณะสงฆ์เพื่อการนำไปใช้ในการปกครอง พัฒนาระบบงานและระบบที่ชัดเจนสำหรับการจัดการปัญหาและข้อร้องเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความรู้ ทักษะประสบการณ์ในทุกด้าน ทั้งทางโลกและทางธรรม ทำให้มีความรู้ทั้งด้านกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติ หลักธรรมคำสอนที่จำเป็นในการปกครองคณะสงฆ์ และทั้งมีการพัฒนาด้านจิตใจให้เป็นที่มีสติปัญญารู้เท่าทันกิเลสตัณหา และมีการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรม ทำให้เป็นผู้ที่มีศีลาจารวัตรที่งดงาม เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ด้านความเมตตา

- การฝึกอบรม เน้นการปลูกฝังเมตตาธรรมผ่านหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำ สอนวิธีการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเมตตา ฝึกปฏิบัติการฐานเพื่อพัฒนาจิตให้เกิดเมตตา
- การจัดการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาพระสูตรและพระธรรมที่เกี่ยวข้องกับเมตตา สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการนำเมตตาไปประยุกต์ใช้ในการปกครอง
- การพัฒนาพระสังฆาธิการ ส่งเสริมให้พระสงฆ์นำหลักความเมตตาไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง เช่น การให้คำปรึกษาแก่ญาติโยม และการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม

ด้านความกรุณา

- การฝึกอบรม เน้นการฝึกอบรมให้พระสังฆาธิการเข้าใจหลักธรรมคำสอนเรื่องความกรุณาอย่างลึกซึ้ง ฝึกการสื่อสารที่แสดงออกถึงความห่วงใย และฝึกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในคณะสงฆ์
- การจัดการศึกษา เน้นการศึกษาพระสูตรและพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับความกรุณา รวมถึงการศึกษาความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง เช่น จิตวิทยาและการบริหารจัดการ
- การพัฒนาพระสังฆาธิการ เน้นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการแสดงออกซึ่งความกรุณา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์

ด้านความมุทิตา

- การฝึกอบรม เน้นการฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตให้มีความสงบและเป็นสุข ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม และส่งเสริมให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน
- การจัดการศึกษา สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และปัญญา จัดหาครูบาอาจารย์และสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น
- การพัฒนาพระสังฆาธิการ สนับสนุนและให้กำลังใจพระภิกษุสามเณรพัฒนาตนเองในทุกด้าน

ด้านความอุเบกขา

- การฝึกอบรม เน้นการฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาจิตให้สงบ และฝึกให้มีความเป็นกลาง ไม่ยึดติดกับอารมณ์ใด ๆ
- การจัดการศึกษา เน้นการศึกษาพระธรรมวินัยและหลักจิตวิทยา เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และสามารถสื่อสารทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การพัฒนาพระสังฆาธิการ เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้แก่คณะสงฆ์

แผนภาพที่ ๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สังเคราะห์โดย : ผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๙ พบว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นการนำหลักการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ ๓ ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และ ด้านการพัฒนา (Development) มาประยุกต์ใช้กับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๔ ด้าน ได้แก่ เมตตา (มีความปรารถนาดี) กรุณา (มีความสงสาร) มุทิตา (มีความยินดี) และ อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

๑. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเมตตา (มีความปรารถนาดี) ดังนี้

๑.๑ การฝึกอบรมตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี)

จัดอบรมหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นการปลูกฝังเมตตาธรรม สอนวิธีการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเมตตาต่อพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ฝึกปฏิบัติการฐานที่เน้นการพัฒนาจิตให้เกิดเมตตาอย่างสม่ำเสมอ

๑.๒ การจัดการศึกษาตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี)

ส่งเสริมให้ศึกษาพระสูตรและพระธรรมคำสั่งสอนที่เกี่ยวกับเมตตา สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เมตตากับการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์

๑.๓ การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี)

ส่งเสริมให้พระสงฆ์นำหลักความเมตตา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การให้คำปรึกษาแก่ญาติโยม การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การทำบุญ การให้ทาน

๒. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความกรุณา (มีความสงสาร) ดังนี้

๒.๑ การฝึกอบรมตามหลักกรุณา (มีความสงสาร)

เน้นการฝึกอบรมให้พระสังฆาธิการเข้าใจหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับความกรุณาอย่างลึกซึ้ง การสื่อสารที่แสดงออกถึงความห่วงใย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และฝึกให้พระสังฆาธิการสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ได้

๒.๒ การจัดการศึกษาตามหลักกรุณา (มีความสงสาร)

เน้นการศึกษาพระสูตรที่กล่าวถึงความกรุณา และการศึกษาพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์ การให้ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่จะนำมาประยุกต์ได้ เช่น จิตวิทยา การบริหารจัดการ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

๒.๓ การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักกรุณา (มีความสงสาร)

เน้นพัฒนาความรู้พระสังฆาธิการให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับความกรุณา พัฒนาจิตใจพระสังฆาธิการให้เปี่ยมด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ พัฒนาทักษะในการแสดงออกซึ่งความกรุณา และพัฒนาความสามารถในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์

๓. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความมุทิตา (มีความยินดี) ดังนี้

๓.๑ การฝึกอบรมตามหลักมูทิตา (มีความยินดี)

เน้นการฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมูทิตา มีการฝึกปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มีความสงบและเป็นสุข ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และยินดีที่จะช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจของสงฆ์

๓.๒ การจัดการศึกษาตามหลักมูทิตา (มีความยินดี)

สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และปัญญา จัดหาครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถมาสอนให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรในด้านต่าง ๆ จัดหาหนังสือ ตำรา เครื่องคอมพิวเตอร์ และสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่จำเป็น

๓.๓ การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักมูทิตา (มีความยินดี)

สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาด้านตนเองในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ให้กำลังใจและชื่นชมเมื่อพระภิกษุสามเณรทำความดีหรือประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ได้พัฒนาตนเองต่อไป

๔. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ดังนี้

๔.๑ การฝึกอบรมตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

เน้นการฝึกสมาธิจะช่วยให้จิตใจสงบ มีความสุขุมรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะ และมีความเป็นกลาง ไม่ยึดติดกับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความดี ความชั่ว หรือความสุข ความทุกข์ สามารถมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนและสามารถหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

๔.๒ การจัดการศึกษาตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

เน้นการศึกษาพระธรรมวินัยที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการปกครองที่ถูกต้อง ศึกษาหลักจิตวิทยาจะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ได้ดีขึ้น และสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๓ การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ เช่น การสื่อสาร การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความขัดแย้ง เป็นต้น และมีการพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้แก่คณะสงฆ์

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๑๑๒ รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชากรตัวอย่าง จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ การศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, $S.D. = 0.69$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, $S.D. = 0.56$) ๒) ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $S.D. = 0.90$) ๓) ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, $S.D. = 0.82$) ตามลำดับ

๒. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, $S.D. = 0.51$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ๑) ด้านมูทิตา (มีความยินดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, $S.D. = 0.57$) ๒) ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, $S.D. = 0.56$) ๓) ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $S.D. = 0.55$) ๔) ด้านกรุณา (มีความสงสาร) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, $S.D. = 0.58$) ตามลำดับ

๕.๑.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี) และด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) มากกว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีตำแหน่ง

๕.๑.๓ การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. ปัญหาและอุปสรรคต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัญหาและอุปสรรคต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๑) ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) คือ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการ

๒. ข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๑ ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ๑) ด้านการฝึกอบรม คือ ควรมีการวางแผนการฝึกอบรม โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของพระสงฆ์ นำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้การอบรม จัดหลักสูตรที่ใช้อบรมควรให้ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ๒) ด้านการศึกษา คือ ควรมีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร สนับสนุนพระสังฆาธิการควรมีการศึกษาและพัฒนาตนเอง จัดหลักสูตรการศึกษาที่ครอบคลุมพระธรรมวินัยและทักษะการจัดการ ๓) ด้านการพัฒนา คือ ควรพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมถึงมีความรู้ด้านกฎหมาย ข้อบังคับ หลักธรรมคำสอน พัฒนาด้านจิตใจและบุคลิกภาพ เพื่อให้มีศีลาจารวัตรที่ดี และเป็นที่เคารพนับถือ

๒.๒ ข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการใน
อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ๑) ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) คือ ควรมีการฝึกอบรม
พระสังฆาธิการให้มีทักษะในการแสดงความปรารถนาดี จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเมตตา และกิจกรรม
ทางสังคมที่เป็นประโยชน์ ๒) ด้านกรุณา (มีความสงสาร) คือ พระสังฆาธิการควรเข้าใจและรับฟังปัญหา
ทุกคนอย่างใกล้ชิด ให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม ๓) ด้านมุทิตา (มีความ
ยินดี) คือ พระสังฆาธิการต้องเน้นความยินดีในการทำหน้าที่ ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่
ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนและสร้างความสุขให้ผู้อื่น มีการแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของ
ผู้อื่น จัดอบรมและกิจกรรมที่ส่งเสริมหลักมุทิตา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครอง ๔) ด้านอุเบกขา
(มีใจเป็นกลาง) คือ คณะสงฆ์ควรใช้หลักอุเบกขาเพื่อเน้นความเป็นกลางและความยุติธรรมในการ
ตัดสินใจ มีการฝึกอบรมในหลักพรหมวิหารธรรมและการศึกษาพระธรรมอย่างลึกซึ้ง และควรจัดให้มี
การฝึกฝนจิตใจและการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๔$, S.D.= ๐.๖๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต และพระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวงษ์)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน ปานกลาง ๑ ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการฝึกอบรม คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ ด้านการศึกษา คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต และด้านการพัฒนา พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ อยู่ในระดับมากเหมือนกัน^๑ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง ๓ ด้าน คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการฝึกอบรม มีการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมในเรื่องการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ด้านการศึกษา มีการจัดการศึกษาให้แก่พระสอนศีลธรรมในเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ด้านการพัฒนา มีการสนับสนุนสวัสดิการแก่พระสอนศีลธรรมที่ดีเหมือนกัน^๒ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค ๑” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพโดยตรง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ ๐.๓๐ และเรียงตามลำดับตัวแปรที่มีอิทธิพล คือ การพัฒนา (๙๑%) การศึกษา (๗๑%) และการฝึกอบรม (๗๗%) ตามลำดับ โดยอภิปรายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการฝึกอบรมนั้น ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม และจัดสรร

^๑ พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวงษ์), “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^๒ พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง”, วารสารนิเทศศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๙๕-๑๑๗.

งบประมาณในการจัดการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องและพอเพียง ด้านการศึกษา มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับพระสอนศีลธรรมและมีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมได้ศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น ด้านการพัฒนา มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม และมีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องเหมือนกัน^๓

๒. การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$, $S.D.=0.81$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า พระสังฆาธิการมีการดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนผู้อยู่ภายใต้การปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้า พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และคอยแนะนำ อบรมสั่งสอนผู้อยู่เสมอ พระสังฆาธิการมีการสรรเสริญยกย่องและเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยจนมีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือ และพระสังฆาธิการมีความหนักแน่นมีสติอยู่เสมอ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพรหมวชิรธีรคุณ (สมคิด เขมจารี) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพทั่วไป คือ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มีการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน อย่างครบถ้วน ๒) หลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา มีการปฏิบัติตามความเหมาะสม ๓) การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ด้าน โดยอภิปราย สภาพทั่วไป คือ ด้านการปกครอง เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีการเอาใจใส่ต่องานคณะสงฆ์และให้กำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ ด้านศาสนศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์และสามเณรตามพระธรรมวินัย ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลพระสงฆ์หรือประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิดเหมือนกัน และมีการบูรณาการหลักพรหมวิหาร ๔ ในการปกครองคณะสงฆ์เหมือนกัน^๔ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร แป๋นใส ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔” ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารโรงเรียนมีความรักและความปรารถนาดีความหวังดีต่อครู ด้านกรุณา ผู้บริหารโรงเรียนให้ความช่วยเหลือครูเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน ด้านมุทิตา ผู้บริหารโรงเรียนแสดงความยินดีเมื่อครูประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้าในการทำงานอาชีพด้วยความจริงใจ และด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใด

^๓ พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๓.

^๔ พระพรหมวชิรธีรคุณ (สมคิด เขมจารี), “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

ฝ่ายหนึ่งเมื่อครุมีปัญห อยุ่ในระดับมากเหมือนกัน^๕ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสิสรา อินอัญชัย ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองของผู้บริหารเทศบาลตำบลสุนนารี จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยุ่ในระดับมากทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านเมตตา (การให้ความรักความปรารถนาดี) ผู้บริหารและพนักงานมีการให้ความเอื้อเฟื้อแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ใน การทำงานให้กับผู้ร่วมงาน ด้านกรุณา (ความมีเอื้อย อยุ่จะช่วยเหลือ) ผู้บริหารมีการให้คำแนะนำ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ด้านมุทิตา (คุณงามความดีความสำเร็จในด้านต่าง ๆ) ผู้บริหารมีการร่วมแสดงความยินดีกับบุคลากรทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ และด้านอุเบกขา (ความวางเฉย ไม่ยินร้าย ยินดีตามความรู้สึก) ผู้บริหารมีการวางตัวเป็นกลางกับบุคลากรที่ได้กระทำ ความผิด และได้พิจารณาดำเนินการทางวินัยและลงโทษอย่างเหมาะสม อยุ่ในระดับมากเหมือนกัน^๖

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุท ธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคล

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลัก พุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลัก พุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปกครอง ตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน และตำแหน่ง ปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ ในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ไม่มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดง ความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประกอบ โชติบุญโณ (จุ้ยเย็น) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก

^๕ ธนากร แปะไธสง, “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^๖ กุสิสรา อินอัญชัย, “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองของผู้บริหารเทศบาล ตำบลสุนนารี จังหวัดนครราชสีมา”, สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ได้แก่ พรรษา และวุฒิการศึกษา สามัญต่างกัน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย^๗ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมคิด สมจิตโต (เถียรสูงเนิน) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย^๘ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุรัชย์ สุรขโย (ทองกันยา) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และตำแหน่ง มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย^๙

๕.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑) ปัญหา อุปสรรค คือ ความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎระเบียบ เนื่องจากการละเลยหรือยืดหยุ่นเกินไป การจัดการความขัดแย้งไม่เป็นระบบเนื่องจากการหลีกเลี่ยงหรือล่าช้าในการตัดสินใจ การถูกมองว่าแสสร้งหรือประจบสอพลอหรือทำดีเพื่อหวังผลตอบแทน และการจัดการปัญหาไม่รวดเร็วหรือมีประสิทธิภาพ อาจทำให้สถานการณ์แย่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเฉลิมพล อชิโต (โชคโกศาสมบัติ) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไป ด้านจุดอ่อน คือ พระสังฆาธิการบางรูปขาดคุณธรรมในการทำงานคณะสงฆ์ เช่นขาด พรหมวิหาร ๔ ที่เป็น

^๗ พระมหาประกอบ โชติปัญโญ (จ้วยเย็น), “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

^๘ พระสมคิด สมจิตโต (เถียรสูงเนิน), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา”, สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^๙ พระสุรัชย์ สุรขโย (ทองกันยา), “การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

คุณธรรมของผู้ใหญ่ที่ต้องมีกับคนที่อยู่ในการปกครองของตน ทั้งพระสังฆาธิการบางรูปเมื่อได้รับตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ไปแล้ว ไม่ค่อยได้ทบทวนอำนาจหน้าที่ของตน ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิด การละเลยหน้าที่ต่าง ๆ ด้านอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการบางส่วนที่ใช้อำนาจทางด้านกฎหมายเป็น หลักการตัดสินใจอย่างเดียว ไม่มองถึงเจตนาหรือไม่ใช้หลักปกครองของผู้ใหญ่ที่ให้มีพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของพระภิกษุสงฆ์^{๑๐} ๒) ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเมตตาและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความดี ฝึกฝน รับฟังและช่วยเหลือปัญหาของชุมชนอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมความยินดีในการทำหน้าที่และสนับสนุน การพัฒนาชุมชน ใช้หลักความเป็นกลางในการตัดสินใจและฝึกปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ พระครูขันติธรรมธาริ (วิเชียร วงษ์ยาแดง) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก” ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอการบูรณา การ ได้แก่ เมตตาการุณธรรม ทำความดีต่อกัน เมตตาจริกรรม พุทธจิตต์ด้วยความสุขาพอ่อนโยน เมตตา มโนกรรม คิดดี การมองกันในแง่ดี สาธารณโภคิตา รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม สีสสามัญญตา ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามธรรมวินัย และทิสสามัญญตา ยุติธรรมในการพิจารณา^{๑๑} สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฐวุฒิ จานวฑุโฒ (เอียดเรือง) ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักพรหม วิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะ คือ พระสังฆาธิการต้องบริหารงานกิจการคณะสงฆ์โดยการนำหลัก พรหมวิหารธรรม มาประยุกต์และบูรณาการกับนโยบายของคณะสงฆ์ ควรส่งเสริมให้ภิกษุในจังหวัด นครศรีธรรมราชมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยการเสนอปัญหาวิจารณ์การทำงานของ องค์การ และแสดงความคิดเห็น และควรสร้างความเสมอภาคความเท่าเทียมในการปกครองบังคับบัญชา และในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงการพิจารณาความดีความชอบ การประเมินผลการ ปฏิบัติงานให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงธรรมเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการ ทำงานของคณะสงฆ์^{๑๒}

^{๑๐} พระมหาเฉลิมพล อชิโต (โชคโกศาสมบัติ), “กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครอง คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔).

^{๑๑} พระครูขันติธรรมธาริ (วิเชียร วงษ์ยาแดง), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครอง คณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก”, *สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖).

^{๑๒} พระมหาณัฐวุฒิ จานวฑุโฒ (เอียดเรือง), “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช”, *วารสารปัญญา*, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๖๓-๗๒.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีผลสรุปดังต่อไปนี้

๑. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายด้านการจัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมาภิบาลและทักษะการปกครอง

๒. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดประชุมสาธารณะ

๓. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายส่งเสริมการฝึกฝนจิตใจให้มีความเป็นกลางและยุติธรรมในการตัดสินใจ เพื่อการปกครองที่มีความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ การปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีผลสรุปดังต่อไปนี้

๑. คณะสงฆ์ควรร่วมกันวางแผนและจัดหลักสูตรอบรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมมาภิบาลอย่างละเอียด โดยจัดให้มีการฝึกอบรมประจำปีที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ของพระสังฆาธิการ

๒. คณะสงฆ์ควรมีการจัดประชุมสาธารณะหรือเวทีเปิดเผยข้อมูลที่มีการสนับสนุนจากพระสังฆาธิการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และจัดทำเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของคณะสงฆ์

๓. คณะสงฆ์ควรจัดอบรมฝึกฝนจิตใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บุคลากรร่วมกันกับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

๑. ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในเชิงบูรณาการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการปกครองของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กนก แสนประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

กองแผนงาน. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓.

กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

แก้ว ชิตตะขบ. รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

จุมพล หนิมพานิช. การบริหารและการพัฒนาองค์การ หน่วยที่ ๔. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมช่างจำกัด, ๒๕๔๖.

นิสดารก์ เวชยานนท์. การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทย ๆ. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.

ประเวศ วะสี. การปฏิรูประบบเพื่อสุขภาพ. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๓๙.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พนิจดา วีระชาติ. การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓.

พยอม วงศ์สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณโณ). การพัฒนาจิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). พระในบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเสียง, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). นิติศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรญาณ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระไพศาล วิสาโล. พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีม, ๒๕๕๒.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๔๕.

พระวิสุทธิภัทรธาดา. พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๐๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๒๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยปรมัตถโชติกะ. มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พิสิฐ เจริญสุข. ปกิณกรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. องค์การและการจัดการงานบุคคลหน่วยที่ ๑๑. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.

วิลาวรรณ รพีพิศาล. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร, ๒๕๕๐.

สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

สมใจ ลักษณะ. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). **พรหมวิหารธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัทสหาย
การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๗.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโณ). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และ
การพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **วินัยมุข เล่ม ๒ (หลักสูตรนักธรรมชั้นโท)**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **สารานุกรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑. **ทำเนียบพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑**. กรุงเทพมหานคร :
รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๘.

สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖. **คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์**. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะ
ภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๗.

สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด, ๒๕๔๗.

สุจิตรา ธนानันท์. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. **รวมคำบรรยายหลักวิชานักกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน,
๒๕๔๓.

ไสว มาลาทอง. **คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและ
ประชาชนผู้สนใจทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

อนิวัช แก้วจำนง. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. สงขลา : บริษัทนำศิลป์โฆษณาจำกัด, ๒๕๕๒.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

กุลิสรา อินอัญชัย. “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองของผู้บริหารเทศบาลตำบล
สุนารี จังหวัดนครราชสีมา”. **สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

ธนากร แป๊ะไสง. “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย,
๒๕๖๕.

ประคัลภ์ จันทโรโสภา. “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงาน
ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”. **สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
ศาสนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระครูขันติธรรมาจริ (วิเชียร วงษ์ชาแดง). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมืองนครนายก”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร). “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระครูสุจิตตานันท์ (จ๋านงค์ หิตจิตโต). “ศึกษาหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ของเจ้าอาวาสมาใช้ในการบริหารงานวัดวังเย็น ตำบลวังเย็น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระณรงค์ สังขจิตตร. “การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.

พระใบฎีกาเฉลิมพล ชานุดโตโร (โพธิ์ประชุม). “การพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (โนริวัช). “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

พระพรหมวชิรธีรคุณ (สมคิด เขมจารี). “การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

พระพิพิธพัชรโรดม (อานวย อินทวณฺโณ). “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

พระมหาเฉลิมพล อชิโต (โชคโกศาสมบัติ). “กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระมหาประกอบ โชติบุญโย (จ้อยเย็น). “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์). “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุมะโอ)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระสมคิด สมจิตโต (เถียรสูงเนิน). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองนครราชสีมา”. **สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

พระสมุห์วศิน วิสุโท (พงษ์ศักดิ์). “การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระสุรัชย์ สุรโช (ทองกันยา). “การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระอธิการณินธิป สุจิตโต (ปานสง่า). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระอธิการสุรภาส ปภาโต (เหล้าเซตกิจ). “การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

สมจิตร์ บุญปก. “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

(๓) รายงานการวิจัย :

พระสุระ สนิทชัย และคณะ. “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา”. **รายงานการวิจัย**. นครราชสีมา : วิทยาลัยนครราชสีมา, ๒๕๖๒.

เสาวนีย์ ไชยกุล และคณะ. “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา”. **รายงานการวิจัย**. พะเยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา, ๒๕๕๔.

(๔) บทความ :

พระเดชฯ คุณสมปโน. “แนวคิดการปกครองในพระพุทธศาสนา”. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๒) : ๙๖-๑๑๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระปลัดพิชิต ธีรภทฺโท และคณะ. “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖) : ๑๒๓-๑๓๗.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญฺโญ. “การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง”. **วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๙๕-๑๑๗.

พระมหาณัฐวุฒิ จานวุฒโฒ (เอียดเรือง). “การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วารสารปัญญา**. ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๖๓-๗๒.

พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฺฒโน (หงส์วิลัย). “การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๓) : ๒๑๙-๒๒๖.

พระมหาสุพัฒน์ สุขุฑฺฒโก และคณะ. “ศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย”. **วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๐๐-๑๑๐.

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญฺโญ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๓.

พระอธิการสุพิศ อัสสัโธ และคณะ. “การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย”. **วารสารพุทธมคค์**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๑๓๔-๑๓๕.

ศิริพร เขาวลิต. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำคัญอย่างไร”. **วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๘๘-๘๙.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

“พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๗๙ ตอนที่ ๑๕ (๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕) : ๔๐-๔๑.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. หน้า ๑๖๘. (อัสสัมชัญ).

พระครูมงคลคีรีวงค์ (กุศล คนธวโร) และคณะ. “พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท” **การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**. (อัสสัมชัญ).

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน). “วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร” **การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**. (อัสสัมชัญ).

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก. **สถิติพระภิกษุประจำพรรษา ๒๕๖๕**. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, ๒๕๖๖. (อัสสัมชัญ).

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๖) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรารกร เจ้าอาวาสวัดชลคราม ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

พระครูไพโรจน์ธรรมจริ เจ้าคณะอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

พระครูสุจิตธรรมวัตร เจ้าคณะตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๕ มีนาคม ๒๕๖๖.

พระครูรัตนธารารักษ์ เจ้าคณะตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖.

พระปลัดนพรัตน์ ตีสสุโร เจ้าคณะตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

พระมหาติลกรัศมี จิตจาโร ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี, ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

พระครูภาวนาจันทคุณ, วิ. ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ผศ. ดร.รัชดา สุวรรณนวล ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

นายพิศาล พร้อมสุวรรณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖.

นายประพาสน์ ศรีทองกุล กำนันตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖.

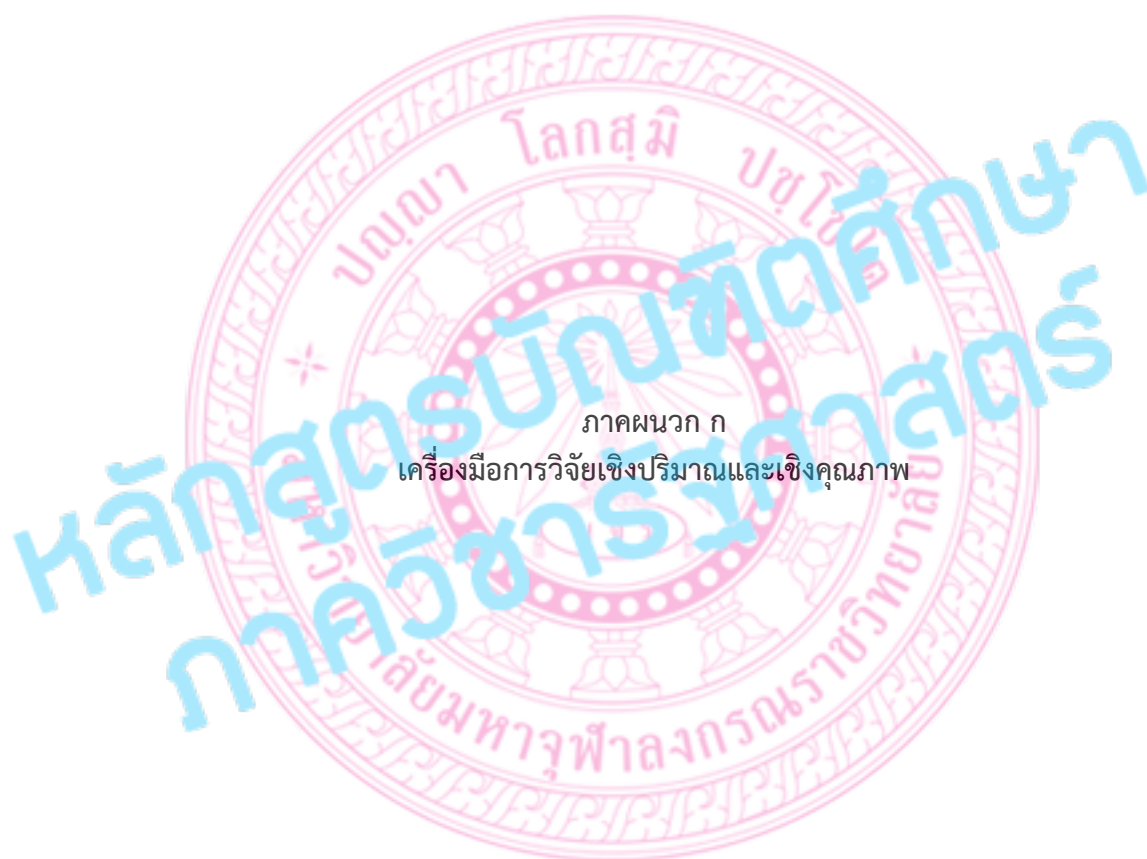
๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary sources

(I) Books:

Bowditch, James L. and Buono, Anthony F.. **A Primer on Organizational Behavior.**
New York : John Wiley and Sons, 1990.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษา เรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โปรดตอบแบบสอบถามตามความเห็นอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๓ ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระอร่าม ธรรมธโร (โพธิญาณ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้ ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง
เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี	☐ ๓๑ - ๔๐ ปี
☐ ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ ๕๑ ปี ขึ้นไป

๒. พรรษา

☐ ๑ - ๑๐ พรรษา	☐ ๑๑ - ๒๐ พรรษา
☐ ๒๑ - ๓๐ พรรษา	☐ ๓๑ พรรษา ขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

- ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ☐ ปริญญาตรี
- ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๔. ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

- ☐ เจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/เลขานุการ
- ☐ เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
- ☐ ไม่มีตำแหน่ง

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง: โปรดอ่านแบบสอบถามและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของ
ท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียวโดยมีความหมายดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านการฝึกอบรม (Training)					
๑) คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ					
๒) คณะสงฆ์มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อกำหนด เป้าหมาย เนื้อหา และขั้นตอนวิธีการ ก่อนจัดอบรมทุกครั้ง					
๓) คณะสงฆ์มีการประเมินและติดตามผลก่อนและหลังการจัด อบรมทุกครั้ง					
๒. ด้านการศึกษา (Education)					
๑) คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์ มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพใน อนาคต					
๒) เจ้าคณะปกครองมีการจัดหาและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ พระสังฆาธิการ					
๓) พระสังฆาธิการมีการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์					
๓. ด้านการพัฒนา (Development)					
๑) พระสังฆาธิการมีการพัฒนาตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาให้ เจริญก้าวหน้าในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อยู่เสมอ					
๒) พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการ คณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ					
๓) พระสังฆาธิการช่วยรักษาและพัฒนาสถาบันสงฆ์และ พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงมากยิ่งขึ้น					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง: โปรดอ่านแบบสอบถามและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียวโดยมีความหมายดังนี้

๕	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
๓	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
๑	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการใน อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. เมตตา (มีความปรารถนาดี)					
๑) พระสังฆาธิการมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข					
๒) พระสังฆาธิการมีการเกื้อกูลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน					
๓) พระสังฆาธิการพูดจาไพเราะ อ่อนโยน ไม่หยาบคาย มีความหวังดี และมีความห่วงใยผู้อื่นเสมอ					
๔) พระสังฆาธิการมีการดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนผู้ได้ปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้า					
๕) พระสังฆาธิการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมิตรไมตรีจิต และมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับทุกคน					
๒. กรุณา (มีความสงสาร)					
๑) พระสังฆาธิการมีความสงสาร เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนก็พร้อมที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์					
๒) พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่เด็กยากจน เช่น มอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน เป็นต้น					
๓) พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือโรคระบาด โควิด ๑๙ เป็นต้น					
๔) พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และคอยแนะนำ อบรม สั่งสอนผู้อื่นอยู่เสมอ					
๕) พระสังฆาธิการมีการพูดคุยสอบถามปัญหาด้วยความห่วงใย และคอยปลอบโยน ให้กำลังใจผู้อื่นเสมอ					

การปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของ พระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๓. มุทิตา (มีความยินดี)					
๑) พระสังฆาธิการมีความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า					
๒) พระสังฆาธิการมีความเข้มแข็งเบิกบานร่าเริงใจ มีอาการยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข					
๓) พระสังฆาธิการมีการสรรเสริญยกย่องและเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามธรรมวินัยจนมีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือ					
๔) พระสังฆาธิการไม่มีอาการอิจฉาริษยาผู้ที่ได้เลื่อนสมณศักดิ์ตำแหน่ง หรือแรงศรัทธามากกว่าตน					
๕) พระสังฆาธิการมีการแสดงมุทิตาจิตต่อผู้อื่น เช่น ให้รางวัล มอบดอกไม้ เป็นต้น ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน					
๔. อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)					
๑) พระสังฆาธิการมีการวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อบุคคลสมควรได้รับผลกระทบ ไม่สามารถช่วยเหลือได้					
๒) พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยเว้นจากอคติ รักษาความเป็นกลางไว้ได้มั่นคง ไม่มีการเลือกปฏิบัติ					
๓) พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักทางสายกลาง ตั้งอยู่บนความพอดี มีความเหมาะสม มีเหตุมีผล					
๔) พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีความตรงไปตรงมาในการทำงาน					
๕) พระสังฆาธิการมีความหนักแน่นมีสติอยู่เสมอ ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความสำเร็จ					

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑) เมตตา (มีความปรารถนาดี)

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๒) กรุณา (มีความสงสาร)

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๓) มุทิตา (มีความยินดี)

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๔) อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

พระอร่าม ธมฺมธโร (โพธิญาณ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัย : พระอร่าม ธมมธโร นิสิตมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา
สาระสำคัญ ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการฝึกอบรม ๒) ด้านการศึกษา และ ๓) ด้านการ
พัฒนา

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๔ ด้าน คือ ๑) เมตตา (มีความปรารถนาดี) ๒) กรุณา
(มีความสงสาร) ๓) มุทิตา (มีความยินดี) และ ๔) อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ชื่อ..... ฉายา.....นามสกุล.....
อายุ.....พรรษา.....ระดับการศึกษา.....วิทยฐานะ ป.ธ....., น.ธ.....
ตำแหน่ง.....ที่อยู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
สถานที่สัมภาษณ์.....
วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

ผู้สัมภาษณ์ พระอร่าม ธมมธโร (โพธิญาณ)
บันทึกข้อมูล/จดบันทึก/บันทึกภาพและเสียง

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๓ ด้าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

๑) ท่านคิดว่า การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๔ ด้าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

๑) ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเมตตา (มีความปรารถนาดี) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความกรุณา (มีความสงสาร) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเมตตา (มีความยินดี) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

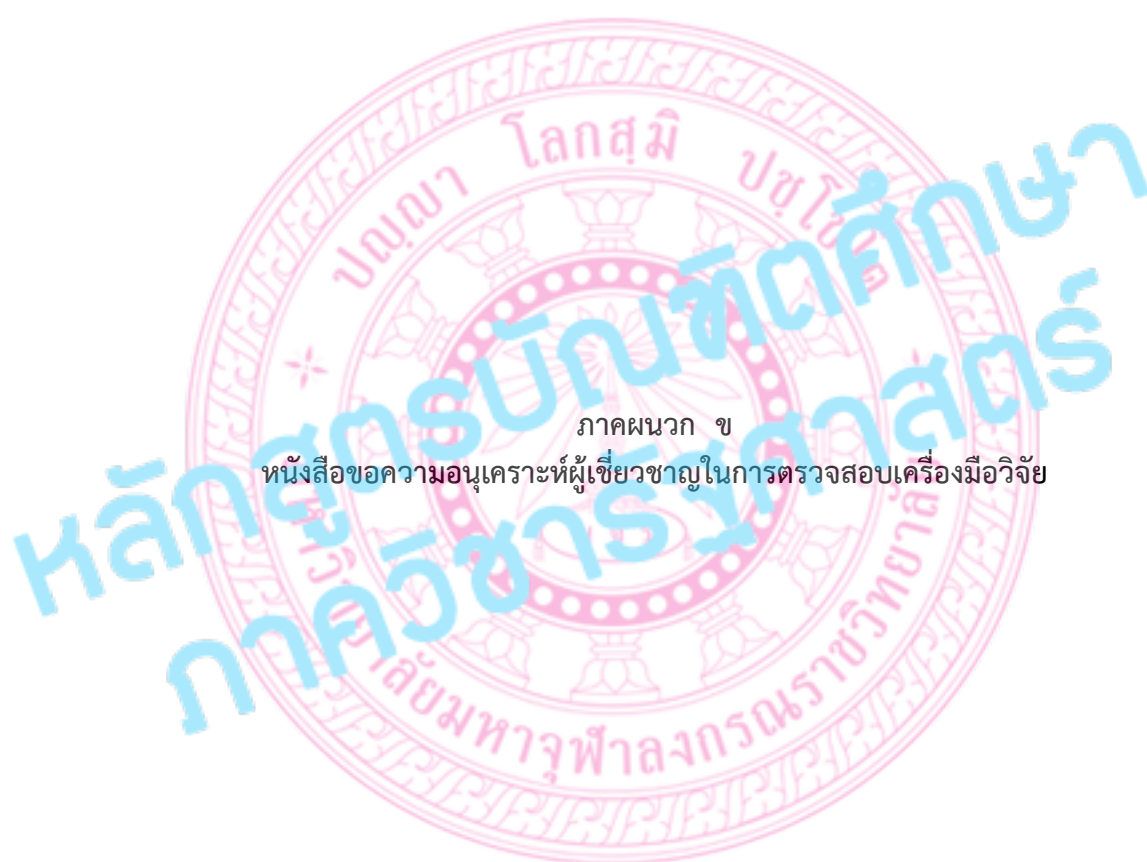
ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์

พระอร่าม ธมฺมธโร (โพธิญาณ)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๒๒๖

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เจริญพร ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระอร่าม ฉายา ธมมธโร รหัสประจำตัวนิสิต ๒๕๐๑๒๐๔๒๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ศาสตราจารย์ ดร.ระพีณ พุทธิสารโร
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗

(พระครูฤทธิจิตต์บัณฑิต, รศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระอร่าม ธมมธโร

โทร. ๐๘๐-๓๘๐๕๓๓๒

เจริญพร พระครูเสวติศกณโณเจติส, ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง หลักสูตรทางศาสนาตามบทบัญญัติ สาขาวิชาการศึกษาระดับพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ตรวจสอบให้ละเอียดถี่ถ้วนใช้ในการพิจารณาพิจารณา ดังต่อไปนี้แบบร่างพร้อมแล้ว หลักสูตรทางศาสนาตามบทบัญญัติ สาขาวิชาการศึกษาระดับพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรจะขอได้รับความอนุเคราะห์จากท่านต่อไป ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงและขอเพื่อพิจารณาขอ เคารพ

จึงเจริญพรมมาเพื่อไปรศพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 (พระครูสุภัทรโกศล, รศ.ดร.)
 นายการุณ สกุลประดิษฐ์
 สาขารัฐศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอ้วน ฤๅณโชโต
โทร. ๐๙๐๙๙๐๙๙๐

เจริญพร มศ. ดร.สมาสี บ่อเรือง เลขานุการหลักสูตรนโยบายจัดศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง หลักคุณธรรมของคณาจารย์คณาบดี สาขาวิชาการจัดการเชิงธุรกิจ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างสูง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบให้ละเอียดถี่ถ้วนใช้ในการกำหนดนิยาม ดังต่อไปนี้แบบร่างฉบับนี้ หลักคุณธรรมคณาจารย์คณาบดี สาขาวิชาการจัดการเชิงธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรก็ได้เพื่อความเหมาะสมทั้งทางภายใน และภายนอกของสถาบันคุณธรรมนี้เพื่อหาความเห็น โดยอาศัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อไปรศพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสุภัททีปวัฒน์, รศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระอริยมงคล
โทร. ๐๙๐๙๙๙๙๙๙๙

เจริญพร มศ.ดร.สัทธรักษ์ สีระโนน อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง ผลิตภัณฑ์ทางศาสนาแบบนิกายเถรวาท สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา แล้วเห็นว่าท่านเป็นต้นที่ความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างถึง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จะมา ตรวจและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับโครงการด้านนี้ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้ว ผลิตภัณฑ์ทางศาสนาแบบนิกายเถรวาท สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความรู้ และประสบการณ์จากท่าน ขอเรียนมาขอขอบคุณเป็นอย่างสูงอีกครั้ง ขอแสดงความนับถือ

สืบเนื่องจากความเชื่อในประเพณีการยกย่องความกล้าหาญ

(พระครูสุธีภิกขิตฺตบดินฺต, รศ.ดร)
 ผนวการหลักสุตรพุทธศาสนาตามนัย
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระอร่าม วัฒนโธ
โทร. ๐๘๐-๖๖๐๔๖๖๖

เจษฎาพร มัสสารประเสริฐ ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๖ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย)

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีนักทฤษฎีหลายท่านมาบ่งชี้ถึง สาขาวิชาการศึกษาเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างสูง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เขียนวิทยานิพนธ์ทางกวีโยคะเรื่องที่ใช้ในการทำสมาธิ ดังนี้ได้แบบรวมแล้วนี้ มีหลักสูตรศาสตร์มาบ่งชี้ถึง สาขาวิชาการศึกษาเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรจะได้รับความสนใจจากท่านกวีโยคะ ขอเชิญเขียนวิทยานิพนธ์ให้พิจารณาได้ โลกนี้

2. การดำเนินงาน

(พระครูสุเมธีกิตติบัณฑิต, รศ.๓๖)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยการศึกษาศรีสุริยราชวิทยาลัย
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระอ้วน ชมนะโว
โทร. ๐๙๐-๐๙๐๙๕๐๖๖

ตรวจแล้ว
๑/๖๕๕ ๐๖
นาย.ประเสริฐ ธิลา

ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
(Index of item objective congruence = IOC)
สารนิพนธ์เรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี”
ผู้วิจัย : พระอร่าม ธมฺมโร (โพธิญาณ)
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					สรุปและแปลผล		
๑. อายุ	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. ๒๐ - ๓๐ ปี								
๒. ๓๑ - ๔๐ ปี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. ๔๑ - ๕๐ ปี								
๔. ๕๑ ปี ขึ้นไป								
๒. พรรษา	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. ๑ - ๑๐ พรรษา								
๒. ๑๑ - ๒๐ พรรษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. ๒๑ - ๓๐ พรรษา								
๔. ๓๑ พรรษา ขึ้นไป								
๓. วุฒิการศึกษา	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี								
๒. ปริญญาตรี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. สูงกว่าปริญญาตรี								
๔. ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. เจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/เลขาธุการ								
๒. เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. ไม่มีตำแหน่ง								

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่าน ที่					สรุปและแปลผล		
๑. ด้านการฝึกอบรม (Training)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑) คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒) คณะสงฆ์มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อ กำหนดเป้าหมาย เนื้อหา และขั้นตอนวิธีการ ก่อนจัด อบรมทุกครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) คณะสงฆ์มีการประเมินและติดตามผลก่อนและหลังการ จัดอบรมทุกครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒. ด้านการศึกษา (Education)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑) คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้ พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมี คุณภาพในอนาคต	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒) เจ้าคณะปกครองมีการจัดหาและสนับสนุนทุนการศึกษา แก่พระสังฆาธิการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) พระสังฆาธิการมีการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการบริหารงานกิจการ คณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. ด้านการพัฒนา (Development)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑) พระสังฆาธิการมีการพัฒนาตนเองและได้บังคับบัญชา ให้เจริญก้าวหน้าในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ อยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒) พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงาน กิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) พระสังฆาธิการช่วยรักษาและพัฒนาสถาบันสงฆ์และ พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงมาก ยิ่งขึ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ ในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่าน ที่					สรุปและแปลผล		
๑. เมตตา (มีความปรารถนาดี)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑) พระสังฆาธิการมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ ผู้อื่นมีความสุข	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒) พระสังฆาธิการมีการเกื้อกูลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดย ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) พระสังฆาธิการพูดจาไพเราะ อ่อนโยน ไม่หยาบคาย มีความหวังดีและความห่วงใยผู้อื่นเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔) พระสังฆาธิการมีการดูแลเอาใจใส่ และให้การสนับสนุน ผู้ใต้ปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้า	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๐.๘	ใช้ได้
๕) พระสังฆาธิการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมิตรไมตรีจิต และความสนทนสนมเป็นกันเองกับทุกคน	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๐.๘	ใช้ได้
๒. กรุณา (มีความสงสาร)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑) พระสังฆาธิการมีความสงสาร เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนก็ พร้อมที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒) พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านการศึกษา แก่เด็กยากจน เช่น มอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การ เรียน เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) พระสังฆาธิการมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม ผู้ได้รับ ความเดือดร้อน หรือผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือโรคระบาด โควิด ๑๙ เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔) พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค และคอยแนะนำ อบรม สั่งสอนผู้อื่นอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕) พระสังฆาธิการมีการพูดคุยสอบถามปัญหาด้วยความ ห่วงใย และคอยปลอบโยน ให้กำลังใจผู้อื่นเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓. มุทิตา (มีความยินดี)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑) พระสังฆาธิการมีความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒) พระสังฆาธิการมีความชื่นชมยินดีกับงานสำเร็จ มีอาการ ยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) พระสังฆาธิการมีการสรรเสริญยกย่องและเชิดชูผู้ที่ปฏิบัติ ดี ปฏิบัติตามธรรมวินัยจนมีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔) พระสังฆาธิการไม่มีการอิจฉาริษยาผู้ที่ได้เลื่อนสมณ ศักดิ์ ตำแหน่ง หรือแรงศรัทธามากกว่าตน	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

๕) พระสังฆาธิการมีการแสดงมุทิตาจิตต่อผู้อื่น เช่น ให้รางวัล มอบดอกไม้ เป็นต้น ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔. อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑) พระสังฆาธิการมีการวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อบุคคลสมควรได้รับผลกระทบ ไม่สามารถช่วยเหลือได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒) พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยเว้นจากอคติ รักษาความเป็นกลางไว้ได้มั่นคง ไม่มีการเลือกปฏิบัติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓) พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักทางสายกลาง ตั้งอยู่บนความพอดี มีความเหมาะสม มีเหตุมีผล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔) พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความถูกต้อง พระธรรมวินัย มีความตรงไปตรงมาในการทำงาน	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕) พระสังฆาธิการมีความหนักแน่นมีสติอยู่เสมอ ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความสำเร็จ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

รับรองตามนี้

(๗๙.๓๘.จิเวยร์ ศรีวัช)

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์

ผลการหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index = CVI)
 สารนิพนธ์เรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ
 ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี”
 ผู้วิจัย : พระอร่าม ธมฺมธโร (โพธิญาณ)
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ๓ ด้าน
 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น					จำนวนผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นสอดคล้อง	CVI รายข้อ
๑. ท่านคิดว่า การพัฒนาการปกครองของพระ สังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการฝึกอบรม สามารถดำเนินการได้โดย วิธีการใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐
๒. ท่านคิดว่า การพัฒนาการปกครองของพระ สังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการ ใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐
๓. ท่านคิดว่า การพัฒนาการปกครองของพระ สังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการพัฒนา สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการ ใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐

๒. การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 มี ๔ ด้าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ?

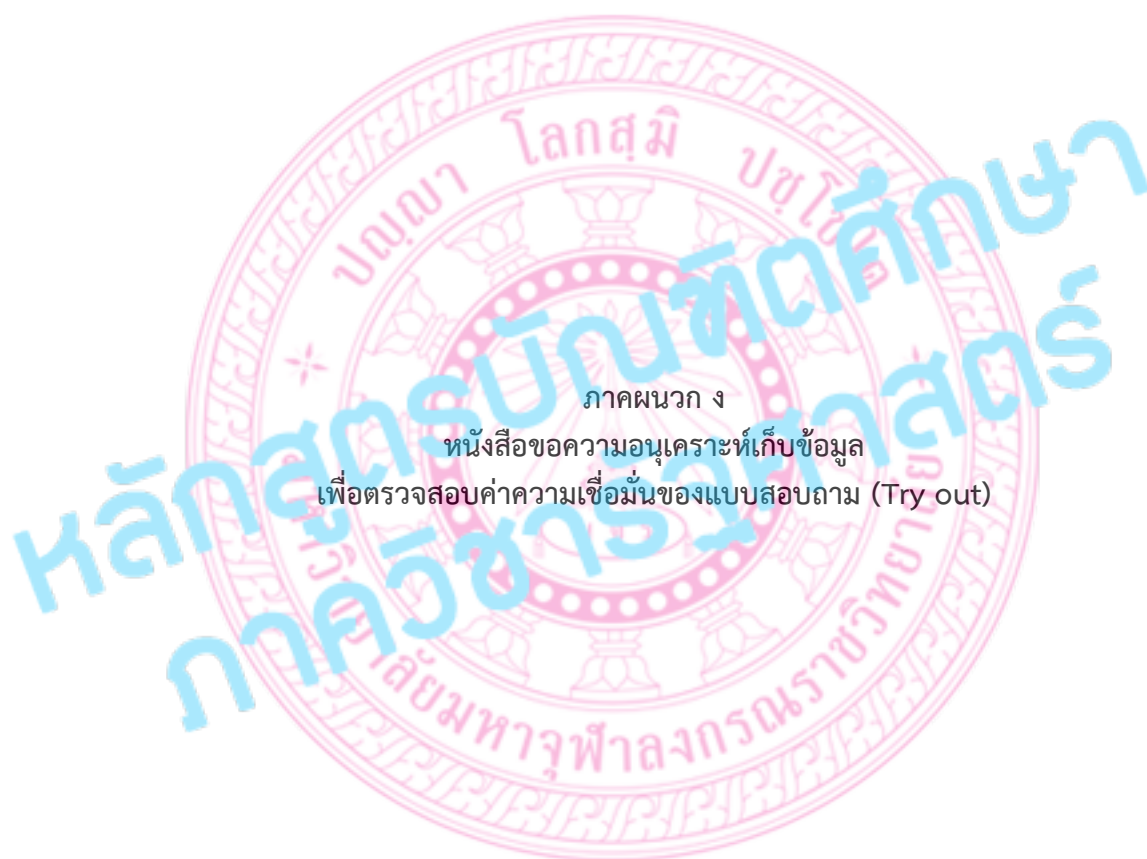
ข้อคำถาม	ความคิดเห็น					จำนวนผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นสอดคล้อง	CVI รายข้อ
๑. ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมา ภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเมตตา (มีความ ปรารถนาดี) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการ ใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น					จำนวนผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นสอดคล้อง	CVI รายข้อ
๒. ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความกรุณา (มีความสงสาร) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐
๓. ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความมุทิตา (มีความยินดี) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐
๔. ท่านคิดว่า การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการใดบ้าง ?	✓	✓	✓	✓	✓	๕	๑.๐๐

หมายเหตุ : ✓ แทนค่าความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญให้คะแนน ๓ หรือ ๔

รับรองตามนี้

(ลายเซ็น)
(พศ.ดร.จิตร ตรีสุข)

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑๗๑๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try Out)

เรียน พระครูวิสุทธิคุณ เจ้าคณะอำเภอกาญจนดิษฐ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอร่าม ฉายา ธมฺมธโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอตอนล่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสำรณธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

อนาวา

พระครูวิสุทธิคุณ

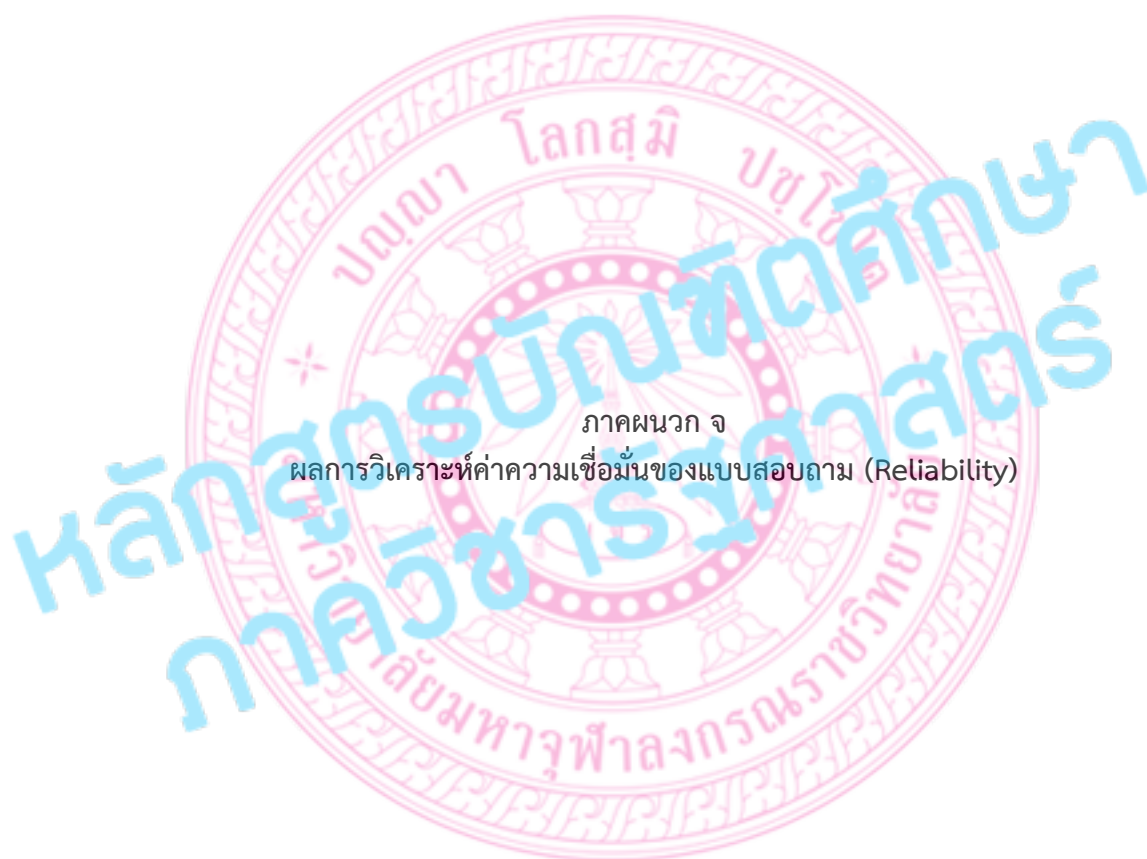
(พระครูสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

เจ้าคณะอำเภอสามพวง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้ประสานงาน : พระอร่าม ธมฺมธโร

โทร. ๐๘๐-๓๘๐๕๑๓๒

ผลการหาค่า Reliability (Alpha)
 สารนิพนธ์เรื่อง “การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอ
 ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี”
 ผู้วิจัย : พระอร่าม ธมฺมโร (โพธิญาณ)
 หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.916	.912	33

Item-Total Statistics

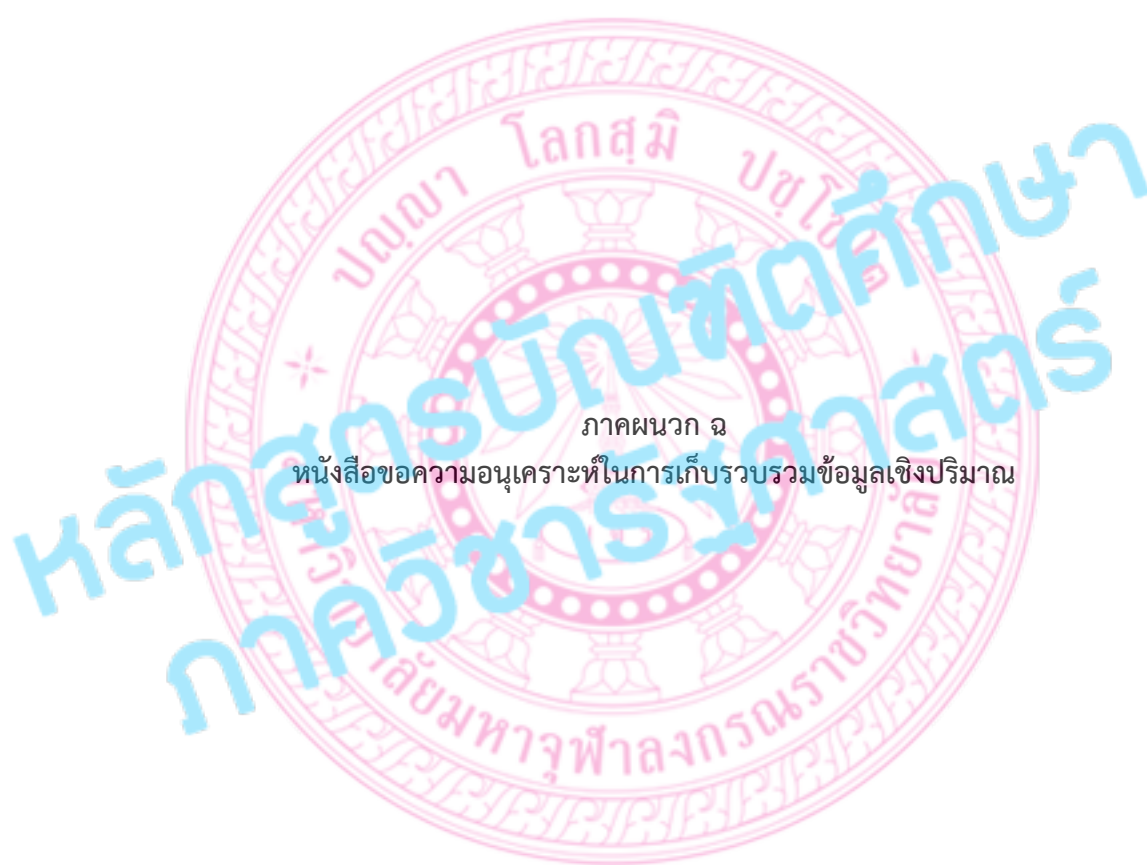
	Scale Mean if Deleted	Scale Variance if Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
อายุ	121.1000	323.197	-.255	.	.924
พรรณา	121.0000	310.345	.081	.	.919
การศึกษา	122.1333	323.706	-.393	.	.922
ตำแหน่งคณะสงฆ์	121.3333	314.299	-.013	.	.919
การฝึกอบรม 1	120.2333	321.909	-.200	.	.924
การฝึกอบรม 2	119.6000	307.697	.232	.	.916
การฝึกอบรม 3	119.6333	310.240	.123	.	.918
การศึกษา 1	119.6000	313.076	.021	.	.919
การศึกษา 2	119.7000	309.183	.141	.	.918

การศึกษานา 3	119.6333	312.861	.026	.	.919
การพัฒนา 1	119.6000	312.317	.028	.	.920
การพัฒนา 2	119.5667	309.840	.114	.	.918
การพัฒนา 3	119.7000	312.976	.012	.	.920
เมศดา 1	119.8000	282.441	.737	.	.909
เมศดา 2	119.8333	280.902	.883	.	.907
เมศดา 3	119.8000	285.959	.828	.	.909
เมศดา 4	119.8333	286.144	.783	.	.909
เมศดา 5	119.8000	283.200	.825	.	.908
กรุณา 1	119.6333	280.309	.858	.	.908
กรุณา 2	119.8000	290.097	.559	.	.912
กรุณา 3	119.7333	282.685	.692	.	.910
กรุณา 4	119.8667	279.016	.743	.	.909
กรุณา 5	119.8333	287.937	.508	.	.913
บุพิตา 1	119.5333	281.499	.841	.	.908
บุพิตา 2	119.5000	285.707	.882	.	.908
บุพิตา 3	119.4333	285.426	.867	.	.908
บุพิตา 4	119.5000	287.431	.825	.	.909
บุพิตา 5	119.6667	287.816	.858	.	.909
รวมผล 1	119.5000	287.086	.836	.	.909
รวมผล 2	119.6000	286.731	.857	.	.909
รวมผล 3	119.5000	285.776	.813	.	.909
รวมผล 4	119.7000	286.976	.833	.	.909
รวมผล 5	119.5667	290.392	.754	.	.910

Reliability Coefficients N of Cases = 30.0 N of items = 33.0 Alpha = 0.916

ตรวจสอบแล้ว

ศาสตราจารย์ ดร. วิจัย
(อ.ดร. วิจัย ศรีสวัสดิ์)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๕๐๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชมณเฑียร (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูโพธิ์จันทรรูจิ เจ้าคณะอำเภอคอนสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑๑๗ ชุด

เนื่องด้วย พระอร่าม ฉายา ธมฺมธโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๐๙ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัด
สุราษฎร์ธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

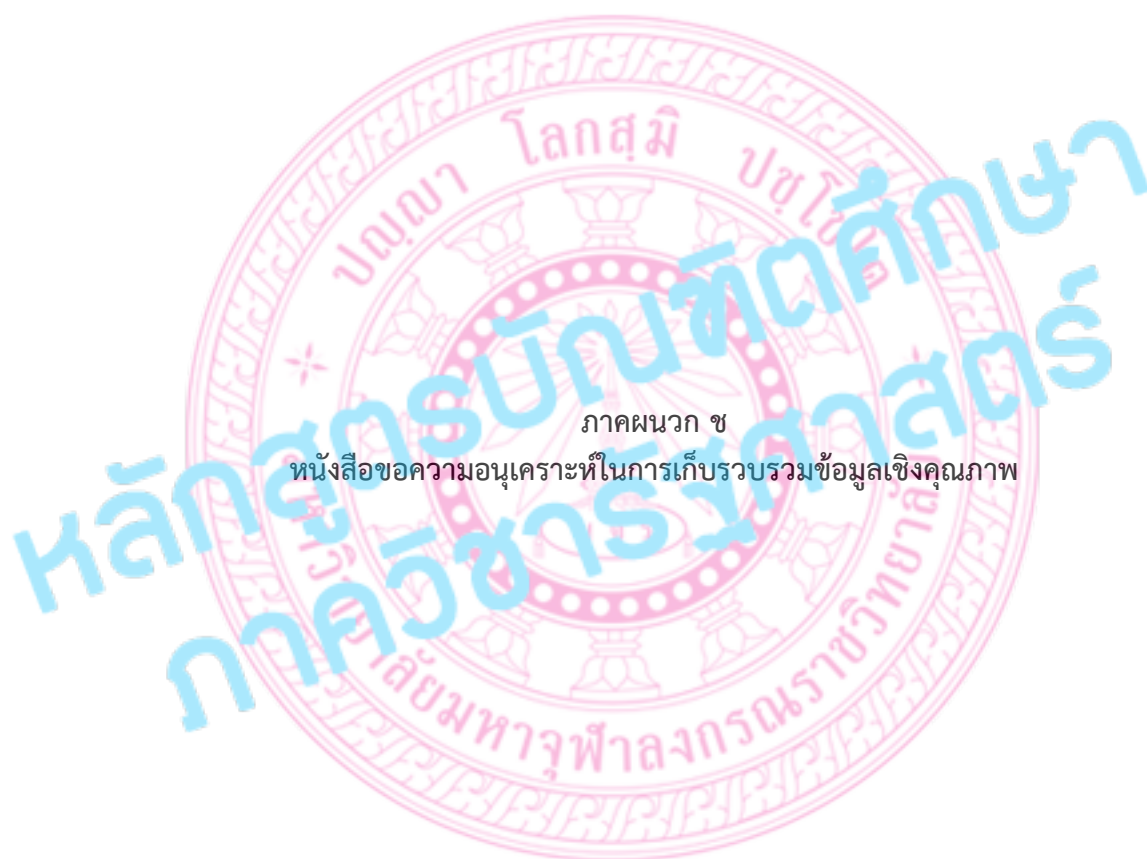
เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระอร่าม ธมฺมธโร

โทร. ๐๘๙-๙๗๒-๗๘๔๐

ત્રી ઇ. ૨૦૦૬.૭/૨૬૦

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชาธิบดีโมลี (นคร เขมราฐ)
เลขที่ ๓๙ หมู่ ๕ ตำบลน้ำโสม อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๐๐ โทร. ๐-๓๖๖๔-๔๐๓๓

๓๗๐ นิติสาร ๒๕๖๓

เรื่อง จอความสมดุลฯให้ให้สิทธิกับข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูสิทธิวิธรากร เจ้าอาวาสวัดชลอคราม ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เมื่อด้วย พระชว้น อาชา สมณโร รที่ประจำที่นิสิต no.60402040 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนให้พุทธศาสนิกชนพอพระเพลิงนภีการในด้านอรรถกถา จันทรสุทธพราหมณ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับหลักสูตรดังกล่าว

การพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมาจนจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวินิจฉัยและ
ความอนุเคราะห์ให้ไปเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ใช้ที่ดินเป็นงานมีการพิจารณา และเก็บรวบรวมเพื่อใช้ในการวินิจฉัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์สำหรับงานการที่ดิน หลักการตรวจสอบความเหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการเชิงบูรณาการหรือการบูรณาการ
องค์กรมหาวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรจึงทำให้มีความเหมาะสมจากทางด้านข้อและข้อของบุคคลในความรู้
เพื่อพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมาจนจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวินิจฉัยและ
ความอนุเคราะห์ให้ไปเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ใช้ที่ดินเป็นงานมีการพิจารณา และเก็บรวบรวมเพื่อใช้ในการวินิจฉัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์สำหรับงานการที่ดิน หลักการตรวจสอบความเหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการเชิงบูรณาการหรือการบูรณาการ
องค์กรมหาวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรจึงทำให้มีความเหมาะสมจากทางด้านข้อและข้อของบุคคลในความรู้

จึงเผยแพร่เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสุวิจิตรกิตติบพิตร, รต.ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พระนครศรีอยุธยา
 ๒๕๖๓

ผู้ประสานงาน : พระอ้วน ธนธโร
โทร. ๐๙๕๔-๙๙๒-๙๙๙๐

កំណត់សម្គាល់: ២/៤០០

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชมณเฑียร (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๕ ตำบลลำไทร อำเภออัมพวัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๗๙๐๐ โทร. ๐-๓๖๒๖-๔๐๗๒

១០ មិថុនា ២០២១

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือกับข้อมูลเพื่อการวิจัย
เขียน พระครูไพโรจน์ธรรมกิจ เจ้าคณะอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ซึ่งส่งมาด้วย แบบสืบหาแพทย์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เมื่อด้วย พระอาน ฉายา ธมฺมโร วิโสภณเจ้าวัดนิเวศน์ธรรมประวัติราชวรมหาวิหาร ปี พ.ศ.๒๕๐๘-๒๕๑๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษารายชื่อเรื่อง "การพัฒนาการปกครองตามหลักพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในภาคเหนือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี"

เก็บเป็นต้นแบบของการศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดทำถาวร

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการขึ้นใจและความอนุเคราะห์ที่ได้ไปบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ผลิตดำเนินการนิยาม และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักการพูดตามความเห็นที่ดี สาขาวิชาการจัดการเชิงบูรณาการหรือวิทยาการจัดการบริหารวิทยาย หรือเป็นอย่างไรจึงทำให้ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

[illegible]

1. 2. 3. 4.

ผู้ประสานงาน : พระอานันท์ ธรรมโร

ผู้ประสานงาน : พระอร่าม ธนธโร
โทร. ๐๙๔๕-๗๙๖๗๙๖๗

ಶಾ.ಸಂಖ್ಯೆ.೨/೨೦೧೬

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระพรหมมณี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรับบัว
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๐๐ โทร. ๐-๓๕๖๖-๘๐๓๓

៩០ ពិធីបាប្រាសាទ

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือกับข้อมูลเพื่อการวิจัย
เขียน พระครูรัตนวรารักษ์ เจ้าคณะตำบลช่อความ อำเภอคอนหลัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒ แบบส่งความเข้าใจในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

[illegible]

การที่การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นทั้งเชิงข้อมูลจากจุดยืนของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อการที่จะได้รู้ความอนุเคราะห์ที่ได้ไปจัดกระจายมาสู่ผู้ที่ผลิตค่าเงินการมีภาษีเงินได้ และทั้งการบรรเทาภาระในทางภาษี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจหรือไปมีผลต่ออุตสาหกรรมขนาดใหญ่ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ นวัตกรรมด้านกฎหมาย การกระจายทรัพยากร หรือเป็นที่ยอมรับว่าจำเป็นที่ได้รับความสะดวกและอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณในความร่วมมือและช่วยเหลือ

๔. ... เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย

เสริมสร้างความนับถือ

(พระครูสุจริตฺตปิณฺฑิต, รต.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระอวาม ฐนฺตโก

ಶಾ. ೨೦೦೬.೨/೬೭೦

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชวังโมลี (นคร เขมราฐ)
เลขที่ ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนิคมบสถ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๖๔๖-๘๐๗๓

๕๐ นิพนธ์ นันทวน

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เขียน พระครูสุจิตธรรมวิธาน เจ้าคณะตำบลคลองลึก อำเภอคลองลึก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เมื่อวันพุธที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุม อาคารเรียน
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี
“การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
เพื่อเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์”

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความสำคัญที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวินิจฉัย
ความรุนแรงที่ได้ไปจัดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในภารกิจ ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ขอบเขตของบทความฉบับนี้คือ สาขาวิชาการจัดการเชิงยุทธ มทวิทย์อย่างเหมาะสม
สงครามทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นอย่างไรบ้างจึงได้รับความอนุญาตจากท่านด้วยดีและขอขอบคุณคุณผู้
เขียนบทความนี้เป็นอย่างสูง โอกาสนี้

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

ដើរដោយសេចក្តីរីករាយ

ผู้ประสานงาน : พวกร่วม ๑๓๐๖

ผู้ประสานงาน : พระอ้วน ธมฺมโ

๒๓ ๘๐๐๕/๒/๕๓๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จากพระราชกฤษฎีกา (นศ. ๒๕๖๓)
วันที่ ๒๓ พฤษภ ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ฉบับ
จึงมีมติเห็นชอบตามที่ขอเสนอ ๒๓๘๒๒ ๒๓. ๐-๒๕๖๓-๐๐๐๑

๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอด่วนคณะกรรมการที่ปรึกษาหลักสูตรเพื่อการศึกษาวิจัย
เจริญพร นายวิชาญ หรือสมุทราณ นายกองกลางส่วนราชการกรม อำเภอคลองลึก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบยื่นคำขอใช้สิทธิในการรับข้อมูล จำนวน ๑ ชุด
เนื่องด้วย พระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ (ฉบับที่ ๒๕๖๑) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕๖๑
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง
"การพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมกับของพระสังฆราชในอำเภอคลองลึก จังหวัดสุราษฎร์ธานี"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว
การศึกษานี้จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การวิจัยมีความ
สมบูรณ์และได้ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและประเทศชาติ และเพื่อให้การวิจัยมีความ
เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จึงขอเรียนขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การวิจัยมีความ
สมบูรณ์และได้ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและประเทศชาติ

จึงเรียนขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(นายวิชาญ หรือสมุทราณ)
นายกองกลางส่วนราชการกรม อำเภอคลองลึก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอเจริญพร

(พระครูสุภัททิย์คณิศ, รศ.๒๕)
ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน : พระครูสุภัททิย์คณิศ
โทร. ๐๘๖-๖๖๖-๖๖๖๖

๒๓ ๘๐๐๕/๒/๕๓๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จากพระราชกฤษฎีกา (นศ. ๒๕๖๓)
วันที่ ๒๓ พฤษภ ๒๕๖๓ จำนวน ๑ ฉบับ
จึงมีมติเห็นชอบตามที่ขอเสนอ ๒๓๘๒๒ ๒๓. ๐-๒๕๖๓-๐๐๐๑

๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอด่วนคณะกรรมการที่ปรึกษาหลักสูตรเพื่อการศึกษาวิจัย
เจริญพร นายวิชาญ หรือสมุทราณ นายกองกลางส่วนราชการกรม อำเภอคลองลึก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบยื่นคำขอใช้สิทธิในการรับข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ (ฉบับที่ ๒๕๖๑) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕๖๑
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง
"การพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมกับของพระสังฆราชในอำเภอคลองลึก จังหวัดสุราษฎร์ธานี"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การวิจัยมีความ
สมบูรณ์และได้ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและประเทศชาติ และเพื่อให้การวิจัยมีความ
เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จึงขอเรียนขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การวิจัยมีความ
สมบูรณ์และได้ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและประเทศชาติ

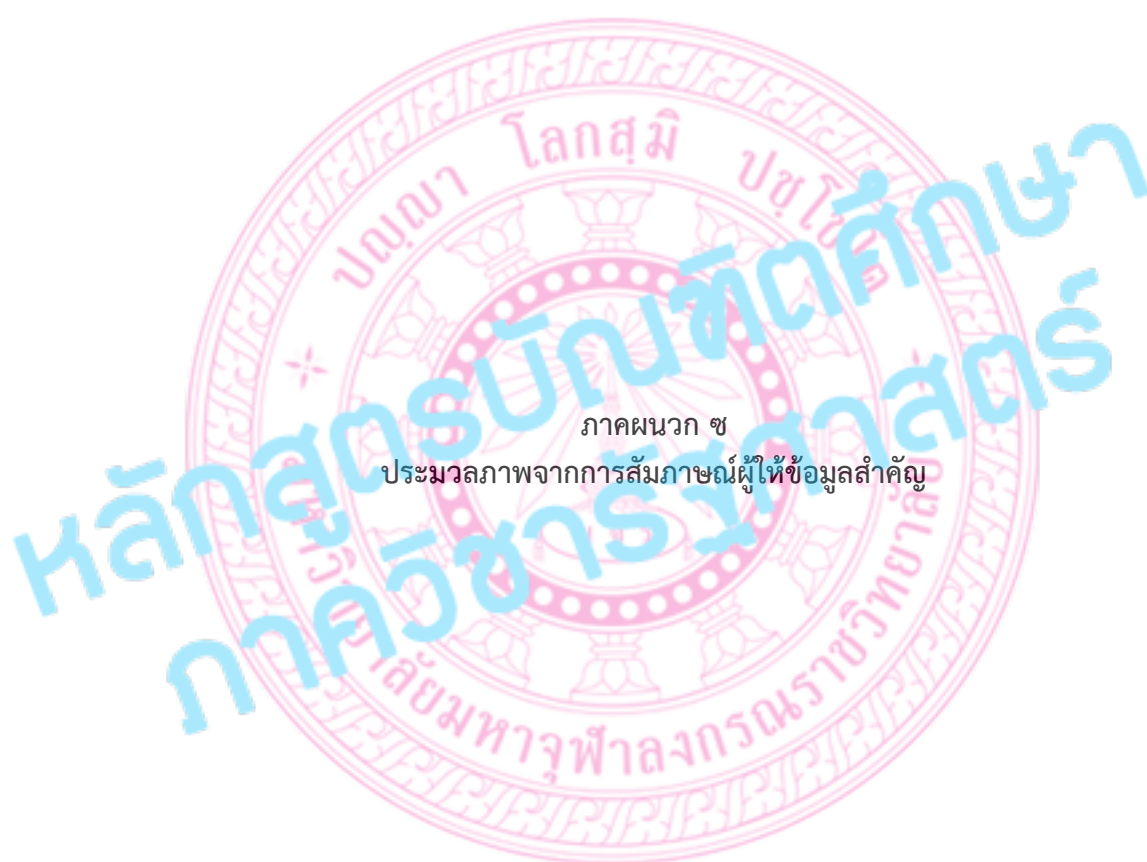
จึงเรียนขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขอเจริญพร

(พระครูสุภัททิย์คณิศ, รศ.๒๕)
ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน : พระครูสุภัททิย์คณิศ
โทร. ๐๘๖-๖๖๖-๖๖๖๖

ผู้ประสานงาน : พระครูสุภัททิย์คณิศ
โทร. ๐๘๖-๖๖๖-๖๖๖๖

๑. สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรกร เจ้าอาวาสวัดชลคราม ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด
สุราษฎร์ธานี, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

๒. สัมภาษณ์ พระครูไพโรจน์ธรรมรุจิ เจ้าคณะอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี,
๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

๓. สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมวัตร เจ้าคณะตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก จังหวัด
สุราษฎร์ธานี, ๕ มีนาคม ๒๕๖๖

๔. สัมภาษณ์ พระครูรัตนธารารักษ์ เจ้าคณะตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก จังหวัด
สุราษฎร์ธานี, ๒๒ เมษายน ๒๕๖๖

๕. สัมภาษณ์ พระปลัดนพรัตน์ ติสฺสโร เจ้าคณะตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

๖. พระมหาติลกรัศมี จิตจาโร ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี, ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

๗. สัมภาษณ์ พระครูภาวนาจันทคุณ, วิ. ผศ. ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

๘. สัมภาษณ์ ผศ. ดร.ภัชลดา สุวรรณวล ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖

๙. สัมภาษณ์ นายพิศาล พร้อมสุวรรณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

๑๐. สัมภาษณ์ นายประพาสน์ ศรีทองกุล กำนันตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระอร่าม ธรรมธโร (โพธิญาณ)
 เกิด : วันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๕
 สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๓๒๙ ตำบลดลิ่งงาม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดชุมพร
 การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก, ป.บส., พธ.บ. (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) มจร.
 ๒๕๖๕

อุปสมบท : วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙
 สังกัด : วัดสุทธาวาส ตำบลโมถ่าย อำเภอไชยา จังหวัดชุมพร
 หน้าที่ : พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดชลคราม เลขที่ ๘๘/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลชลคราม อำเภอดอนสัก
 จังหวัดชุมพร ๘๔๑๖๐

ปีการศึกษาที่เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๕

ผลงานวิชาการ : พระอร่าม ธรรมธโร (โพธิญาณ) และคณะ. “การปกครองตามหลักพุทธ
 ธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี”.
 วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-
 เมษายน ๒๕๖๘).